

**ПРОСТИТУЦИЯТА В ПРАВОВАТА
ДЪРЖАВА:
МЕЖДУ АГРЕСИВНАТА
ЗАБРАНА И РАВНОДУШНОТО
РАЗРЕШЕНИЕ**

**СРАВНИТЕЛНОПРАВНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА НОРМАТИВНИЯ
РЕЖИМ НА ПРОСТИТУЦИЯТА В ЕВРОПА**

АВТОР: Д-Р ИВА ПУШКАРОВА

София, май 2010 г.

Въведение

„Докато у хората съжителстват едновременно парите и половата фрустрация, някои ще плащат на други, за да получат от тях удовлетворение“

(Джеймс Бовард)

Всъщност, проституцията не е най-древната професия. В примитивните общества тя не съществува, а по-късните ритуализирани полови контакти при храмовете мистерии не разменят сексуалност срещу материална облага, а обслужват религиозен култ.

В исторически утвърдения смисъл проституцията израства от могъща фантазия за сексуална наслада, достъпна чрез неформална уговорка за възмездност¹. Тя е особеност на общества, възприели нормативен принцип за регулиране на достъпа и разпределението на блага, осъзнати като ограничени, а някои от тези, свързани с интимността, и като забранени. Поради това тя поставя нормативно значими въпроси още пред най-ранните закони. Най-старият известен закон – Кодексът на Хамураби, XVIII век пр. Хр., урежда индивидуалното право на собственост на проституиращата жена върху придобитото, включващо и права за свободно разпореждане².

Исторически проституцията се разпознава като отрицателно явление, което общността посреща с политики на мълчаливо пренебрежение до яростна религиозно-нравствена враждебност, но тя оцелява въпреки атаките на цивилизацията. В западните юрисдикции въпросът за подходящия нормативен подход за ограничаването ѝ е поставен през XIX век със законите за здравеопазване и обществен ред на Франция и Великобритания, но едва в края на XX век изглежда Швеция успява да му отговори.

Настоящото изследване си поставя за цел да установи съдържанието и да оцени ефективността на законодателните режими за противодействие на проституцията, прилагани в седемнадесет европейски държави: Великобритания, Германия, Дания, Естония, Исландия, Италия, Латвия, Нидерландия, Норвегия, Полша, Румъния, Словакия, Унгария, Финландия, Франция, Чешката Република и Швеция. Елементи от правните режими на Австрия, Гърция, Испания, Ирландия и др. са ползвани при общия анализ.

Държавите са избрани според критерии за демократично и правово устройство, преобладаваща принадлежност към континенталното право, разнообразие на формите на проституция, разнообразие на законодателните и политически подходи към нея и богатство на историческия опит. Избраният изследователски подход включва сравнителноправен и исторически анализ, правносоциологическа оценка на действието на закона, преглед на политическия произход на законодателните възгледи и др.

Резултатите от изследването са предназначени да подпомогнат политиките на българските институции по законодателно и административно противодействие на проституцията.

¹ Понятието е производно от латинската представка *pro* и глагола *statuere* и буквално означава „излагане“. Древногръцкият еквивалент (πóρνη – продавам) е в основата на понятието „порнография“. В староанглийския и старонемския език относимите гуми са сродни на „желание“.

² За сравнение, такива права жената няма върху имущество, предназначено от нейния баща за нейна зестра, ако той почине преди тя да сключи брак. В този случай зестрата се управлява от наследника на бащата по мъжка линия.

ГЛАВА 1. ЩО Е ПРОСТИТУЦИЯ СПОРЕД ЗАКОНА?

Установените законодателни подходи в изследваните държави по отношение на понятието за проституция са два.

1. Според първия подход понятието се използва, **но не се дефинира** (Германия, Естония, Нидерландия, Полша, Словения). Създадените на тази основа текстове са бланкетни относно това понятие. Неговото съдържание е изяснено в правната доктрина или съдебната практика (Германия, Нидерландия, Полша) или правната система възприема гражданското му значение при прилагане на закона.

2. Според втория подход понятието се използва, **като законът изрично го определя**. Нормативните начини са два. Според първия, типичен за по-новото законодателство, определението е изведено в отделна пояснителна разпоредба (Великобритания). Според втория заглавието на разпоредбата включва понятието за проституция, а самата разпоредба съдържа разгърнат синонимен израз (Дания, Италия, Унгария).

Законовите дефиниции са два вида според възгледа на законодателя за явлението (вж. Таблица 1).

Консервативните концепции, които гравитират около исторически традиционно разбиране за проституцията като морален въпрос и предпочитат еволюционни промени в законодателството, мотивират създаването на **нравствено-нормативни определения**. В тях законът клони към нравственото оценяване на проституцията като акт на полова разпуснатост при явен законодателен стремеж да определението да е солидарно с общественото мнение. Подходът се предпочита в държави, в които остротата на общественото противопоставяне относно регулацията на проституцията би застрашила ефективността на по-радикален закон.

Революционните закони, които рязко и радикално променят режима на проституцията, се ориентират към **прагматично-описателни определения**. Те са съсредоточени върху характера на дейността и користната мотивация и обективират амбицията на законодателя да предизвика коренна промяна в обществените разбирания за явлението, ако такава не е изградена в периода преди законовата промяна (Швеция).

Двата подхода са смесени в държави, които възприемат елементи от радикалния законодателен подход, но по принцип следват консервативни възгледи, или чието законодателство е радикално нетърпимо към проституцията. При първите между новосъздадените и заварените разпоредби съществува езиково разминаване, което отразява започнала промяна във възгледа на законодателя за явлението (Дания, Унгария). При вторите проституцията е дефинирана прагматично, но е изрично криминализирана като престъпление против морала (само Румъния).

ТАБЛИЦА 1.
Законови определения за проституцията в изследваните държави

Държава	Прагматично-описателно	Нравствено-нормативно
Велико-британия	Поведение на лице, което поне веднъж, независимо дали доброволно или под принуда, предложи или предостави сексуална услуга на друго срещу заплащане или обещание за заплащане в своя полза или в полза на трето лице	
Дания	Полов акт срещу облага или обещание за облага	Търсене на облага чрез действия на полова разпуснатост
Исландия	Плътско съвкупление или друг вид полова интимност срещу заплащане	
Италия	Полов акт срещу заплащане или друга материална облага	
Латвия	Предоставяне на сексуални услуги срещу възнаграждение	
Норвегия	Встъпване в полов акт или осъществяване на полово действие с друго срещу заплащане или уговаряне на плащане	
Румъния	деяние на лице, което осигурява основното си препитание, като практикува полови съвкупления с различни лица с цел да се издържа	Проституцията е претъпление против добрите нрави
Унгария	Полово съвкупление или развратно действие, насочено към получаване на редовни доходи. Развратно е всяко тежко безнравствено полово действие, различно от полово съвкупление и насочено към възбуждане или удовлетворение на полово желание	
Франция	Встъпване по занятие в сексуални отношения с неопределен брой лица срещу заплащане	
Чешка Република	Осъществяване на полови контакти срещу заплащане	
Швеция	Осъществяване на случаен полов акт срещу заплащане, дори последното да е обещано или дадено другиму	

Законодателството на някои държави съдържа и определения на акцесорни понятия, използвани от или свързани с дефиницията за проституция, чието предназначение е да подпомогне разграничението на явлението от сходни до него форми на интимно общуване (вж. Таблица 2). Най-многобройни са тези определения във Великобритания поради казуистичния характер на нормативния подход.

ТАБЛИЦА 2.

Понятие	Определение	Държава
Полов/ сексуален акт / действие	Действието е сексуално, ако всеки разумен човек би приел, че независимо от обстоятелствата и целите на гееца, то има сексуален характер или поради естеството си то може да бъде сексуално или не и сексуален характер му придават обстоятелствата и/или целите на гееца	Великобритания
	Вагинално или анално съвкупление или проникване с предмет, както и орално проникване на пениса	Норвегия
	полов контакт: съвкупление чрез проникване на полов орган в полов орган в тялото на другото. полово действие: действие, насочено към полова възбуда или удовлетворение, което е сексуално значимо с оглед обстоятелствата и възвлечените лица.	Финландия
Развратно действие	всяко тежко безнравствено полово действие, различно от полово съвкупление и насочено към възбуждане или удовлетворение на полово желание	Унгария
Заплащане	всяка финансова изгода, включително освобождаване от задължение за плащане, получаване безвъзмездно или с отстъпка от цената на стоки или услуги (вкл. сексуални услуги)	Великобритания
Улица	всеки мост, път, алея, пешеходна пътека, подлез, площад, двор или прелез, независимо дали разрешени за преминаване или не, които към момента на деянието са фактически свободно достъпни, както и входи към помещения, изходящи на улица (в описания смисъл), и земята, граничеща и отворена за достъп откъм улица.	

В изследваните закони понятието за **публичен дом** не е определено, дори те да го използват. Възприетите пояснителни признаци са извънредно оскъдни, извличат се чрез тълкуване, а в Дания, Румъния, Словения, Унгария и Чешката Република напълно липсват. Разпоредбите, които в някаква степен поясняват понятието, го изграждат като съвкупност от белези, от които само „помещение“/„място“ е универсално възприет. Той е единствен признак в Естония, Исландия и Латвия и води до разтваряне на понятието за публичен дом в общото разбиране за място за проституиране, което включва и случайно използвани за целта места. Законите, които акцентират

на съдържанието на дейността (вж. Таблица 3), споделят представа за регулярност на осъществяването ѝ, изразена в понятията „практикуване“, „използване“, „предлагане“. **Само в Германия публичният дом е изрично свързан с търговски начин на функциониране.** Този признак е самостоятелен и го отличава от всички останали помещения, в които се предлага проституция.

Неконкретността на понятието за публичния дом в изследваните държави и особено в тези от тях, които не узаконяват проституцията, се дължи на стремеж за обхващане на разнообразните форми, в които явлението може да се прояви.

ТАБЛИЦА 3

Признаци, допълващи признака „помещение“	Държава
Посетителите практикуват действия, включващи изцяло или отчасти проституция	Великобритания
Проституцията се осъществява по занятие (търговски начин)	Германия
В помещението се практикува проституция	Италия, Франция
Използвано за проституция от лицето, на което се предоставя	Норвегия, Унгария
Срещу заплащане се предлагат полови контакти или сравними с тях полови действия	Финландия
Използва се изцяло или в значителна степен за осъществяване на случайни полови контакти срещу заплащане	Швеция

ГЛАВА 2.

ЦЕЛИТЕ НА ЗАКОНА:

ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ВЪЗГЛЕДИ ЗАД ЗАКОНОДАТЕЛНИЯ РЕЖИМ

Като политически въпрос проституцията засяга мерките, чрез които държавата разпределя правата, социалните отговорности и житейските възможности между представителите на двата пола. Като централен се оформя **въпросът върху кого лежи отговорността (и контролът) за съществуването на явлениято – върху проституиращия, върху потребителя или върху държавата**. Различният отговор води до политическо интерпретиране на проституцията като риск (заплаха), като реализирана вреда или като социална несправедливост и до различна степен на въвлечане на проституиращите като заинтересована страна в процеса на вземане на решения.

Като **риск** проституцията се разпознава преди всичко в сферата на здравеопазването, а като **вреда** – в контекста на опазването на обществения ред. Отношението ѝ към **социалната справедливост и равноправието на половете** се интерпретира главно във връзка със значимостта ѝ за наказателното законодателство. То се възприема толкова по-изразено като приоритетен инструмент за ограничаването ѝ, колкото по-крайна и устойчива е позицията на законодателя по нравствените аспекти на проституцията. Наказателноправната политика търси отговор на въпроса дали проституцията сама по себе си е престъпление на проституиращия или последица от упражнено върху него неправомерно въздействие. Оттук следват въпросите дали обслужващите я дейности по сводничество, експлоатация, контрол и пр. са престъпления без пострадали или форми на тежко нарушаване на права на човека и ако е вярно второто, то каква е обществената опасност на потреблението на платени сексуални услуги.

Разнообразните възгледи за проституцията могат да се обобщят в две основни групи според това дали акцентират върху нейните последици, или върху характера на самата дейност. Те достигат до противоположни възгледи за необходимата законодателна реакция на държавата.

Първата се концентрира върху **моралното отражение на проституцията** върху обществото и въвлечените лица и включва две течения. Според първото проституцията е вид безнравственост на проституиращото лице, а според второто – на потребителя, подкрепен от безразличното общество.

Първото течение се обективира в **прохибиционистични политики**, каквито се срещат все по-рядко, и които преследват предлагането (Румъния) или едновременно предлагането и потреблението на проституция (Ирландия). Обусловеното от тях законодателство изхожда не от грижа за проституиращите, а от разбиране, че явлениято вреди на обществения ред³, поради което не са предназначени да предотвратяват проституцията, нито да подкрепят излизането на проституиращите от нея. Дори напротив, последните рядко получават достъп до услуги, които биха ги улеснили в това. Въпреки че изглеждат неутрални от гледище на пола, по своите ефекти те са репресивни към жертвите, обикновено жени, и относително толерантни към потребителите, спрямо които обикновено не влизат ефективно в сила⁴.

³ В Ирландия например законът е обосноваван с необходимост от „защита на общността срещу неприемливите безобразия, до които води сводничеството“, Вж. *Bindel, J., L., Kelly. A Critical Examination of Responses to Prostitution in Four Countries: Victoria, Australia, Ireland, the Netherlands and Sweden, 2003.*

⁴ Вж. п 29, Ekberg at 15

Този възглед се споделя от крайнодесните политически партии и все по-слабо влияе на законодателната политика на европейските държави.

Второто течение, условно определимо като **структуралистко**, интерпретира проституцията като форма на поробване, която има за цел да подчини жертвите си на жестоко отношение извън човешките измерения⁵. То изхожда от радикалния и левия феминизъм, според който проституцията е експлоатация на жената от социално привилегирания мъж, и марксизма, според който тя е класова експлоатация на жените пролетарии от буржоазния мъж с упадъчен капиталистически морал. То обуславя отношение към проституцията едновременно като престъпление и нарушение на обществения ред, отговорността за което се носи главно от клиента. Съгласието на проституиращия винаги е недействително, поради което структуралисткото течение отхвърля възможността за доброволна проституция.

Възгледът е обективиран в съвременното законодателство относно трафика на хора, което изгражда разбиране за проституцията като форма на престъпна експлоатация. Същият е в основата на класическия **аболиционистки модел** и достига до политическо искане за криминализиране на потреблението. Той по принцип ориентира законодателството според потребностите на проституиращите и създава стимули за тях да напуснат занаятието. Днес върху него са изградени всички леви и левоцентристки и някои десноцентристки политики спрямо проституцията, които оформят действащите правни режими във Великобритания, Германия, Дания, Италия, Нидерландия, Норвегия, Франция, Швеция и др.

Втората група възгледи, известни и като **индивидуалистски подход**, се разграничават от моралната страна на проституцията и я разглеждат като **виг доброволна трудова дейност**, част от свободната стопанска инициатива на гражданите и легитимен сектор на пазарната икономика. Те се поддържат от либералното и екзистенциалисткото феминистки движения и са характерни за съвременните десни и някои либерални политики спрямо проституцията. Те защитават доброволната проституция на пълнолетно лице като проява на свободата на личността да се изразява, да избира поведение и да се разпорежда с тялото си, която подлежи на защита със средствата на трудово-осигурителното право, здравеопазването и др.⁶ Нарушение на правата на човека представляват само недоброволната и детската проституция, които следва да се наказват в рамките на наказателното право и законодателството относно трафика на хора. Този подход интерпретира проституцията не като проява на неравенство на половете, а като източник на стигма, ако бъде преследвана. Поради това представителите му виждат узаконяването на проституцията като средство за преодоляване на нейните незаконни и експлоатационни аспекти и укрепване на социалния статус на проституиращите. Оттук и политическите искания за декриминализация и узаконяване на проституцията, които са в основата на регламентаристкия модел и се включват в някои версии на аболиционизма.

Проявата на описаните възгледи в реални законодателни политики зависи от структурата и интензивността на обществената подкрепа, позициите на вносителя в държавното управление, приоритетността на проблема в общата държавна политика и историческите традиции на държавата в разрешаването му. Опитът на изследваните държави разкрива зависимост между тези фактори.

⁵ Вж. *McKinnon, C.* Prostitution and Civil Rights. – Michigan Journal of Law and Gender. Vol.1, 1993, 13–32.

⁶ Този възглед се споделя например от Global Alliance Against Trafficking in Women, Network of Sex Workers и повечето синдикални организации на проституиращите жени.

Устойчивата приоритетност на проституцията в общата политика на държавата е водещ фактор, който в голяма степен гарантира реализация и ефективност на законодателните инициативи в материята. Приоритетността зависи не само от твърдостта на субективните убеждения на управляващото мнозинство и приемствеността между правителствата, но и от солидарността на феминистките организации и равнището на представителност на жените в управлението (Швеция, Исландия). Силният и единен феминизъм изглежда решаващ, тъй като няма успешна инициатива, проведена въпреки опозицията на феминистите, а най-успешните се ползват с подкрепата им. Участието на жените в управлението е фактор, относим към обществените практики за равенство на половете, които по необходимост предполага обществена подкрепа за политики в защита на правата на жените.

Единното обществено мнение също оказва мощно влияние върху характера на законовите промени. Законодателят се съобразява с него както при формулиране на разпоредбите и мотивиране на инициативите си, но и при преценка на тяхната радикалност. Разделеното или неинформирано обществено мнение не просто прави труднопредсказуема реакцията му спрямо закона, която е материята на проституцията е от водещо значение за ефективността на правоприлагането, но оказва косвен натиск за консервативност на законодателния подход.

Швеция и Дания са представителни за две крайни политики.

Шведското законодателство третира проституцията като нарушение на права на човека в контекста на равенството на половете, а датското – като социален въпрос.

През 1999 г. Дания става първата държава в съвременна Европа, която политически признава проституцията като вид трудова дейност и една от последните, които я декриминализират, при това частично (тя е престъпление, когато е единствен източник на доходи). През същата година Швеция става първата държава в Европа, която криминализира целия пазар на сексуални услуги, като насочва наказателно преследване срещу потреблението.

В Дания липсва надеждно наблюдение на проституцията, но няма данни да намалява, докато Швеция провежда подробен мониторинг и установява драстично свиване на сектора след влизане в сила на режима. В Швеция общият брой проституиращи е около 500 при пренебрежимо малък дял на чуждестранните граждани. В Дания, чието население е наполовина на шведското, общият брой проституиращи е около 7800, половината от тях жертви на трафик.

По принцип държавната политика спрямо проституцията рядко и за кратко има характер на политически приоритет за правителствата на изследваните държави. Това може да се обясни частично с ниската представеност в управлението на жените, които са най-сериозно засегнати от явлението. Някои критици на постиндустриалните демокрации навеждат аргументи за

съмнителна представителност на самия проблем за проституцията, който се заявява и третира в много голяма степен като частен, а не общ за обществата и поради това механизмите на демокрацията го изтласкват⁷.

Критично струпуване на благоприятни фактори се наблюдава в Швеция (1999 г.) и Исландия (2007–2009 г.), а критичен продължителен недостиг – в Чешката Република и Полша и в голяма степен в Унгария и Естония. Анализът показва, че в първия случай политиката се проявява в прецизно, концептуално ясно и радикално законодателство, решително политически отстоявано от вносителите, а във втория – в еволюционни постъпателни инициативи под натиска на конюнктурни събития (обичайно скандални разкрития на организирана детска проституция), които водят до зле формулирано, вътрешно несъгласувано и концептуално хаотично законодателство и проблемна съдебна практика. Във вторите държави дебатът относно прос-

⁷ Вж. *Inglehart, R. Culture shift in advanced industrial society. Princeton, 1993.*

титутцията води на равнище модели, а не разпоредби и ефекти, поради което има привидно радикален характер, прикриващ заг абстрактно обсъждане на чуждестранни модели вътрешнополитически идеен дефицит и непознаване на явлението.

Историческата традиция по начало обуславя устойчива законодателна рамка (Великобритания, Франция), но създава предпоставки за адаптацията ѝ към националните особености на явлението проституция. Поради това някои от най-успешните режими се прилагат в държави с многогодишен опит с един модел или еволюционен преход от един модел към друг.

Около 2000 г. пазарът на проституция с променя под натиска на трафика на хора с цел сексуална експлоатация. Последният получава международна политическа интерпретация с Конвенцията на ООН за транснационалната организирана престъпност и Протокола за трафика на хора към нея. Тези процеси са самостоятелен фактор за сближаване на законодателствата в областта на проституцията, чието действие е особено видимо сред скандинавските и балтийските държави след 2002 г. Заг законодателните инициативи прозира универсално възприемане на възгледа за проституцията като форма на робски тип експлоатация и зловещо нарушение на правата на човека. Това законодателство обективира съвременната агресивна политика срещу проституцията. Нейната либерална алтернатива е узаконяване на доброволното предлагане на сексуални услуги.

В резултат на комплексното въздействие на описаните фактори и разнообразието на възгледи, съвременните политики се отклоняват от чистите модели на класическия аболиционизъм, прохибиционизъм и регламентаризъм, а изследваните законодателства представляват национални интерпретации в рамките на смесени правни режими.

ГЛАВА 3. ВИДОВЕТЕ НОРМАТИВНИ МОДЕЛИ

„Врагът е желанието, необузвано и животинско,
след като е мъжко“

(Паскал Брюкнер⁸)

Исторически утвърдените правни модели за ограничаване на проституцията са три: прохибиционизъм, аболиционизъм и регламентаризъм. Критериите за тяхното разграничение са многобройни, но основните подлежат на следното групиране:

1. Според допустимостта на проституирането. То може да бъде изцяло забранено чрез криминализиране на предлагането, потреблението или и двете (прохибиционизъм), или частично разрешено (аболиционизъм и регламентаризъм). Никъде проституцията не е изцяло легална, тъй като всички държави забраняват насилствената и детската проституция. Секторът на доброволната проституция може да е изрично регулиран от административните закони и да функционира като част от законната икономика (регламентаризъм), или да е изцяло лишен от регулация и изолиран в сивите, слабо видими зони на икономиката (аболиционизъм);

2. Според визията за проституиращото лице. То може да бъде третирано като жертва (аболиционизъм) или като носител на социално зло. Във втория случай към него се насочват задължения за задължителна регистрация, медицински прегледи, ограничения на предлагането по време, място и начин и др. В рамките на разрешителен режим за проституиране (регламентаризъм) или предлаганите от лицето услуги са изцяло забранени (прохибиционизъм).

		Проституиращият е	
		носител на социално зло	жертва
Възможност за практикуване на проституция	ДА	Регламентаризъм, Класически аболиционизъм	Нео- / Ограничен аболиционизъм
	НЕ	Прохибиционизъм	Аболиционизъм с криминализиране на потреблението

При изграждане на нормативния модел законодателят **агресира три групи субекти**, една от които обикновено е приоритетна. Забраните, насочени към нея, са критерий за разпознаване на политическите цели на закона:

- **Групата на проституиращото лице** е адресат на императивни разпоредби, формулиращи наказателни забрани или задължителни административни изисквания. Характерът и формулировката на забраните определят отношението към тези лица.

- **Групата на потребителя** е адресат само на наказателни забрани само в системи, които изрично криминализират приемането на сексуални услуги срещу облага независимо от обстоятелствата (Швеция, Исландия) или при определени обстоятелства, каквито са ниската възраст на проституиращото лице или липсата на съгласието му (Великобритания). Законодателствата, ориентирани към тази група, са най-малко, най-късни и обикновено не съдържат забрани към проституиращото лице.

⁸ Вж. *Bruckner, P.* La Tentation de l'Innocence. Editions Grasset et Fasquelle, 1995.

В този смисъл те са закони от ново поколение, донякъде алтернативни в подхода си спрямо законите, адресирани срещу проституиращите;

• **Групата на третите лица** е винаги адресат на забрани, свързани с управлението, организирането, подпомагането, поддържането, експлоатирането или контролирането на проституцията (Дания например адресира забрани само към тази група). Най-често те се отнасят до сводничеството, гържането и управлението на публични домове и пасивната експлоатация (получаване на доходи за издръжка от проституцията на другого). Тази регулация е относително еднаква за трите модела, поради което не може да служи за самостоятелен критерий за разграничението им.

При нормативното изграждане на режима **водецо значение има наказателното законодателство**, тъй като забраните са преди всичко наказателни и във всички модели такива забрани се използват. Наказателните кодекси ограждат територията на абсолютно забранените форми на проституция и свързани с нея (акцесорни) дейности. Колкото по-всеобхватни за забраните, толкова повече моделът се доближава до прохибиционизма или аболиционизма с криминализиране на потреблението.

Наказателноправният режим регулира пазара на проституцията по негативен начин, без отношение към процесите в незабранените му сектори, ако има такива. Поради това моделите на аболиционизма и прохибиционизма се изчерпват с наказателноправната регулация. Регламентаристките режими добавят втори пласт, представен от подзаконови нормативни актове на администрацията или органите на местно самоуправление, които съдържат позитивната уредба на проституцията.

1. Прохибиционизъм (забранителен режим)

Прохибиционисткият режим преследва като престъпление проституцията във всичките ѝ форми и проявления, както и всички свързани с нея дейности. Той се заражда в европейските гържави в Късното Средновековие и Реформацията от съчетанието на суровата протестантска полово етика и повсеместните епидемии от сифилис и други полово предавани болести в края на XV век. Тогава градовете масово затварят публичните домове и криминализират предлагането на проституция. За кратко след Втората световна война моделът е възприет от Италия, Испания и Франция, а в Исландия действа до 2007 г. Европейската практика го изоставя, тъй като той не само не се оказва годен ефективно да ограничи проституцията, но и косвено подкрепя нейните експлоатационни и насилствени аспекти. Той поддържа извънредно ниска разкриваемост на престъпните ѝ аспекти, тъй като преследва наказателно всички въввлечени страни.

Днес прохибиционизмът е типичен за САЩ (с изключение на части на щата Невада) и вече не се прилага в Европа в чист вид с изключение единствено на Румъния.

2. Регламентаризъм (изрично разрешителен режим)

*„Разширяването на привилегиите на жените е
общ принцип на целия социален прогрес.“
(Шарл Фурие)*

Регламентаристкият режим, известен още като легалистки, регулационен и неутрален, е характерен със стремеж за пълно интегриране на проституцията в законово регулираните сфери и опити за третирането ѝ като всяка друга правнорегламентирана дейност. Тя се контролира чрез законодателство, което я разрешава при определени законоустановени условия и я разглежда като социално явление, част от обществения порядък, върху което гържавата упражнява контрол чрез полицията, системата на здравеопазване и свои местни власти. Режимът израства през ХХ

век от разбирането за проституцията като вид трудова дейност, практикувана с рамките на реалния сектор, и е типичен за Австрия, Германия, Гърция, Латвия, Нидерландия, Турция, Швейцария.

Класически показатели за действието на този режим са специални нормативни режими за контрол върху проституцията, включително лицензиране на публични домове, задължително полицейско регистриране на проституиращите и задължителни медицински прегледи, както и криминализиране на пречатването на проституиращо лице да напусне занятието. Нарушаването на законоустановените режими се наказва като престъпление. Така се създава рязка граница между законен и криминален пазар, на която се разчита да въздържа явлението в социално допустимите рамки. В същото време се ограничават и редица аспекти на личната свобода и достойнство на проституиращите (напр. правото на придвижване, правото на избор на здравни услуги и поверителност на информацията за здравния статус и др.), засилващи социалната стигма.

В края на XX век се обособява **неорегламентаристки режим**, който оттегля нравствената санкция от проституиращите, като изоставя репресивните мерки срещу тях, основани на представата за моралната им отговорност за съществуването на явлението. Така например, модерното законодателство на Нидерландия не преследва пречатването на проституиращо лице да напусне професията, а законодателните мотиви гравитират около стремеж за овладяване на свързаната с проституцията престъпност и преодоляване на експлоатационните аспекти чрез предоставяне на трудовоправна и осигурителна защита на проституиращите.

Независимо от тази вътрешна диференциация, **основната цел на регламентаризма е запазване на обществения ред** и потискане на отрицателните страни на проституцията (експлоатация, престъпност) в качеството им на нарушения на установения правопорядък, а не толкова на права на човека.

Този режим **отдава слабо значение на статута на проституиращите** и не проявява значима чувствителност към положението им на жертви, нуждаещи се от специални режими за подкрепа и реинтеграция. Поради това класическата му версия включва, поне формално, задължителни редовни медицински прегледи на проституиращото лице, обвързани с лицензионен режим и наказателни санкции при неизпълнение. Въпреки това, регламентаризмът, и особено неорегламентаризмът, е слабоефективен в тази посока, тъй като тези мерки универсално се приемат за дискриминационни и за проява на убеждението, че проституиращите са носител и разпространител на социално зло.

Регламентаризмът никъде не постига дестигматизация и интегриране на проституиращите лица в обществото. Навсякъде той стимулира разрастването и видимостта на явлението, но не променя отрицателното отношение на обществото към него и това най-отчетливо се проявява в полицейските практики на прочистване на улиците дори чрез грубо заобикаляне на закона (арести под предлог нарушаване на обществения ред). При този модел структурата на проституцията включва голямо разнообразие, вкл. витринна, ескортна, клубна и пр. Дълбочинни изследвания на регулационистките режими показват, че те не само усилват експлоатационните и насилствени страни на проституцията, но и придават нормалност на вредите, които проституиращите понасят като неизбежна последица от проституирането⁹.

⁹ За повече подробности относно узаконяването на сексуалната индустрия, вж. Ruhama's Report. Uncovering the Misconceptions: the Realities of Legalized Prostitution. 2006 (www.ruhama.ie).

Легалистките държави (Нидерландия, Германия) оповестяват осезаемо по-голям дял и по-голям абсолютен брой сексуално експлоатирани жени. След въвеждането на режима те съобщават за рязък скок на проституцията, нарастване на ангажираността на организираната престъпност с този пазар (главно чрез трафик на хора), увеличаване на случаите на детска проституция и сексуално насилие над деца¹⁰. Тези държави заемат първите места по брой проституиращи, трафикирани от чужбина в техните икономики. Такива са 80 процента от жените, проституиращи в публичните домове на Нидерландия¹¹. За Дания, която разрешава потреблението, този дял е 50 процента¹². Политиките за ограничаване на проституцията са фактор при липсата на реакция срещу трафика на хора¹³.

Регламентаризмът не помага и излизането на проституиращите от занаятието, въпреки че винаги включват програми в тази посока¹⁴. Близко 79 процента от проституиращите в Нидерландия заявяват желание да прекратят проституцията, но за това липсват условия. Изглежда, че тези режими реално облагодетелстват единствено интересите на потребителите и експлоатиращите, включително като автоматично легализират доходите от проституцията на гругиго. В тези юрисдикции идентифицирането на жертвата на трафик на хора с цел сексуална експлоатация и поробване е извънредно затруднено.

3. Аболиционизъм (мълчаливо разрешителен режим)

*„Правото не е нито компетентно,
нито добре дошло навсякъде“
(Паскал Брюкнер)*

Аболиционисткият режим излъчва послания на мълчалива неприязн към проституцията. Той я лишава от регулация, без да я забранява изрично, когато е доброволна, индивидуална и се извършва от пълнолетно лице. Така той се стреми да я изолира в сива зона на полузаконност и полувидимост за обществото, в която държавата трудно упражнява ефективен контрол. Забранени са всички свързани дейности, сред които сводничество, сутеньорство, гържане на публичен дом, експлоатационни и контролиращи дейности и пр. (Чешка Република, Естония, Полша, Словакия, Словения, Испания, Швеция, Норвегия, Исландия, Великобритания). Поради това съществува известно разногласие дали аболиционизмът е насочен срещу проституцията или срещу регулирането ѝ.

Класическият аболиционизъм възниква през 1946 г. във Франция. Първоначално той се основава на нравствено

Аболиционизмът израства от нагласите на Средновековието. Тогава се установява укорителна търпимост към проституцията като към обществено зло, което позволява енергията на порока да бъде консумирана по относително приемлив начин в сравнение с по-големите злини на сексуалното насилие и половете извращения.

В края на периода властите в Европа подчертано се стремят да изтласкат проституцията от сферата си на нормативна компетентност чрез постановления, забраняващи практикуването ѝ в териториалната им юрисдикция – извън градските стени или границите на съответното владение. Тъй като тези ограничения не успяват да ограничат нахлуването ѝ в градовете (тя е предимно градско явление), градските власти във Франция и Германия започват да я ограждат в определени непрестижни гранични зони (улицы и квартали), като я преследват, главно полицейски и административно, само при излизане от тях.

¹⁰ Пак там.

¹¹ Вж. *Raymonds, J.* Guide to the New UN Protocol. 7–9.

¹² Вж. *Ekberg, G.* The Swedish Law That Prohibits the Purchase of Sexual Services. – Violence against Women, Vol.10, No 10, 2004, p.1193.

¹³ Вж. *Bindel, J., L., Kelly.* A Critical Examination of Responses to Prostitution in Four Countries: Victoria, Australia, Ireland, the Netherlands and Sweden, 2003.

¹⁴ Вж. www.peaceworkmagazine.org

отхвърляне на проституцията. За него е типично ангажирането на моралната отговорност на проституиращата жена за девантността на нейната сексуалност, наследено от традиционния патриархален манталитет, характерен с агресивна нетърпимост към прояви, схващани като порочни. Тази позиция мотивира забраната дори за безкористно подпомагане на проституирането на другото и за получаване на издръжка от доходите от проституцията на другото (Италия, Франция). Франция все още преследва активното предлагане на платени сексуални услуги, което е ясен израз на прехвърляне на моралната отговорност за съществуването на явлениято върху проституиращото лице.

В съвременната си интерпретация, включваща декриминализационен аболционизъм (Дания) и аболционизъм с криминализиране на потреблението или ограничен аболционизъм (Швеция, Норвегия, Исландия, Великобритания), моделът я третира като форма на експлоатация и насилие, които налагат гържавна реакция за защита на жертвите и **преориентират нравствената санкция към клиента.**

Отрицателната морална оценка личи и в **забраните за пасивна експлоатация** на проституцията на другото, включваща криминализиране на получаването на доходи за издръжка от лице, което проституира. Тези режими, насочени не толкова към заличаване на експлоатационните аспекти на проституцията, колкото към нравствено санкциониране на тази форма на „паразитизъм“ на трети лица, проблематизират съжителството на проституиращото лице в общо домакинство с трудово пасивни лица, които нямат собствени доходи, каквито са например пълнолетните му деца, безработен съпруг и др.

Декриминализационните режими разрешават доброволната индивидуална проституция на пълнолетно лице, която третират като вид полово общуване по взаимно съгласие, и забраняват всички други нейни проявления (насилствена, детска, организирана проституция). Те се различават от регламентаризма по акцента си върху защитата на правата на проституиращите и стремежа да отстранят социалното изключване, което ги прави уязвими към експлоатация и затруднява излизането им от занаята.

Аболционистките режими ефективно изтласкват проституцията от улиците и публичните домове към интернет пространството и закрити помещения и видоизменя методите за набиране на клиенти. **Версиите на ограничения аболционизъм се считат за най-успешните режими** за ограничаване на проституцията и свързаните с нея престъпления в момента в Европа.

ГЛАВА 4

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ВИДОВЕТЕ НОРМАТИВНИ МОДЕЛИ

1. Разпространение на режимите сред изследваните държави. Отношение между режимите по същество

Прохибиционизмът устойчиво се оттегля от Европа, като остава политическият дебат да се води с аргументите на аболиционизма и регламентаризма и постепенно да произвежда режими, съчетаващи елементи от двата модела. Анализът на законодателните инициативи в изследваните държави потвърждава, че последните два модела днес се разглеждат като алтернативни.

През последното десетилетие на миналия век законодателствата разклащат аболиционисткия модел. В тези от тях, които не се отказват в полза на регламентаризма, нахлуват революционно нови режими, а действащите възприемат елементи от ограничения регламентаризъм.

Държава	Прохибиционизъм	Аболиционизъм	Регламентаризъм
Великобритания	От 1824 г. до 1956 г.	Ограничен 1956–2010 г.	Не е прилаган
Германия	Трети Райх и ГДР	Не е прилаган	20-те години на XX век – 2010 г.
Дания	Класически до 1863 г. Ограничен до 1999 г.	Ограничен аболиционизъм, близък до ограничения регламентаризъм, след 1999 г.	
Естония	В рамките на СССР	Класически, след 1995 г.	Не е прилаган
Исландия	Класически до 2007 г.	Ограничен след 2009 г.	
Италия	Не е прилаган	Ограничен след 1959 г.	До 1959 г.
Латвия	В рамките на СССР	Не е прилаган	След 1998 г.
Нидерландия	Не е прилаган	Ограничен до 2000 г.	Ограничен след 2000 г.
Норвегия		Класически до 2009 г. Ограничен след 2009 г.	Не е прилаган
Полша		Класически след 1969 г.	
Румъния		Класически	
Словения	Класически до 2003 г.		След 2003 г.
Унгария	Няма данни	Няма данни	Ограничен след 1999 г.
Финландия		Смесен модел между ограничен аболиционизъм и ограничен регламентаризъм, след 2006 г.	
Франция	Не е прилаган	Класически след 1946 г.	До 1946 г.
Чешка Република	До 1990 г.	Класически след 1990 г.	Не е прилаган
Швеция	Не е прилаган	Ограничен след 1999 г.	Няма данни

Междувременно започва изграждането на скандинавски аболиционистки модел. Когато възприемането на шведския режим от 1999 г. като радикален започва да се успокоява, в скандинавските общества навлизат възгледи, оспорващи легитимността на законодателните опити за регулиране на половите отношения. Така скандинавските закони започват да се уеднаквяват по въпрос, който традиционно разделя тези държави.

Поради това съвременният вид на трите модела и опитът на държавите при прилагането им придава известна **условност на делението**. По редица въпроси те споделят обща позиция или постигат сходен фактически резултат, независимо от различията в изходната теоретична позиция.

Общият им белег е отрицателното отношение към проституцията като обществено явление. С изключение на Германия, всички изследвани държави признават уговорката за размяна на сексуално удовлетворение срещу материална облага (споразумение за проституция) за нищожна поради противоречие с добрите нрави, което по този въпрос едностранно ги определя като прохибиционистки.

Най-старите регламентаристки държави разкриват аболиционистки отклонения от класическия модел, които дават основание да бъдат определени като ограничено регламентаристки. Немското законодателство например съдържа аболиционистки разпоредби, сред които: забрана трети лица да установяват условията за проституиране по време, място, начин, продължителност и пр.; преследване на сводничеството и сутеньорството и държането на публични домове. Австрия наказва сводничеството и сутеньорството независимо от мотивите на дееца. В резултат на това практикуването на проституцията е ограничено значително по-силно, отколкото е естествената насоченост на регламентаристкия закон.

Несъответствия съществуват между аболиционистката декларация за свобода на индивидуалната проституция и невъзможността да бъде свободно практикувана поради забрана за активно и пасивно предлагане на улицата (Дания, Великобритания), преследване на потребителя (Великобритания, Исландия, Норвегия, Швеция) и сводника (всички държави), множеството ограничителни изисквания за предлагането ѝ само в помещения на проституиращото лице или на клиента и забрана за рекламирането ѝ (Франция, Великобритания). Политиката на криминализиране на потреблението, която изглежда най-бързо и уверено се възприема, се основава на аргументите на най-суровата версия на аболиционизма, но достига до загуба на принципа за свобода на индивидуалната прос-

Държава	Възраст валидно съгласие за полово общуване	
	Съвкупление	Блудство
Албания	14	
Австрия	16	
Белгия	16	
Ватикана	12 / 15, ако партньорът упражнява контрол	
Великобритания	16	
Дания	15	
Естония	14	
Финландия	16	
Франция	15	
Германия	14	
Гърция	15	
Ирландия	17	15
Исландия	15	
Испания	13	
Италия	14 (13, ако партньорът е с до 3 г. по-възрастен)	
Латвия	16	14 (вкл. съвкупление с лице до 16г.)
Литва	14 / 18, ако партньорът упражнява контрол	
Люксембург	16	
Македония	16	
Малта	18	
Молдова	16	
Монако	15	
Нидерландия	16	
Норвегия	16 (освен при близка възраст и развитие на партньора)	
Полша	15	
Португалия	14	
Румъния	15/ 18, ако партньорът упражнява контрол	
Русия	16	
Словакия	15	
Словения	15	
Сърбия	14	
Швеция	15	
Швейцария	16	
Турция	18	
Украйна	16	
Унгария	14	
Хърватска	14	
Чешка Република	15	

титущия и излиза от полето на класическия аболиционизъм. Проституцията не се преследва, но актът на проституиране е забранен, тъй като върху потребителя тегне наказание. Тези рестрикции сближават режима до прохибиционизма.

Във всички изследвани държави **полицията има правомощия да въздържа уличната проституция**. Поради това различните модели могат да се разпознаят във фактическата търпимост към откритата и закритата проституция, която тези правомощия ограждат. Регламентаристките режими отиват по-далеч от аболиционистките в „търпимостта“ си, а аболиционистките северноевропейски държави са най-рестриktivни. Великобритания товари с глоби дори проституиращите в позволените зони.

Аболиционизмът възприема различни позиции спрямо практикуването на индивидуална проституция на закрито, поради което относимите разпоредби не са достатъчни за определяне на действащия законодателен модел. **Аболиционистките и регламентаристките държави споделят общо отношение към позволената проституция на закрито и публично предлаганата проституция в определени за това зони**. Този извод групира в една категория държави, ограничаващи и двата модела (Австрия, Дания, Германия и Нидерландия). В Дания полицейските акции са насочени към премахване на проституцията повече, отколкото към изтласкването ѝ в зоните на толерантност. От тази гледна точка преобладаващият режим не е аболиционистки. Медицинските прегледи в Германия и Австрия обхващат толкова малък дял от проституиращите, че режимът има фактически ефект на такъв без прегледи, което го сближава с аболиционизма. Разграничителният критерий по-скоро се ориентира към разграничаване на публично предлаганата проституция от повече или по-малко контролираната закритая проституция. По тази ос изследваните държави се разполагат между крайностите на забраната на потреблението (Великобритания, Швеция, Ирландия, Италия) до крайностите на мъчаливата търпимост (Унгария, Чешката Република, Полша).

Основното различие между регламентаристките и декриминализационните аболиционистки юрисдикции е наличието, съответно липсата на **специални режими за регулиране на проституцията**. Във втория случай, ако тя е разпозната като нормална трудова дейност, попада под общите режими за търговска дейност или трудова заетост, медицински контрол, данъчно облагане и др. (Дания, Норвегия).

Същественният въпрос не е свързан с относителната разпространеност на някой от моделите в сравнение с останалите или с абстрактното им разграничение, което може да обоснове само приблизителни изводи, неприложими или не особено полезни на равнище политическо предпочитание към законодателен подход. Значимият въпрос се свежда до **приспособеността на националната версия на избория от законодателя режим към националните особености на явлението и нагласите на обществото**, т.е. до годността му да отговори на конкретно формулирани политически цели, измерими чрез предварително предвидени изменения в структурата и развитието на явлението.

ТАБЛИЦА 4

Държава	Модел	НАКАЗАТЕЛНОПРАВНИ ЗАБРАНИ	
		Проституция	Акцесорни дейности
Великобритания	Ограничен аболиционизъм	Активно публично предлагане; Търсене и склоняване към улична проституция от клиент, потребление на експлоатирана и детска проституция	Сводничество (користно и безкористно) Предоставяне, използване, управление, държане на публичен дом и гр. сходни дейности Експлоатация: получаване на издръжка от проституцията на другого, контролиране и ръководене на проституцията на другого Насилствена и детска проституция
Германия	Регламентаризъм	Липсва забрана	Детска и насилствена проституция; Експлоатиране на проституцията; Користно продължаващо контролиране на проституцията на другого Упорито нарушаване на административния режим на проституцията
Дания	Ограничен аболиционизъм	Публично предлагане от клиент; Потребление на детска проституция	Експлоатиране на проституцията на другого Користно рекламиране на проституция Сводничество (користно и безкористно) Детска проституция Държане на публичен дом и предоставяне на помещение в хотел/гостоприемница за проституция по занятие
Естония	Класически аболиционизъм	Липсва забрана	Подпомагане на проституирането на другого (вкл. чрез сводничество и предоставяне на помещение и подпомагане на детска проституция) Въвлечане в детска проституция
Исландия	Ограничен аболиционизъм	Потребление	Сводничество (користно и безкористно) Предоставяне на помещение за проституция
Италия	Ограничен аболиционизъм	Потребление на улична и детска проституция	Детска проституция Сводничество (користно и безкористно; организирано) Експлоатиране на проституцията на другого (вкл. организирана) Държане, управление или предоставяне на помещения за проституиране и толериране а проституция в тях Туризм с цел експлоатация на детска проституция

Латвия	Ограничен регламентаризъм	Липсва забрана	Нарушаване на административния режим на проституцията Насилствена и детска проституция Експлоатация на проституцията на другого (получаване на доходи)
Нидерландия	Ограничен регламентаризъм	Липсва забрана	Насилствена и детска проституция и свързан с нея трафик на хора Получаване на издръжка от насилствена или детска проституция и принуждаване на проституиращо лице да представи доходите си от проституция. Нарушаване на административния режим на проституцията
Норвегия	Ограничен аболционизъм	Потребление	Сводничество (користно и безкористно) Потребление на детска проституция Експлоатиране на проституцията на другого (вкл. получаване на доходи за издръжка)
Полша	Аболционизъм	Липсва забрана	Сводничество (користно и безкористно) Насилствена проституция Експлоатация на проституцията на другого (получаване на издръжка)
Румъния	Класически прохибиционистки режим	Практикуване на проституция	Сводничество (користно и безкористно; към детска и насилствена проституция)
Словения	Регламентаризъм	Липсва забрана	Експлоатация на проституцията на другого Сводничество към насилствена и детска проституция
Унгария	Ограничен регламентаризъм	Липсва забрана	Сводничество Предоставяне на помещение за проституиране, гържане, управление, финансиране на публичен дом Експлоатиране на проституцията на другого (получаване на доходи) Детска и насилствена проституция

Финландия	Смесен модел между ограничени аболционизъм и ограничени регламентаризъм	Потребление на детска проституция	Сводничество (безкористно, чрез предоставяне на помещение) Експлоатация на проституирането на другиго (придобиване на доходи като гържател на публичен дом)
Франция	Аболционизъм	Активно предлагане на улична проституция; Потребление на улична проституция	Сводничество (користно и безкористно, вкл. толериране на проституция в предоставени помещения, съжителство с лице, което няма други източници на доход извън тези от проституцията му) Експлоатация на проституцията на другиго (получаване на изгръжка) Детска и насилствена проституция Изпирание на доходи от проституция Препятстване на дейността на гържавата по защита на жертвите Държане, управление, експлоатиране, ръководене, опериране, финансиране на места за проституиране Детска и насилствена проституция
Чешка Република	Аболционизъм	Липсва забрана	Сводничество и експлоатация (користни и безкористни) Насилствена и детска проституция
Швеция	Ограничен аболционизъм	Потребление на проституция	Користно сводничество

2. Ефект и ефективност:

Кой модел действително ограничава проституцията?

Законодателството относно проституцията е от съществено значение за **контрола** върху нея, тъй като засяга нейното предлагане, потребление и доходите от извършването ѝ. Ако законът оскъпява или стигматизира потреблението (аболционизъм), предлагането ѝ намалява, а цената му пада и го прави недоходоносно. Ако намалява стигмата върху предлагането, стимулира разрастването ѝ, защото увеличава търсенето (чист регламентаризъм). Забраната на проституцията, независимо дали чрез криминализиране на предлагането (прохибиционизъм) или потреблението (ограничен аболционизъм), винаги обуславя доходите от нея като незаконни. Тя предполага последваща престъпна дейност по изпирането им, която създава за субекта нестопански рискове, които при равни други условия го въздържат от експлоатационни дейности в съответната юрисдикция.

Регламентирането на проституцията съвсем явно стимулира притока на проституиращи жертви на международен трафик на хора с цел сексуална експлоатация в сравнение със забраната на предлагането и/или потреблението ѝ. Забраната да се печели от проституцията на друго при мълчаливо разрешение да се предлага и потребява създава условия за вътрешна циркулация на трафик с цел полово експлоатация в рамките на една или няколко държави със сходен правен режим.

Прохибиционизмът и аболиционизмът правят невъзможно или силно затрудняват законното практикуване на проституцията, независимо от равнището на търпимост към самата нея, и се гледат върху моралната и религиозна укоримост на явлението. Поради това аболиционизмът понякога се определя като омекотен вариант на прохибиционизма, който разрешава предлагането на проституция, но забранява всички оградящи я дейности. В аболиционистките юрисдикции възниква противоречие в правния статус на проституцията, която формално не е забранена, но не може да се практикува, защото забраната на съпътстващите я дейности ефективно я блокира.

Държавите могат да бъдат условно разделени на такива на произход, на транзит и на крайна дестинация. За да се облекчи анализът, тези от тях, които попадат едновременно в повече от една от тези категории, ще бъдат сведени до категорията, която им е най-присъща, когато това е възможно, или ще бъдат изключени от анализа. Държави на крайна дестинация са изключително легалистски държави. Държави, почти свободни от международен трафик на хора с цел сексуална експлоатация, са аболиционистките държави, които забраняват търсенето.

Въпреки рязката теоретична граница между аболиционизма и регулационизма и произхода им в политически възгледи, враждуващи в продължение на повече от век, **конкретните резултати от прилагането им са сходни**. И двете внушават представи за проституцията като социално отклонение, въпреки натрапчивите усилия на регулационизма да изобрази поне неутрално оценъчно отношение. И двата модела установяват зони на разрешено проституиране, но тази мярка е с много ограничено приложение в аболиционистките държави. Аболиционизмът клони към нулева търпимост, макар и на основания, различни от тези на прохибиционизма. Поради това неговите репресивни мерки са по-ефективни от разрешителните мерки на регламентаризма. Пример за това е шведският модел, при който преследването на потреблението естествено и пряко накърнява икономическите интереси на предлагащите, оскъпява и стигматизира потреблението. Следователно, стандартът на свободно практикуване на проституция при аболиционизма и регламентаризма не е еднакъв и аболиционизмът изглежда да заема средно положение между крайната забрана и ограничителното разрешаване. Този извод се подкрепя от режимите в Австрия и Германия, които се доближават до рестриктивните сфери на аболиционизма.

Изглежда, че държавите, които търсят да усъвършенстват действащата уредба по неконсервативен начин, се колебаят между аболиционизма с частично или пълно криминализиране на потреблението и ограничени версии на регламентаризма.

Като цяло, прохибиционизмът, регулационизмът и класическият аболиционизъм пренебрегват сексуалното насилие и психологическата травма, които едновременно предхождат и неизбежно съпровождат проституцията. Въпреки богатата ценностна аргументация, която привежда както традиционното, така и съвременното законодателство относно проституцията, в изключителното си мнозинство законите от трите модела **възпроизвеждат политики, обусловени от невежество и безразличие**. Консерватизмът на законодателните инициативи контрастира на мотивите им, щедро напоени с модерна правозащитна реторика. Законите масово

са смайващо откъснати от съвременните разбирания на хуманитарните науки и натрупана емпирична информация, която свързва проституцията с ранно и продължително насилие и системно неравенство¹⁵.

Този социален произход на явлението означава, че **никаква разумна политика срещу проституцията не може да се води, ако обществената практика търпи дискриминация по полов признак**. Въпреки това законодателствата и от трите модела все още се влияят приоритетно от **целта да се пресече не самата проституция**, към която повечето са в действителност равнодушни, **а нейната видимост**, която именно разпознават като заплаха.

Поради това идеологическите послания на законодателя и ефектите на законите му се разминават, придавайки на държавната политика двойственост, граничеща с лицемерие. Въпреки патетично заявяваните хуманни цели, **в същността всички изследвани системи са репресивно-контролиращи и ориентирани против, а не в полза на проституиращите**.

Оттук следва и натрапчивото впечатление за хронична безпомощност на нормативната рамка, която рядко е подчинена на консистентна и стратегическа държавна политика и само в изключителни случаи съответства на изискванията на законодателството за правата на човека (главно антидискриминационните закони). За всички модели е характерно неустойчиво и произволно правоприлагане, уязвимо на корупционен натиск, дискриминационни практики, пространствена сегрегация на видове проституция (главно уличната), поддържане или засилване на социалната стигматизация на проституиращите, неспособност организираната престъпност да бъде отстранена от пазара на сексуални услуги и пр.

Никоя от изследваните държави няма опит със законодателство, трайно насочено срещу рисковете, обуславящи проституцията, като за повечето е характерно пълно отцепване на нормативната основа на явлението от свързаните с него социални и културни фактори. Никой модел не поддържа развита превантивна политика, като само шведският има частична превантивна насоченост. В държавите, които са изградили основните модели и имат продължителен исторически опит в нормативната битка с проституцията, **системата е настроена по-скоро да „рециклира“ контингента на проституиращите**, отколкото да го свива или да осигурява преливането му в други социални групи.

Тази немощ на закона изглежда не може да бъде задоволително преодоляна по еволюционен път, тъй като описаните недостатъци са общи за трите базови модела и се възпроизвеждат в техните вариации. Напредналите процеси на все по-усложнено смесване на елементи от различните модели при относително константна картина на проституцията в изследваните държави показва изчерпване не толкова на предлаганите от моделите правни решения, колкото на капитулация на провежданите чрез тях политики.

Общото между последните е предварително политически заложените ограничени обсеги на действие. Всичките изхождат от догматичното, но най-малкото спорно вярване, че проституцията, дори като експлоатация, е неизменна и успехите срещу нея могат да бъдат само количествени. Като се вземе предвид, че законодателите рядко обсъждат, а още по-рядко се осведомяват за действителните размери и социална значимост на проституцията в съответното общество, това положение предопределя тяхната относително висока търпимост към нея. То обрича цялата правна система да се включва със закъснение и ниска мотивация спрямо съ-

¹⁵ Вж. *Davis, N.* Introduction: International Perspectives on Female Prostitution. – In: *Prostitution: An International Handbook on Trends, Problems, and Policies*. Westport, 1993.

битието на проституцията и да се стоварва само върху най-видимите ѝ проявления.

Законодателствата, при които тези отрицателни тенденции са най-развити, законодателната позиция е пасивна и незаинтересована, а законодателството оказва минимално въздействие върху обществените процеси (Чешка Република, Естония, Полша, Унгария).

Тези изводи се подкрепят и от успехите на радикални законодателни инициативи, които рязко преодоляват традиционни политически възгледи, редефинират разбирането за проституцията и се насочват към социалните ѝ корени (Швеция, Исландия, Норвегия, Финландия). Единствено шведският модел, който само условно може да бъде приобщен към който и да е от трите класически модела, засега се доказва като ефективна алтернатива на държавно регулираната проституция¹⁶. За него и основаните на него модели е характерна устойчива и ангажирана законодателната позиция, а ефектът върху явлението е по-траен и по-значим.

¹⁶ Вж. *Ekberg, G.* Цит. съч.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

(основни изводи)

Настоящото изследване установи някои типични зависимости между обществената значимост на проституцията, нейните количествени и качествени особености, официално оповестените цели на държавната политика спрямо нея и изграденото за постигането им законодателство. Тези зависимости дават основание за формулирането на някои общи препоръки, които биха улеснили законодателя при ограничаване на явлениято в България, независимо какъв модел бъде предпочетен:

1. Информирани законодателни инициативи, основани на актуално познаване на формалните параметри на явлениято (обем и структура на пазара, профил на страните, брой заети лица и пр.), тенденциите в развитието му и социалния му произход;

2. Стратегическа насоченост на законодателните инициативи към факторите на проституцията. Това са онези обстоятелства или съвкупности от обстоятелства, които повишават вероятността определени социални групи да се ангажират с проституция в сравнение с абстрактната вероятност тези групи да развият такава практика. Това предполага комплексен характер на провежданата политика, която следва да включва едновременно социални, образователни, икономически, наказателно-правни и административни мерки, създаващи за проституиращите лица стимули за алтернативна реализация и демотивиращи потреблението;

3. Последователни законодателни инициативи, подчинени на консенсусна и устойчива законодателна концепция, при полагане на специални усилия за трайно приобщаване на общественото мнение към нея, а не на адаптиране на политиката към конюнктурни обществени нагласи.

Съдържанието на бъдещите законодателни действия може да бъде препоръчано само най-общо, тъй като те зависят както от информираността на законодателя, така и от неговата политическа концепция. Въпреки това, като препоръчителни добри практики това изследване установи:

- Неутралност на уредбата спрямо половото самоопределение на проституиращите и въздържане от нравствена оценка за тях и поведението им, дори законодателят да изхожда от отрицателна оценка за явлениято;

- Гарантиране на пълна наказателноправна забрана на детската проституция и всички форми на насилствена проституция с възможност наказателноотговорно проституиращо лице да се освободи от отговорност за престъпление, извършено от него по повод или във връзка с експлоатацията на проституцията му;

- Ефективно изтласкване на организираната престъпност от сектора чрез забрана на определени форми на организирана проституция и наказателно преследване на форми на използване на проституирането на другиго (сводничество и други форми на насърчаване на чуждата проституция, получаване на издръжка изцяло от проституирането на другиго от трудоспособно пълнолетно лице, препятстване на проституиращо лице да напусне занаятието, институционализирано предлагане на проституция в публичен дом или по друг начин, толериране на проституция и др.);

- Пълно криминализиране на потреблението на проституция.

ПРИЛОЖЕНИЯ

РЕПУБЛИКА РУМЪНИЯ

В Румъния действа класически прохибиционистки режим. Проституцията е криминализирана, а законодателството срещу нея е най-суровото в Европа.

По инициатива на Министерството на правосъдието правителството на либералите и Парламентът обсъждат узаконяването ѝ през 2007 г., когато поради присъединяването към ЕС са отменени визовите ограничения за пътуване зад граница. Идеята среща силната съпротива на неправителствения сектор и Православната църква, поради разбирането, че проституцията е форма на насилие срещу жени и деца.

Държавата преследва явлението и поради широкото разпространение на трафика на жени и деца с цел сексуална експлоатация в Румъния. Тя е сред първите единадесет, посочени от ООН като държави на произход. След 2006 г. всяка осма проституираща жена в държавите от ЕС е румънка. В същото време **износът на проституиращи лица явно се насърчава от враждебното национално законодателство.**

Проституцията се преследва като престъпление против добрите нрави и обществения ред по Глава Десета от НК. Тя е изрично определена като деяние на лице, което осигурява основното си препитание, като практикува полови съвкупления с различни лица с цел да се издържа. Деянието се наказва с лишаване от свобода от три месеца до една година или с глоба (чл. 234 от НК). Насилствената проституция, дефинирана като създаване на задължение за друго да проституира, е изрично определена като форма на сексуална експлоатация, независимо от възрастта на лицето и други обстоятелства (чл. 207). Разпоредбата е пояснителна и предначинена да улесни прилагането на съставите за трафик на хора с цел сексуална експлоатация.

Профил на проституиращия:

Основно бездомни деца, които само в Букурещ надхвърлят 2000.

Профил на потребителя: мъже, чуждестранни граждани, които посещават Румъния, за да търсят сексуални услуги, предимно от малолетни.

Източник: Агенция Роутерс, <http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/romania.htm>

Престъпление	Проституиране (чл. 234, НК)	Сводничество (чл. 235, НК)	
Вид на престъплението	Престъпление срещу добрите нрави и обществения ред		
Основен състав на престъплението	Практикуване на полови съвкупления с различни лица с цел практикуващият да се издържа	насърчаване или подпомагане на практикуването на проституция	придобиване на облаги от проституирането на друго
Наказание	лишаване от свобода от три месеца до една година или с глоба	лишаване от свобода при строг режим от две до седем години и забрана за упражняване на определени права.	
Квалифициращи обстоятелства, утежняващи наказанието		- набиране на друго за проституиране; • използване на принуда	- жертвата е дете
Наказание при квалифициращи обстоятелства		лишаване от свобода при строг режим от три до десет години и забрана за упражняване на определени права.	лишаване от свобода при строг режим от петнадесет до двадесет години и забрана за упражняване на определени права ¹⁷ .

¹⁷ За сравнение геноцидът по чл. 172 и убийството по чл. 178 се наказват с лишаване от свобода от петнадесет до двадесет и пет години.

КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ¹⁸

Проституцията в Нидерландия никога не е била преследвана наказателно, но обществото я счита за нарушение на общоприетите норми за порядъчност и стигматизира лицата, които я практикуват.

Кралството е сред първите европейски държави, които разрешават доброволната проституция на пълнолетните и регламентира практикуването ѝ в публични домове, функционирането на които след 1.10.2000 г. се контролира от местната власт чрез разрешителни режими. През тази година държавата **преминава от модел на ограничен аболиционизъм към ограничен регламентаризъм.**

I. Развитие на режима

Първите актове, относими към проституцията, датират от края на XIX век и са повлияни от френския аболиционизъм, доминиращ по това време в континентална Европа. Те въвеждат задължителна полицейска регистрация на публичните домове и другите места за проституиране, както и на лицата, които проституират в тях. Проституиращите са длъжни да преминават през периодични медицински прегледи за ограничаване на разпространението на заболявания, предавани по полов път.

На прага на XX век се обособява алтернативно прохибиционистко течение, което изисква от правителството да забрани или поне да регулира проституцията.

Следвайки актуалната общоевропейска тенденция, през 1911 г. Нидерландия затваря публичните домове със Закона за обществения морал, повлиян едновременно от влиятелното феминистко движение и преобладаващата в обществото протестантска етика. Съображенията на закона са свързани с предпазване на проституиращите от експлоатация и ограничаване на разпространението на венерически болести. Предполагането е, че наказателното преследване на сводниците (за които до средата на 80-те години функционира специален затвор) ще създаде обективна възможност за проституиращите да напуснат професията. Въпреки това публичните домове продължават да функционират необезпокоявани, освен при ангажиране с престъпна дейност или нарушаване на обществения ред. След Втората Световна война „сексуалната революция“ и засилването на феминизма благоприятстват разрастването на пазара на сексуални услуги

Броят на проституиращите в Нидерландия е бил най-много 25 000 и най-малко 12 500 в общо 6000 публични домове. През 2000 г. 20 процента са ангажирани във витринна проституция, 15 процента в ескортни услуги, по 5 процента в проституиране в дома и на улицата, а 45 процента – в клубна проституция.

Между 1996 г. и 2001 г. броят на проституиращите деца нараства с 300 процента, от 4000 до 15 000 в резултат на увеличен трафик на хора към Нидерландия.

През 70-те години проституиращите чуждестранни граждани произхождат от Тайланд и Филипините, през 80-те – от Латинска Америка и Карибите, през 90-те – от Централна и Източна Европа, а през първото десетилетие на XXI век – от Доминиканската Република, Колумбия, Чешката Република, Румъния и Полша.

През 1999 г. най-много една трета от общия брой са холандски граждани, а останалите представляват общо 44 националности. Липсва информация за дела на незаконно пребиваващите. Около десет процента от всички проституиращи са зависими от наркотици, като почти всички са холандски граждани. Проституиращите мъже са достигали най-много пет процента от общия брой, като мнозинството са чужденци.

Липсват актуални данни за броя на проституиращите, но се приема, че през последните години броят им е намалял в резултат на честите проверки в публичните домове от полицията и данъчните власти.

¹⁸ Информационните източници, върху които е изградено изложението за Нидерландия, не включват текстове от НК, тъй като този закон не е достъпен на език, различен от холандски.

до социално и икономически значим фактор, което повлиява както обществената търпимост към проституцията, така и законодателната активност.

Без да променя целите и принципите на политиката, през 2000 г. правителството на Партията на труда променя законодателния подход в полза на узаконяване на публичните домове в рамките на ограничителен разрешителен режим, предназначен да предотвратява експлоатацията и да улеснява контрола на гържавата.

За целия период на развитие на законодателството концептуалният дебат е минимален и центриран около политически въпроси. Ранните интерпретации свързват проституцията с икономическа принуда, по-късно се изместват към представи за психопатологична предразположеност на проституиращите жени и субкултурна повлияност. Феминисткото движение застъпва силно враждебна позиция. Актуалните обществени представи свързват явлението с икономически мотиви и личностови черти.

II. Действащ режим

Действащото законодателство е изградено на два пласта – наказателните закони дефинират територията на забранената проституция и свързаните с нея посегателства, а административни актове на местната власт регулира законната проституция и свързани с нея дейности.

1. Наказателноправен режим

Наказателноправният режим преследва насилствената и детската проституция и свързани с нея набирание, отвлечение или въвлечение в проституция зад граница като елемент от трафик на хора, получаване на изгръжка от насилствена или детска проституция и принуждаване на проституиращо лице да предостави доходите си от проституция. Нарушаването на административния режим на проституцията влече наказателна глоба и лишаване от свобода до шест години. При квалифициращи обстоятелства наказанието може да се увеличи до осем, десет, дванадесет и петнадесет години лишаване от свобода. Такива обстоятелства са съответно ниската възраст на пострадащото лице (дете под 16 години), извършването на престъплението в съучастие, причиняване на средна или тежка телесна повреда и застрашаване на живота на жертвата.

2. Политика и правомощия на местната власт

В Нидерландия е въведена лицензионна система в правомощие на общините. Регулирането на дейността на публичните домове е изцяло делегирано на органите на местно самоуправление, които имат правомощия да провеждат политика според местните условия.

Сдружението на общините е издало насоки относно наредбите, които общините могат да издават. Сред тях са указание публичните домове да не нарушават реда в жилищните квартали и местонахождението им да съответства на зониранието и местните наредби относно работната среда. Наредбите относно проституцията следва да уреждат минималното работно пространство, пожарната безопасност, хигиенните условия (напр.: задължително наличие на течаща топла и студена вода, презервативи и пр.), сигурността на проституиращите (напр.: задължителен паник бутон, гаранции срещу насилствена и детска проституция), мерки за опазване на физическото и психическото им здраве и правното им положение, както и мерки за предотвратяване на „изключителното покваряване“ на заобикалящата зона. Наредбите задължават публичните домове да провеждат политика за безопасен секс, осигуряване на информираност на наетите от тях лица и насърчаване на редовните

медицински прегледи. По правило последните са препоръчителни поне четири пъти в годината. Някои публични домове осигуряват безплатна консултация с адвокат.

Общинските съвети могат да забраняват определени форми на проституиране. Много общини забраняват уличната проституция, а други я ограничават по място и време на генонощието. Витринната проституция е разрешена само в големите градове.

Общината може да откаже лицензиране или да отнеме разрешително на публични домове, при условие, че:

- собственикът не представи удостоверение от полицията за чисто съдебно минало;
- местоположението на дома не съответства на градоустройствения план;
- в дома работи дете или пребивава незаконен имигрант, или лице, задържано в дома против волята му;
- това е в интерес на общественения ред;
- функционирането на дома намалява привлекателността на квартала за живеене или работа.

Разрешение не може да се отказва или отнема на морални или етнически основания.

Местната власт има задължения да осигури на проституиращите достъпно здравеопазване, но хигиенните условия и здравословните и безопасни условия на труд са грижа на самите проституиращи и техните работодатели. Общината следи последните да изпълняват задълженията си в тази посока, като поставят издаването на разрешително в зависимост от изпълнението им.

Разрешителната политика позволява на полицията и другите правоохранителни органи да инспектират публичните домове със съгласието на кмета

Този режим преследва следните цели:

- контролиране и регулиране на проституцията чрез разрешителен режим;
- защита на правата на проституиращите;
- защита от насилствено въвлечане в проституция и въвлечане на деца в нея и разкъсване на връзката между проституцията и престъпността;
- ограничаване на проституцията на незаконно пребиваващи чужденци.

Регламентаризмът автоматично разпространява нормите на частното право върху проституцията, включително трудовото и осигурителното законодателство. Счита се, че този ефект е най-голямото му предимство, защото осигурява закрила срещу насилие и експлоатация. При прекратяване на проституирането за друго по причини, на които лицето не може да влияе, то има право на обезщетение за безработица. Ако в резултат на проституирането то е загубило трудоспособност за каквато и да е приемлива трудова дейност, то има право на обезщетение за професионално заболяване. При доброволно напускане на занятието лицето има право на социална помощ и регистрация в бюрата по труда.

Легализацията на проституцията обаче не успява да приближи правоотношенията между проституиращия и собственика на публичния дом до трудовоправните отношения в другите сектори. И двете страни се въздържат от сключване на трудов договор, като се обосновават, че работодателят всъщност осигурява подкрепящи

услуги на самонаето лице и поради това няма задължения да заплаща данъци и внася социални осигуровки в негова полза. Нарушенията на закон в отношенията с проституиращо лице влече административна отговорност за съдържателя на публичния дом, изразяващи се в глоби, отнемане на разрешителното и принудително затваряне.

Чуждестранни лица, които не са граждани на ЕС и нямат разрешение за постоянно пребиваване, нямат право да проституират в Нидерландия и могат да извършват такава дейност само незаконно. Граждани на държава, които са подписали предприемаческо споразумение с ЕС, могат да работят като самонаети индивидуално проституиращи, ако разполагат с разрешително за временно пребиваване, което им позволява да работят за себе си, но не и за друго. Граждани на държавите от Европейското икономическо пространство могат да проституират като наети лица. Нарушението на тези правила води до експулсиране на нарушителя¹⁹.

Като цяло **легалният режим в Нидерландия стимулира проституцията и свързания с нея международен трафик на хора**. Той не успява да повлияе отрицателните обществени нагласи, които най-непосредствено се отразяват на полицейските практики на системно и агресивно изтласкване на уличната проституция, включително чрез незаконни арести под предлог за нарушаване на обществения ред.

ГЕРМАНИЯ

Германия прилага **регламентарен режим**. Проституцията в нея е широко разпространена и уредена като нормална трудова дейност, но обществото все още я стигматизира, законът я дефинира стеснително, а законността на редица нейни проявления е спорна. Както общественото мнение, така и държавата я възприемат предимно като социален въпрос.

I. Развитие на режима

Проституцията в Германия е узаконена и регулирана от 1927 г. като част от политиката на държавата по овладяване на разпространението на полово предавани болести. Впоследствие Третият райх води извънредно враждебна политика спрямо уличната проституция, която наказва с изолация и принудително оказване на сексуални услуги без заплащане в концентрационни лагери.

След разделянето на Германия след Втората Световна война проституцията е забранена и официално не съществува в Източна Германия.

В Западна Германия режимът на регистрация и здравни прегледи се запазва по принцип, но се прилага по различен начин в различните части на страната. Бавария например изисква периодични тестове за СПИН до 1987 г., които много проституиращи не правят и така избягват регистрация. Изследване от 1992 г. установява, че процентът на болелите от полова болест проституиращи (2.5) е значително по-нисък от дела при непроституиращите. През 2001 г. задължителните прегледи и тестове отпадат и са заменени с анонимно доброволно и безплатно тестване за всички желаещи, но много публични домове продължават да ги изискват.

Дори и след големите наказателноправни реформи след 1973 г. насърчането на проституцията остава престъпление до 2001 г. и застрашава собствениците и управителите на публични домове с наказателно преследване при подобряване на

¹⁹ Вж. *Sterk-Elifson, C., C. A. Campbell*. The Netherlands. – In: *Prostitution: An International Handbook on Trends, Problems, and Policies*. Westport, 1993.

условията на работа (вкл. ремонти, предоставяне на здравни и други услуги на проституиращите и гр.).

Между 2000 г. и 2005 г. правителството на социалдемократите и зелените приема мерки за предоставяне на проституиращите на достъп до социалноосигурителната и здравноосигурителната система, яростно критикувани от организациите на проституиращите като неадекватни. Въпреки че консервативната опозиция по принцип подкрепя целта на политиката, възразява на заличаването на „безнравствения“ статус на професията.

Според изследвания от началото на 90-те години общият брой на проституиращите се изчислява на 150 000 до 500 000. В изключителното си мнозинство това са жени. Между 10 и 30 процента от пълнолетното мъжко население формира групата на потребителите.

II. Действащ режим

Характерно за немския герламентаристки режим е признаването на действителността на уговорката за проституиране. Правото на проституиращото лице да получи уговореното възнаграждение е защитимо по съдебен исков ред, което е основание уговорката за предоставяне на услугата да се приеме за действителна. Това е революционно положение в германското право. То отхвърля универсално споделяната теза за нищожност на договора за проституция поради противоречие с

Проституцията в Германия е изключително разнообразна и се проявява в различни форми според видимостта, местоположението и цената, които отразяват и положението на проституиращия в структурата на пазара и в социалната йерархия. По принцип голямата видимост е типична за нискостатусните форми, характерни още с големи криминогенни рискове и ниска цена.

Еротичните центрове са къщи или улици, помещенията в които се наемат от проституиращи жени срещу твърд наем. За разлика от проституцията по баровете, цените се определят от самите проституиращи и печалбата не се дели с наемателя. В помещенията не се допускат деца или непроституиращи жени.

В Германия съществува и ескортна проституция, но делът ѝ е относително малък.

Апартаментната проституция е в голяма степен свързана с трафика на жени. Набирането на клиенти се осъществява чрез сводници и рекламни обяви в пресата.

В Германия проституция се предлага и в клубове с платен достъп, които предлагат неограничени сексуални услуги, напитки и храна във входната такса.

Проституцията в спа центровете е приспособена към предпочитанията на бизнеса, клонящи повече към отгих, и понякога е по-евтина поради конкуренцията на другите видове организирана проституция. Както проституиращите, така и клиентите плащат входна такса, която включва всички услуги без сексуалните.

добрите нрави, интерпретирани от съдебната практика като „чувство за благоприличие, присъщо на всеки разумен човек“ (Тълкувателно решение на Върховния съд на Германия, 1901 г.). Дори при официалното признаване на данъчната облагаемост на доходите от проституция през 1963 г., Федералният данъчен съд изрично им отказва законната, която гражданските закони гарантират на законните доходи. Така например, проституиращото лице не може да води исков процес за получаването им, ако е предоставило услугата, но клиентът е отказал плащане.

Сближаването на договора за проституция до

нормалните граждански съглашения е резултат от промяната в позицията на съдебната практика, а не законодателно изменение. Единственият законопроект, предвиждащ изрично уреждане на договора за проституция, не е одобрен. През 1999 г. 67.8 процента от гражданите на Берлин, участвали в анкета на Административния съд, одобряват узаконяването на проституцията. С Решение № 35A57099/2000 от следващата година съдът приема, че **проституцията не противоречи на морала**. Това изравнява правното положение на проституиращите с това на всички други

лица, които черпят права от облигационни правоотношения, във всички случаи на нарушение на договора от насрещната страна и на развалянето му по други причини. То автоматично дава достъп на проституиращите до трудово-осигурителни права при безработица, заболяване, пенсия и пр. Въпреки това, съдебната практика продължава да

счита, че проституцията е обществено вредна, когато нарушава общественото чувство за приличие. Такива са случаите на публична демонстрация на сексуалност

През 2001 г. законодателна инициатива на зелените узаконява проституцията и

рекламирането ѝ в медиите, интернет и по всякакъв друг начин, като оставя само сводничеството и трафика на хора незаконни. Законът за правното положение на проституиращите **регламентира официално договора за проституция** като едностранен договор, по който проституиращото лице има право на вземане, но клиентът няма права да го задължи да предостави сексуална услуга или сексуална услуга от определен вид, нито да претендира обезщетение за некачествено или частично изпълнение. Тази уредба има за цел да предпази проституиращите лица като по-слабата страна по договора от злоупотреба с права на клиенти и сводници.

В същия закон се уреждат и основни положения на договора на проституиращото лице и съдържателя на публичния дом, в който то работи. Съдържателят има права да го задължава с работно време и обща трудова дисциплина, но не може да го застави да осъществи сексуална услуга, нито да обслужи определен клиент. Отстъпление от това положение се допуска, само ако проституиращото лице се е съгласило да получава регулярно възнаграждение, заплащано изцяло от съдържателя. В този случай то предварително приема да обслужва посочени от съдържателя клиенти, като отказът му да изпълни услугата влече неустойки. Съдържателят е длъжен да регистрира наетите от него лица като трудово и социално осигурени и да внася здравни, пенсионни и социални осигуровки.

През 2002 г. осигурителните и трудовите права на проституиращите са укрепени допълнително с декриминализиране на чл. 180, т. 2, която криминализира като насърчаване на проституция всякакви дейности по поддържане на помещенията, в които се проституира. Тази разпоредба насочва наказателна отговорност към съдържателите и управителите на публични домове, които полагат грижи за подобряване на условията на труд в тях. За да я избегнат, те се въздържат да наемат с договор служителите си и да ги регистрират като социално осигурени лица.

През 2005 г. за кратко в медиите се обсъжда възможността проституиращо лице да загуби правата си при безработица, ако се установи, че отказва услуги и така дискриминира клиенти. Поводът са два случая, в които проституираща жена отказ-

Приложими наказания – обща уредба

Лишаване от свобода може да се наложи за срок от един месец до петнадесет години.

Глобата се изчислява в пълни дневни трудови надници в размер от 5 до 360. Съдът определя размера на дневната надница според обстоятелствата, свързани с личността и материалното положение на осъдения, като се основава на действителния среден нетен дневен размер на дневното възнаграждение на осъдения, но не по-малко от едно и не повече от 30 000 евро.

Ако е специално предвидено, съдът може, в допълнение към наложено наказание лишаване от свобода над две години или доживотен затвор, може да наложи **конфискационна експроприация**. Последната представлява наказателно плащане в приход на държавния бюджет в размер до имуществото, с което осъденият разполага към датата на съдебното решение. Съдът определя продължителност на лишаване от свобода между месец и две години, което се изтърпява, ако до определената в съдебния акт дата плащането не бъде извършено.

ва предложение от клиент, направено с посредничеството на частна фирма. Дебатът се изчерпва, тъй като не е свързан с реален риск от загуба на права.

Всеки град има правомощия да изключи проституцията в определени зони. В Мюнхен уличната проституция е почти изцяло забранена, в Берлин е разрешена навсякъде, а в Хамбург е разрешена на определени улици в определени часове на денонощието. В повечето по-малки градове центърът и жилищните квартали са забранени за достъп. В Бавария полицията има право да спира за проверка на самоличността всеки, който се намира в зоните и за който съществува предположение, че е длъжен да носи здравна карта (т.е. проституиращ).

Въпреки че през 1963 г. Федералният ганъчен съд приема, че доходите от проституция подлежат на ганъчно облагане, само в Кьолн проституцията се облага с нарочен **ганък**, малко по-висок от този за останалите свободни професии. Той е установен през 2004 г. от управляващата местна коалиция на консерваторите и зелените и засяга доходите от стриптийз, пийп шоу, порнографски филми и проституция. Доходите от проституция се облагат с до 150 евро на месец в приход на общината, платими от собственика на публичния дом, като за услугите се начислява и ДДС. Тъй като доходите от проституция се получават в брой и това затруднява проследяването им, събираемостта на ганъка е ниска и липсват случаи на принудително събиране.

В разпоредбата на чл. 184с са определени понятията полов акт (само този, който има значение за защитени от закона интереси) и полов акт в присъствието на гругиго (този, който се извършва в присъствието на лице, което го наблюдава).

Като цяло, германското законодателство спрямо проституцията отразява двойственото отношение на обществото и държавата към нея. От една страна то е прагматично и толерантно, а от друга – съдържа редица режими, които се използват за потискане и стигматизиране на проституиращите. Изпълнителната власт нито предприема политика на пълно задушаване, нито я приравнява напълно на трудово-стопанска дейност. Тя е призната за дейност, създаваща законни доходи, но законът се стреми да предпази гражданите от нежелано съприкосновение с проституиращи лица. Някои форми на проституцията, сред които най-вече уличната, ясно се свързват с престъпни субкултури, но правораздаването е крайно неефективно спрямо тях²⁰.

²⁰ Вж. *Jolin, A. Germany.* – In: *Prostitution: An International Handbook on Trends, Problems, and Policies.* Westport, 1993.

Престъпление	Вид	Основен състав	Наказание	Квалифициращи обстоятелства	Наказание
Въвличане на дете в полово действие (чл.180, ал. 1)	Глава XIII, престъпление срещу половото самоопределение	Насърчаване на лице, ненавършило шестнадесет години, да извърши полово действие с трето лице или в негово присъствие, като деецът посредничи или създава възможност за такова действие	лишаване от свобода до три години или глоба		
		Насърчаване на трето лице да осъществи полово действие с лице, ненавършило шестнадесет години, като деецът посредничи или създава възможност за такова действие			
Въвличане на дете в проституция (чл. 180, ал. 2- 3)		Склоняване на лице, ненавършило осемнадесет години, да извърши полово действие с трето лице или да претърпи полово действие на третото лице срещу материална облага, както и насърчаване на такива действия, като деецът посредничи Опитът се наказва	лишаване от свобода до пет години или глоба		
		Склоняване на лице, ненавършило осемнадесет години, което е поверено на дееца да го отглежда, възпитава или да се грижи за него или което е негов подчинен по служба или занятие, като деецът злоупотребява със зависимостта на това лице от отношенията на отглеждане, възпитание, грижа, служба или занятие, да извърши полово действие с трето лице или в негово присъствие или да претърпи полово действие от трето лице. Опитът се наказва			
Експлоатация на проституцията на друго лице (чл. 180)		Поддържане или управляване по търговски начин на дейност, чрез която трети лица започват да проституират, като биват държани в лична или финансова зависимост <i>„или като проституирането им се насърчава чрез мерки, надхвърлящи обичайното предоставяне на помещение, място за престой или настаняване и допълнителните услуги, обичайно свързани с него“ – отменен януари 2002 г.</i>	лишаване от свобода до три години или глоба		

		<p>Предоставяне на помещение или по търговски начин предоставяне жилище или местообитание на лице, ненавършило осемнадесет години, за да проституира</p>		
<p>Контролиране на проституцията на другиго (чл. 181а)</p>		<p>Склоняване на лице, на което деецът е предоставил помещение за проституиране, да проституира или експлоатиране проституцията на това лице</p>		
		<p>Който експлоатира другиго, който проституира</p> <p>Който с цел да получи облага за себе си, надзирава лице, което проституира, определя мястото, продължителността, естеството или други условия за проституирането му или предприема мерки, за да попречи на това лице да се откаже да проституира и с тази цел поддържа с него общи отношения, които нямат случаен характер</p> <p>Наказанието е същото, ако деянието бъде извършено по отношение на съпруг, съпруга или лице, с което деецът съжителства съпружески</p>	<p>лишаване от свобода от пет години</p>	<p>Злоупотреба с личната или материалната зависимост на другиго чрез предлагането му да проституира или чрез сваждането му към полови отношения от търговски вид и поддържане с тази цел с него на отношения, които нямат случаен характер</p> <p>лишаване от свобода от три години или глоба</p>
<p>Забранена проституция (чл. 184а)</p>		<p>Който упорито нарушава забрана, наложена с наредба, срещу проституиране на определени места или в определени часове на денонощието</p>	<p>лишаване от свобода до шест месеца или глоба в размер до 180 дневни надници.</p>	
<p>Проституция, застрашаваща младежта (чл. 184б)</p>		<p>Проституиране в близост до училище или друго място, предназначено да бъде посещавано от лица, ненавършили осемнадесет години; или в жилище, обитавано от лица, ненавършили осемнадесет години, по начин, който застрашава нравственото им развитие</p>	<p>лишаване от свобода до една година или с глоба</p>	

РЕПУБЛИКА ЛАТВИЯ

В Латвия се прилага **регламентаристки режим, близък до този на Нидерландия**. Наказателният закон определя забранената проституция и свързаните с нея посегателства, а същинската административна регулация на дейността е изнесена в подзаконов нормативен акт (Наредба) на правителството. Изборът на модела и прилагането му не са свързани с публичен или политически дебат относно ценностните основания или цели на уредбата, нито относно разбирането за проституцията.

Приложими наказания – обща уредба

Запирането е краткотрайно лишаване от свобода за срок от три дни до шест месеца

Лишаването от свобода може да се наложи за срок от шест месеца до петнадесет години, като в изключителни случаи може да се увеличи до двадесет години.

Общественополезният труд е принудително безвъзмездно извършване на неотложни обществени работи в района на постоянното пребиваване на осъдения в неработно време, определени в присъдата, за срок от 40 до 280 часа.

Конфискацията е безвъзмездно отчуждаване на имуществото на осъдения в полза на държавата, дори ако това имущество е било прехвърлено на трети физически или юридически лица.

1. Наказателно законодателство

След публичен скандал, предизвикван от разкриване на организирана детска проституция, Сеймът приема поправка в НК през май 2000 г., насочена към разширяване на забраните за дейности, свързани с проституция. Криминализирани са насилственото склоняване към проституция (чл. 164) и международният трафик на хора с цел сексуална експлоатация (чл. 165'). Когато трафикът е извършен с користна цел, наказанието е лишаване от свобода до пет години, а когато пострадалият е дете – до петнадесет години. По този начин е развит действащият наказателен режим, който преследва само нарушаването на административната уредба на проституцията и издържането от доходи от проституирането на другиго.

	Нарушаване на режима на проституцията (чл. 163)	Насилствено въвличане в проституция, 2000 г. (чл. 164, ал. 1–2)	Насилствено въвличане на дете в проституция, 2000 г. (чл. 164, ал. 3–4)	Получаване на доходи от проституирането на другиго (чл. 165)
Основен състав	Нарушаване на разпоредбите за ограничаване на проституцията, ако е извършено повече от веднъж за 1 година	Принуждаване другиго да проституира	Склоняване или принуждаване на непълнолетен да проституира или предоставяне на непълнолетни помещения, в които да проституират	Използване на проституирането на другиго с цел получаване на облага
Наказание	Запиране или полагане на общественополезен труд или глоба до 50 минимални месечни възнаграждения	Лишаване от свобода до 3 години или запиране, или полагане на общественополезен труд, или глоба до 60 минимални месечни възнаграждения; Съдът може да наложи и конфискация	Лишаване от свобода до 6 години; Съдът може да наложи и конфискация	Лишаване от свобода до 4 години; Съдът може да наложи и конфискация.

По-тежко наказуеми състави	Свождане на другото към проституцията чрез възползване от неговото доверие или положение на зависимост / безпомощност или чрез въвеждане му в заблуждение	Склоняване или принуждаване на малолетен да проституира	Деянито е извършено: • от група лица, сговорили се предварително, • спрямо непълнолетен _____ • спрямо малолетен
Наказание при по-тежко наказуеми състави	Л.св до пет години или глоба до 120 минимални месечни възнаграждения; Съдът може да наложи и конфискация	лишаване от свобода от пет до дванадесет години, като съдът може да наложи и конфискация.	Л.св. до осем години и конфискация _____ Л.св. от пет до дванадесет години и конфискация

2. Административно законодателство

През ноември 1998 г. Министерският съвет, доминиран от десноцентристки либерали и консерватори, гласува първата Наредба за ограничаване на проституцията, но тя не постига никакъв ефект. До скандала с организираната детска проституция през март 2000 г. за нейното нарушаване е ангажирана административната отговорност на 79 проституиращи, а за същата година е възбудено само едно наказателно производство за трафик на жени с цел сексуална експлоатация. През същата година е гласувана втора Наредба, която също не повлиява на явлението.

През април 2001 г. правителство (отново на десноцентристи) гласува действащата Наредба, в която развива основните положения на политиката на правителството. Основната ѝ насоченост е контролиране и ограничаване на явлението, което е **дефинирано като предоставяне на сексуални услуги срещу възнаграждение**.

Според нея проституирането от лица, ненавършили осемнадесет години (детска проституция), и лица, които не са специално сертифицирани от здравните власти, е забранено. Сертификатът представлява здравна карта, издавана по образец, утвърден от Министъра на здравеопазването, след първоначален преглед при специалист дермо-венеролог. Това лице има задължение да регистрира всяка издадена от него карта в полицията в месечен срок от издаването ѝ. Проституиращият е длъжен да представя здравната си карта на клиента при поискване.

В населени места с над 20 000 жители общинските съвети са длъжни да определят местата, на които физически лица могат да проституират или да приемат заявки за сексуални услуги. В по-малки населени места такива места могат да бъдат определени от общинските съвети по писмено искане на полицейските власти. Проституирането извън определените зони, както и в апартаменти и жилища, в които проституиращият не живее и не е наел и които не принадлежат и не са наети от клиента, е също забранено.

Проституцията е само индивидуална. На проституиращите се забранява:

- да се събират на групи в апартаменти и жилища, които не принадлежат и не са наети нито от тях, нито от клиента; в които присъстват деца; както и помещения, които се обитават от други лица и те възразяват в тях да се проституира.

• да предлагат и предоставят сексуални услуги групово, както и да приемат заплащане за осъществена групова услуга.

Проституиращите са длъжни да преминават през **ежемесечни медицински прегледи** при дермо-венеролог съгласно инструкцията на Министъра на здравеопазването и резултатите от тях се отразяват в здравната карта. Ако бъде установено заболяване, включено в списък на Министъра на здравеопазването, лицето губи права да проституира през време на лечението или до приключване на предписаните манипулации и интервенции. Правата се възобновяват след официално заключение от медицински преглед за възстановен здравен статус. Ако бъде установено заболяване от СПИН, правата на лицето се погасяват окончателно.

Разрешено е само личното предлагане на сексуални услуги. Такива **не могат да се предлагат или рекламират** по интернет или в други средства за масово осведомяване с изключение на публикации с еротично съдържание, както и да се предлагат и рекламират с участието на лице, различно от проституиращия. Въвличането на трето лице в такива дейности е забранено

При писмено поискване от полицията, дермо-венерологът, издал здравната карта, провел прегледа или назначил лечението на проституиращото лице, е длъжен да предостави информация за здравния му статус в срок до три работни дни. Полицията може да отправя такива запитвания и до Националния регистър за болести, предавани по полов път, и заразни кожни болести, Латвийския център по инфекциозни болести (Звено по СПИН), Центъра по предотвратяване на СПИН и други здравни заведения, специализирани в диагностицирането и лечението на болести, предавани по полов път.

Правомоцията по спазване на законодателството и контрол на проституцията се възлагат на **полицията в сътрудничество с местната власт** и под надзора на Инспектората по контрол върху качеството на медицинските грижи и експертен анализ на трудоспособността

В Латвия само незначителна част от пазара на сексуални услуги е зает от индивидуална проституция, като огромната част от него се представя от организирана клубна проституция. Поради това описаният законодателен режим е реално предназначен да задуши съществуващата проституция при сравнително слаба възможност да я преструктурира.

Чуждестранната проституция с произход основно от бившите социалистически държави постоянно устойчиво нараства след началото на 90-те години, въпреки слабото ѝ статистическо наблюдение. Неофициални данни на полицията я изчисляват на около 18 000 – 20 000 проституиращи.

След 1990 г. пазарът на проституция претърпява сериозни промени, свързани с допълнително влошаване на статистическото му наблюдение и оценка. В началото на 90-те той става видим, особено по пограничните райони, големите пътни артерии и големите градове, но в началото на новия век традиционните форми са изместени от по-дискретни и невидими форми, прикрити зад агенции и частни апартаменти, управлявани от престъпни сдружения. В момента най-големият дял от пазара е зает от проституцията по интернет.

Особеност на полската проституция е явлението „спонсорство“, при което проституиращите използват спечеленото, за да заплащат таксите си за обучение във висшите училища или за да се издържат, докато следват висше образование. Те се свързват с клиенти чрез много ограничен кръг сводници (един или двама) при известна възможност да избират клиента и условията на предоставяне на услугата.

Източник: <http://www.strada.org.pl/>

РЕПУБЛИКА ПОЛША

Полша прилага **аболиционистка система**, оформена в настоящия си вид през 1998 г. с изменения на състави за преследване на своднически дейности, трафик на хора и експлоатация на проституцията на другото от 1969 г. Непосредствената причина за промяната е мащабен публичен скандал, който избухва през 1996 г. след разкриването на организация за предлагане на детска проституция с над 1000 пострадали и 100 чуждестранни клиенти, които и до днес е считан за най-крупният скандал в историята на държавата.

Въпреки това проституцията **не е политически актуален въпрос и се развива по-скоро невидимо за обществото и държавата**. Въпреки някои безспорни подобрения в сравнение с 1969 г., действащото законодателство съдържа зле формуирани разпоредби, които частично колизират помежду си и изкривяват правораздавателната практика.

Така например от състава за отвлечане с цел въвлечане на пострадалия в проституция по чл. 9, ал. 1 от НК'1969 г. е заличен изразът „дори по желание на пострадалия“, който създава погрешното впечатление, че според закона е възможно отвлечане със съгласието на отвлечения. В същото време приложното поле на текста е обхванато от действащите норми на чл. 203 и чл. 204, ал. 4, които не са добре съгласувани нито помежду си, нито с разпоредбата на чл. 253 относно трафика на хора. Последната е безразлична към целта на престъплението, поради което частично колизира с чл. 204 и деформира практиката. Последната клони към повдигане на обвинения и осъждане и за двете престъпления едновременно (в условия на съвкупност), въпреки че съставите са алтернативни.

Престъпление	НК от 1969 г.	НК от 1998 г.			
	Основен състав	Основен състав	Наказание	Квалифициран състав	Наказание при квалифициран състав
Въвлечане в проституция	Въвлечане или склоняване на другото да проституира или отвлечането му с такава цел, дори и по негово желание. Несъгласието отегчава отговорността (чл. 9, ал. 1)	Чл. 204, ал. 1 и 2 (вж. по-долу)		Склоняване или отвлечане на другото зад граница с цел да бъде въвлечен в проституция (чл. 204, ал. 4)	Лишаване от свобода от една до десет години
Въвлечане в насилствена проституция		Въвлечане на другото в проституция чрез употреба на насилие, заплашване, въвеждане в заблуждение или използване на зависимост или критично положение (чл. 203)			Лишаване от свобода от една до десет години

Трафик на хора	Трафик на жени и деца, дори с тяхно съгласие (чл. 9, ал. 2)	Трафик на хора, дори и с тяхно съгласие (чл. 253)	Лишаване от свобода от три до петнадесет години		
Користно свободничество / Издръжка от проституцията на другото	Склоняване на друго да проституира, както и придобиването на материална облага от проституирането на друго или улесняването на проституцията му, за да придобие деецът материална облага (чл. 174, ал. 1 и 2)	Склоняване на друго да проституира или улесняването на проституцията на друго, когато деецът цели да получи материална облага (чл. 204, ал. 1) Придобиване на материална облага от проституирането на друго. (чл. 204, ал. 2)	Лишаване от свобода до три години	Жертвата не е навършила 15годишна възраст	Лишаване от свобода от една до десет години

РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ

Словенският модел е **регламентаристки**. Към него държавата преминава през 2003 г., когато се отказва от прохибиционизма.

I. Развитие на режима

Възгледът за декриминализиране и регулиране на проституцията датира от 80-те години и се развива в рамките на политическата опозиция срещу югославския комунистически режим. Явлението устойчиво се интерпретира като неморално и застрашаващо еманципацията на жените в съгласие с марксистката концепция. Поради това проституцията се преследва като престъпление срещу общественения ред. То е описано в обща разпоредба, включваща както проституирането, така и допускането и подпомагането ѝ (чл. 10, ал. 5 от Закона за общественения ред), която е част от югославското законодателно наследство. Разпоредбата на чл. 10, ал. 6 от същия закон криминализира „половата разпуснатост“, без всякакъв опит за дефиниция на понятието. Предвидените наказания са лишаване от свобода до два месеца, въпреки че от 1997 г. проституцията официално е призната за вид труг.

Приложими наказания – обща уредба
Лишаване от свобода може да се наложи само като основно наказание и е предвидено с продължителност между петнадесет дена и тридесет години. За престъпления, за които е предвиден специален максимум тридесет години, минимумът е петнадесет.

Първите плахи законодателни опити за декриминализацията ѝ започват през 1996 г. Предложенията са оттеглени поради силното обществено неодобрение (60 процента от населението подкрепя действащия режим).

През април 2000 г. по искане на двама народни представители правителството формира междуведомствена група за изработване на законопроект за проституци-

ята, която впоследствие се разпада на две работни групи – по изработване на законодателство срещу трафика на хора и по изработване на законодателство за доброволна проституция. По същото време възникват първите неправителствени организации, профилирани в подкрепа на проституиращите и борба за правата им, а Католическата църква и феминисткото движение се изолират.

Реалният политически дебат започва със законопроекта на група народни представители от управляващата Либерално-демократична партия за поправка на Закона за обществения ред, внесен в Парламента през декември 2001 г. Той е обоснован като законодателно признаване на гражданските права на проституиращите и засилване на тяхната защита, най-вече в областта на свободния избор дали, докога и при какви условия да проституират. Той е изработен в рамките на **политически възглед за проституцията като форма на търговска заетост и отхвърля разбирането за проституиращите лица като жертви на експлоатация**. При разработването са взети предвид най-вече моделите на Нидерландия и Германия.

Законодателят се мотивира с извънредното разпространение на явлението (към датата на законодателната инициатива 1400 проституиращи жени са известни на полицията с годишен оборот над 10 млн. щ. д.) и невъзможността да бъде контролирано само чрез забраната му.

Възгледите на законодателя са обективирани в протоколите от двете пленарни четения на законопроекта и доклада на Парламентарната комисия по вътрешни работи. Те систематично и симптоматично изолират гледната точка на самите проституиращи, не се основават на никакви емпирична или аналитична информация извън официалните правителствени статистики за престъпността и не консултират специализираните академични и неправителствени центрове, в които има натрупан професионален опит в материята. Медиите отразяват събитията безкритично и без аналитичен принос.

Това определя **цялата законодателна инициатива като изцяло политическа, без елементи на експертност**. Най-ясно формулирани са позициите на управляващите либерали и опозиционните социалдемократи, като нито една от тях не се основава на реално изследване на ръста и структурата на проституцията в Словения

Либералите концептуализират проституцията в рамките на свободната стопанска инициатива, като се позовават на възгледа на Европейския съд за нея като вид стопанска дейност. Въпреки липсата на достоверна информация, те се обосновават с високия ръст на проституцията и възникването на нови форми („телефонна“,

Информация, мотивирала законодателя

Проституцията в Словения не е била предмет на последователно наблюдение и изследване. Данните за нея са повърхностни, недостоверни и недостатъчни и произхождат от субективни възприятия на политически елити, неправителствени организации и общественици. Те разкриват следната картина:

- пренебрежимо малък дял на уличната проституция в полза на проституция в барове и хотели;
- чувствителен ръст на явлението след 1991 г.;
- чувствителен дял на проституиращи, носители на полово предавани болести (между 6 и 20 процента);
- подкрепа у проституиращите на възгледа за проституцията като стопанска дейност, подлежаща на законова регулация

Профил на проституиращите: Жени на възраст 18–45 години, много от които идват от Русия, Украйна, Румъния, България и бившите югославски републики.

Профил на потребителите: Мъже от всички социални слоеве, главно търговци и бизнесмени.

Източник: Беженшек, Я. Някои социологически аспекти на трафика на хора. Любляна, 2002

„студентска“, проституция „през почивните дни“, „за повишаване на стандарта на живот“ и др.), които не са от значение за обществения ред и са израз на свободата на личността. В същото време се навежда аргумент, че криминализацията влошава и без друго тежкото положение на проституиращите. Това съображение внася противоречие в мотивите, които са основно съсредоточени върху представата за **доброволност на проституцията** и липсата на зависимост между нея и социалноикономическия статус на проституиращия. Въпреки липсата на информация за структурата на проституцията по пол, либералите **категорично не я признават за проблем, относим към равенството на половете**.

Социалдемократите са политически наследници на Комунистическата лига, която споделя разбиране за проституцията като форма на класова трудова и сексуална експлоатация на жените пролетарии, застрашаваща еманципацията им. Като използват и нравствено ориентирана реторика, те застават на представата за проституцията като преди всичко **недоброволна дейност**, свързана с трафика на хора, практики по поробване, незаконна миграция и престъпност. Проституцията според тях е по определение и безусловно **въпрос на равенство на половете** и произхожда от тежкото социално и икономическо положение, в което жените могат да изпадат по-лесно от мъжете.

Дебатът не е свързан с еволюция на никои от тези твърде противоположни възгледи. През май 2003 г. политическите сили го прекратяват със споразумение за приемане на законопроекта за декриминализация на проституцията и възлагат на същата работна група, която за две години не изпълнява мандата си, да разработи експертна платформа за бъдеща регулация на доброволната проституция в частта за здравеопазването, сигурността и данъчното облагане.

II. Действащ режим

В края на май 2003 г. Парламентът декриминализира проституцията с изменение на Закона за обществения ред по предложение на управляващата партия. Забранени под страх от наказателно преследване остават насилствената и детската проституция и свързаната с тях организирана престъпна дейност.

Така **доминиращият възглед за проституцията се концентрира върху представата за доброволна стопанска дейност**, източник на допълнителни доходи и проявление на граждански права и свободи, като **проблемните ѝ измерения са пренебрегнати**. Към дебата не са приобщени проблемите на самотните майки, трудовия пазар за жените, неравенството в заплащането на труда на жените и мъжете, миграцията и трафика на жени и пр. Няма политическа визия за съдържанието на понятието „доброволност“, особено в граничните случаи, когато проституиращото лице е въввлечено в дейността в условия на безалтернативност, изключващи свободата му да прави информиран избор.

Престъпление	Проституиране (чл. 10, ал. 5 от ЗОР, отм. 2001 г.)	Сводничество (чл. 185, отм. 1994 г.)	Предлагане на друго за проституция (чл. 186, отм. 2004 г.)	Експлоатация чрез проституция (чл. 175, в сила от 2008 г. ²¹ предишен чл. 185, в сила от 1994 г.)	
Вид на престъплението	срещу обществения ред	срещу половата неприкосновеност (Глава XIX)			
Основен състав	Проституиране, както и участие в проституиране и допускане или подпомагане на проституирането на друго	Свождане на лице, ненавършило пълнолетие	Склоняване, убеждаване, насърчаване или привличане на друго към проституция или предлагането му по друг начин като проституиращ на трето лице	Участие с цел експлоатация в проституирането на друго	Даване на указания, склоняване или насърчаване на друго да проституира чрез използване на сила, заплашване или въвеждане в заблуждение
Наказание	Лишаване от свобода до два месеца	лишаване от свобода от три месеца до пет години	лишаване от свобода от шест месеца до пет години	лишаване от свобода от три месеца до пет години	
Квалифициращи обстоятелства, утежняващи наказанието (квалифициран състав)		Свождане или създаване на възможност за полов акт или друго развратно действие срещу заплащане	деянието е извършено чрез употреба на сила, заплашване или въвеждане в заблуждение	Деянието е извършено: • по отношение на лице, ненавършило пълнолетие; • по отношение на повече от едно лице; • в рамките на дейността на престъпна организация.	
Наказание при квалифициращи обстоятелства		Лишаване от свобода до три години	лишаване от свобода от една до десет години.		

²¹ От 1.11.2008 г. в Словения действа нов Наказателен кодекс, който към февруари 2010 г. не е изменен.

РЕПУБЛИКА УНГАРИЯ

Проституцията в Унгария е узаконена и регулирана от 1999 г. В рамките на **регламентаристка система, близка до холандската**. Законодателят я възприема като вид данъчно облагаемо занятие, при което се извършват сексуални услуги срещу заплащане в условия на разрешителен режим. Местните власти имат правомощия да определят места за предоставяне на тези услуги според местните потребности, като те не могат да бъдат в близост до училища или религиозни институции.

Противниците на режима от феминистките организации изтъкват, че узаконяването на проституцията узаконява експлоатацията на проституиращите и доходите от нея, като влиза в противоречие с Конвенцията на ООН за предотвратяване на трафика на хора и експлоатацията на проституцията на друго, ратифицирана от Унгария през 1955 г. Според тях законната проституция привлича незаконна проституция и свързаната с нея организирана престъпна дейност, като превръща държавата в дестинация за трафик на хора и никогата не намалява броя на проституиращите.

Всъщност, в Унгария липсват научни изследвания за проституцията и по-конкретно за живота и мотивацията на проституиращите и ефекта на проституцията върху тях. Социологичните изследвания не следят нагласите и поведението на потребителите.

Системата се заражда през 1996 г., когато МВР излиза с два законопроекта за регламентиране на проституцията. Според първия уличната проституция следва да бъде ограничена в нарочни „зони на търпимост“, а според втория проституиращите следва да бъдат регистрирани като самонаети лица и адресати на данъчно облагане²². Инициативата е на ляво правителство. Действащият закон съдържа елементи и от двата. Той забранява сводничеството, получаването на издръжка от доходите от проституцията на друго, насърчаването и рекламирането на проституция. Активното предлагане на проституция на улицата извън зоните на търпимост се наказва с глоба, неплащането на която влече наказание лишаване от свобода за кратък срок. В действителност, в Унгария липсват обособени зони на търпимост, което води до случаи на задържане на проституиращи.

Правната система на Унгария съдържа **определение за проституция** в разпоредбата на чл. 210/A от НК. Според него това е дейност по извършване на полово съвкупление или развратно действие, насочено към получаване на редовни доходи. Развратно е всяко тежко безнравствено полово действие, различно от полово съвкупление и насочено към възбуждане или удовлетворение на полово желание.

Общият брой редовно проституиращи се колебае между 7000 и 10 000, като през летния туристически сезон понякога нараства до 20 000. Около две трети проституират в масажни центрове, а останалите са заети в уличната проституция.

Броят на проституиращите деца се увеличава през последните години и през 1997 г. е изчислен на 500.

С годишен оборот над милиард долара пазарът на проституция е сред водещите сектори на сивата икономика.

Общественото мнение възприема проституцията като доброволна дейност за придобиване на допълнителни средства, която приключва с прост отказ на лицето. Обществото не разпознава проституиращите лица, навършили 15-годишна възраст, като експлоатирани деца, а като „млади проститутки“.

Традиционно, проституиращите са привличани в наказателния процес в качеството на обвиняеми. Тъй като се осъждат за леки престъпления, за тях не се води статистика (приблизително няколко случая на година), поради което държавата няма реална представа за размера на явлениято. Дори когато са жертва на престъпление, те по правило не съдействат на правосъдието, поради което престъпленията срещу тях остават неразкрити.

Източник: UNICEF, Hungary considers legalized prostitution, www.nando.net; Фондация на унгарските жени: www.mona-hungary.org

²² Вж. Slay, B. Will Hungary Legalize Prostitution. 1996.

Престъпление	Основен състав	Наказание	Квалифициращи обстоятелства	Наказание при квалифициращи обстоятелства
Насърчаване на проституцията (чл. 205)	Предоставяне на сграда или друго място на друго, за да проституира в него	лишаване от свобода до три години	- в публичния дом проституира лице, ненавършило осемнадесетгодишна възраст - проституцията се насърчава като част от дейността на престъпна организация	лишаване от свобода от две до осем години
	Склоняване на друго да проституира			
	Държане или управление на публичен дом или предоставяне на финансови средства за функционирането му			
Получаване на издръжка от проституция (чл. 206)	Препитаване изцяло или отчасти от доходите, получавани от проституирането на друго	Лишаване от свобода до три години. Съдът може да наложи и принудително изселване		
Сводничество (чл. 207)	Склоняване на друго към полово съвкупление или развратно действие с трето лице с цел извличане на материална облага	Лишаване от свобода до три години	• сводничеството се извършва по занятие	Лишаване от свобода от една до пет години
			• жертвата е ближен на извършителя или лице, което се намира под неговия възпитателен надзор, грижи или настойничество, или лице, ненавършило осемнадесетгодишна възраст; • деянието е извършено чрез въвеждане в заблуждение, използване на принуда или пряко заплашване срещу живота или телесната неприкосновеност; • деянието е извършено в рамките на дейността на престъпна организация.	Лишаване от свобода от две до осем години

Според статистическите данни новият режим не поражда съществен ефект:

Извършени престъпления: официална полицейска статистика ²³					
	1996 г.	2000 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.
Насърчаване на проституцията	45	77	45	47	36
Получаване на издръжка от проституирането на друго	60	59	69	51	36
Сводничество	914	94	97	76	39

²³ Вж. Betlen, A., Trafficking in Women for the Purpose of Sexual Exploitation – Prostitution in Hungary, 2006, <http://www.aretusa.net>.

РЕПУБЛИКА ФРАНЦИЯ

„Франция оповести позицията си, твърде различна от тази на Нидерландия, не само защото ние считаме всички форми на проституция за насилие над конкретното лице и следователно не може да има доброволна проституция и сводничеството е забранено т френското право, но и защото холандският подход се свежда до въпроса за отношението към жените, докато, макар жените несъмнено да са засегнати от явлението, насилието и трафикът засягат все повече деца и мъже“

Министър-председателят Жупе пред Хагската Конференция, април, 1997 г.

„Важно е Франция да потвърди своите принципи и политика срещу някои опити в Европа да бъде наложено връщане към регламентаризма, който признава проституцията за занятие като всяко друго, дори да му дава специален статус. Що се отнася до Франция, тя отстоява аболиционизма, наречен така, защото отменя всякакви правила, които могат да узаконят проституцията, по такъв начин, че да позволи при подходяща политика да се предвиди нейното изчезване.“

Министърът на заетостта и социалната дейност до районните и областните управители, Кабинет Жупе, 30.05.1997 г.

Франция е държава, която създава и отстоява аболиционизма. Нейното законодателство за проституцията се основава на правото на телесна и полова неприкосновеност, което включва свобода на разпореждане с кого и при какви условия да се общува интимно. Проституирането попада в обхвата на правото на личен живот. Поради това френското законодателство официално отказва да я третира като правонарушение, но със закон ѝ налага ограничения, за да предотврати упражняването на правото във вреда на публични ценности и да му осигури законовоохранявано пространство. Въпреки това ограничителният характер на закона понякога граничи с фактическа забрана на самата проституция.

I. Развитие на режима

1. Законодателство

Френският аболиционизъм започва да се оформя със закона от 13.04.1946 г., известен като **Закона Ришар**²⁴. Той отменя регламентаристката система, основана основно на регистрацията на проституиращите, която улеснява прилагането спрямо тях на административни мерки, аналогични на лишаване от свобода.

Законът Ришар постига два незабавни, но дълготрайни ефекта. Той значително разширява държавния контрол върху проституцията и допуска проституиране извън публичните домове, включително на улицата, тъй като първоначално предвижда затварянето на всички публични домове (*maisons closes*).

До 1960 г. той изисква медицинско и социално регистриране, наследено от регламентаризма, но влизане в сила на международни актове води до отмяната му.

Декрет от 5.11.1947 г. определя проституцията като **„дейността на човек, който по занятие встъпва в сексуални отношения с неопределен брой други лица**

²⁴ Вносителката Марта Ришар е член на Парламента, известна с отрицателното си отношение към публичните домове.

срещу заплащане“. Понятието за заплащане е общо и включва всякаква форма на възмездност, включително чрез оказване на услуги, опрощаване на дълг и пр.

В подкрепа на закона, на 01.02.1956 г. Върховния съд излиза с решение, според което полицейските власти могат да следят движението на проституиращите на обществени места, но намесата им не може да има за последица абсолютно и кардинално премахване (забрана) на проституирането. Евентуални забрани могат да засягат само достъпа на проституиращи до определени места (например училища) или в определено време. Автентичната задача на полицията според съда е да репресирира склоняването към проституцията и сводничеството, а не самото занятие. Това решение укрепва аболиционизма.

На 25.11.1960 г. декрет криминализира сводничеството, което определя като демонстрация на публично място на намерение за причиняване на поквара. На основата на този текст годишно се водят по няколко десетки хиляди дела, завършващи с глоби в приход на държавния бюджет.

От гледище на фиска проституирането е свободна професия, приходите от която подлежат на данъчно деклариране като нестопански приходи.

2. Аболиционистката политика

Неточните формулировки, с които изобилства нормативната уредба от 40-те и 50-те години, създават елемент на произволност в правоприлагането и поддържат постоянен политическия дебат. От 1960–1965 г. са приети двадесет и пет политически документа, очертаващи аболиционисткия модел, а от средата на 70-те години до 2000 г. политическият дебат за проституцията е отварян осем пъти. Последният път той се разполага през цялото последно десетилетие на века и също завършва с формално потвърждаване на аболиционизма с правителствен документ.

До края на 70-те дебатът се води в контекста на правата на жените и полицейската корупция почти изцяло на местно ниво, при ясноцентристко правителство и участие на женски организации. През 1975 г. мащабно движение за повишаване на социалния статус на проституиращите принуждава правителството да поръча подробно проучване на проблема, обективизирано в Доклада на Ги Пино.

От края на 80-те дебатът засяга въпроси на общественения ред, здравеопазване и правоприлагане по полово индиферентен начин и се затваря в леви правителствени и парламентарни управляващи елити, почти изцяло доминирани от мъже.

Първите политически документи имат концептуален характер. Докладът Пино от 1976 г. обсъжда въпроси на достойнството на проституиращите жени и правото им да се ползват от признат професионален статус и завършва с препоръки за осигуряване на равноправно третиране на жените и мъжете и криминализиране на потреблението на проституция. Той е издържан в духа на либерализма и отразява политическите виждания на Президента Жискари и правителство на десноцентристка коалиция.

През май 1990 г., обществото одобрява по принцип отварянето на публичните домове при здравен държавен контрол върху тях (80 процента).

През 1996 г. социологическо проучване показва, че 74 процента от населението отхвърлят забраната на проституцията, а според 84 процента държавата трябва да засили политиката си по превенция и рехабилитация.

През 2002 г. 64 процента определят проституцията като „унизителна за достойнството и образа на жената“, 66 процента одобряват отварянето на публичните домове, 37 процента подкрепят криминализирането на потреблението, 22 процента подкрепят криминализиране на проституцията, а 33 процента искат всички форми на проституция да се обявят за незаконни. Дълбочинният анализ по възраст и пол обаче показва противоречие в позицията на някои респонденти. Групите на по-възрастното население и на мъжете най-ясно подкрепят узаконяването на публичните домове.

Политическата инициатива зависи от подкрепата на женските и феминистките организации, за да еволюира в законодателна. Преди Комисията Пино тези организации са аморфни и разпокъсани, но по време на работата ѝ се обединяват в мощно движение за правата на жените в кампания за узаконяването на аборта. Тя приключва през 1979 г. и сближава движението с лявата Социалистическа партия. Тъй като проблемите на проституцията не са приоритетни, организациите мълчаливо се разграничават от Доклада Пино и той не поражда реални законодателни последици.

През първата половина на 90-те години политическите документи се съсредоточават върху правата на сводниците и потребителите на проституция и загриженост да не бъдат товарени с прекалена наказателна отговорност. В този период женските организации се интересуват от равенство на половете в представителните власти и се отгърпват от дебата.

Както левите, така и десните партии отхвърлят идеята за отваряне на публичните домове, предложена от министъра на здравето през 1989 г. Десните считат, че това ще влоши положението на проституиращите и подлагат на съмнение връзката между проституцията и полово предаваните заболявания. Според левите проституцията е форма на сексуална експлоатация и потисничество на жените и публичните домове я институционализират. След година той приключва с окончателно изоставяне на регламентаризма.

II. Действащ режим

Като цяло зачитането на правата на проституиращите отстъпва на криминализацията във френската аболиционистка политика. Правителствата след 1946 г. не обсъждат въпроса за потреблението на сексуални услуги, с изключение на криминализирането на потреблението на детска проституция в чужбина (в сила 1994 г.), и на проституцията на лица под петнадесетгодишна възраст във Франция (в сила от март 2002 г.). Единственото изключение е манифест от 2007 г. на социалистическото правителство, в който се предлага криминализиране на потреблението по принцип и декриминализиране на пасивното предлагане. Абстрактният изказ, отразяващ противоречията в средите на самата управляваща партия, пречатства превръщането на манифеста в реален политически документ.

Френският аболиционизъм е характерен с някои свои законодателни концепции.

Законът Ришар въвежда концепцията за **активно и пасивно предлагане** на проституция. Първото се изразява в публично склоняване на другото по какъвто и да е начин с ясно изразената цел да бъде въвличен в полово отношение. Съставът на нарушението е неясно формулиран относно субекта и деянието и води до случаи на осъждане на проституиращи лица за просто присъствие на улицата.

Активното предлагане от проституиращо лице е простъпка, наказуема с глоба. Това положение създава незаконосъобразна практика регистърът на глобите да се използва от правоохранителните органи за идентифициране на проституиращите и за заобикаляне на забраната от 1960 г. да бъдат регистрирани. Така то подпомага структурната промяна на проституцията от класическа (улична, клубна и пр.) към такава, която се предлага по интернет, в средствата за масово осведомяване и др.

Поради тези проблеми още Докладът Пино препоръчва декриминализиране на активното предлагане, което не е възприето. Новият Наказателен кодекс от 1993 г. предвижда за него наказание глоба до 10 000 франка и до 20 000 франка при повторност.

Изкривяването на правораздаването е свързано и с неясната политическа позицията на законодател относно **пасивното предлагане**. В продължение на години той изглежда не е убеден в целесъобразността на декриминализацията му. На 21.01.2003

г. Народното събрание най-накрая одобрява Законопроекта за домашната сигурност на Министъра на вътрешните работи Никола Саркози, с който в НК са въведени състави за наказването му. То е определено като простъпка, наказуема с лишаване от свобода до два месеца и глоба до 3750 франка, но е формулирана като деяние само на трето лице. Разпоредбата предвижда това наказание за всеки, който предлага проституцията на другото на публично място, **включително клиента**. По това обвинение още през първата година на действие на разпоредбата са образувани десетина наказателни производства срещу потребители на проституция. Съдебната практика се произнася, че превозното средство, в което част от задържаните са ползвали сексуалните услуги, е публично място по смисъла на закона.

Пасивното предлагане от проституиращото лице остава ненаказуемо. Отказ от тази уредба безрезултатно се обсъжда през 2007 г.

Традиционно сводническата дейност е разделена между съставите за експлоатация и за подпомагане на проституирането на другото.

Понятието за сводничество по НК от 1993 г. е по-прецизно в сравнение с въведеното с декрет през 1947 г.

Простото толериране на проституирането на другото в помещения, които се владееят от гееца, също осъществява състав на сводничество съгласно тълкувателната практика на Върховния съд (допускане на проституиращи в ресторанта на подсъдимия, 1973 г.; допускане на проституиращи във фризьорски салон по време на полицейска акция, 1971 г.).

Получаването на издръжка от проституирането на другото е изрично признато за проявна форма на експлоатация на проституция с решение на Апелативния съд от 1944 г. по дело срещу военнопленник, който е получавал пари от съпругата си по времето, когато тя е проституирала за кратко в публичен дом.

До 1993 г. обикновеното съжителство с проституиращо лице се наказва като сводничество. Новият НК изоставя тази позиция, като преформулира разпоредбите, но новите текстове на практика ограничават възможността на проституиращите да водят нормален личен живот. Съжителството все още може да бъде разпознато като форма на сводничество, ако домакинството няма други доходи или стандартът му на живот не съответства на приходите от други източници.

Сложността на аболиционистката система се изразява в това, че приобщава голям брой институции, които често изповядват противоположни концепции и подходи. Децентрализираният характер на политиката ангажира местни и национални органи с различна компетентност (комисии по превенция на трафика на хора, подпомагане на деца, жертви на насилие, равенство на половете, социални и данъчни служби, служби по заетост, образователни институции, полиция и пр.), както и шестнадесет неправителствени организации, тясно профилирани в противодействие на явлението.

Пълната забрана на сводничеството и съдебното разширяване на забраната за подкрепящи дейности и използване на доходите от проституция юридически ограничават проституцията до незначителни прояви на индивидуална доброволна проституция. Оттук и големите противоречия между политическата декларация, че проституцията е разрешена, частично подкрепена от липсата на формална законова забрана за доброволната индивидуална проституция на пълнолетните, и създадена по законодателен път обществена и правна реалност. Някои изследователи ги приемат за симптоматични за равнодушието на правителствата към проблема.

	Основен състав	Наказание	По-тежко наказуем (квалифициран) състав	Наказание при по-тежко наказуем състав	
Сводничество (чл. 225-5; чл. 225-7 до 225-9, в сила от 15.11.2001 г.; изм. 01.01.2002 г.)	<p>Погпомагане, сътрудничество или защитаване на проституирането на другиго по какъвто и да е начин;</p>	<p>лишаване от свободата до пет години и глоба до 150 000 евро</p>	<p>Пострадалият е:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. дете; 2. лице, чието особено уязвимо положение, дължащо се на възраст, болест, недъг, умствена изостаналост или бременност, са очевидни или известни на дееца; 3. мнозина; 4. лице, което е въввлечено в проституция извън границите на Франция или при влизането си на нейна територия. 	<p>лишаване от свободата до десет години и глоба до 1 500 000 евро.</p>	
	<p>Получаване по какъвто и да е начин на облага от проституирането на другиго, споделяне на тази облага или получаване на доходи от лице, което по занятие проституира;</p>		<p>Деецът е:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. законен, биологичен или по осиновяване роднина по права линия на пострадалия, негов настойник или попечител или лице, което злоупотребява с правата, които има спрямо пострадалия; 6. лице, което по служба изпълнява функции по борба срещу проституцията, по здравеопазване или по опазване на обществения ред; 7. въоръжено лице; 8. неколцина, дори когато не са престъпна група 		
	<p>Наемане, въввлечане или привлечане на другиго към проституция по какъвто и да е начин или упражняване по какъвто и да е начин върху него на натиск, за да започне или да продължи да проституира</p>		<p>Деянито е извършено чрез:</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. използване на сила или заплашване или чрез въвеждане в заблуждение; 		
			<p>Пострадалият не е навършил 15 години</p>		<p>лишаване от свободата до петнадесет години и глоба до 3 000 000 евро</p>
			<p>Пострадалият не е навършил 15 години и деянито е извършено в изпълнение на решение или по поръчение на престъпна група</p>		<p>лишаване от свободата до двадесет години и глоба до 3 000 000 евро.</p>
			<p>използване на жесток или мъчителен начин</p>		<p>доживотен затвор и глоба до 4 500 000 евро.</p>
Престъпление, приравнено на сводничество	<p>Осъществяване по какъвто и да е начин на посредничество между две лица, едното от които проституира, а другото експлоатира или заплаща за проституирането на другиго;</p>				

	<p>Улесняване на сводник да оправдае фиктивни източници на доходи;</p> <p>Неоправдаване на законен източник на доходи, съизмерими с начина на живот, за времето, в което деецът е съжителствал с лице, което по занятие проституира или в което е поддържал редовни отношения с едно или повече проституиращи лица;</p> <p>Препякстване на дейност по предотвратяване, контрол, подпомагане и превъзпитание, предприети от институциите, компетентни във връзка с лица в риск от проституция или проституиращи</p>			
<p>Престъпни дейности, свързани с предоставяне на помещения за проституиране (чл. 225-10 в сила от 01.01.2002 г.)</p>	<p>Държане, управление, експлоатиране, ръководене, опериране, финансиране или допринасяне пряко или чрез посредник за финансирането на места за проституиране;</p> <p>Държане, управление, експлоатиране, ръководене, опериране, финансиране или допринасяне пряко или чрез посредник за финансирането на каквото и да е място с разрешен обществен достъп или използвано от обществеността, както и приемане или редовно допускане на едно или повече проституиращи лица в помещенията или техните пристройки, както и канене на клиенти в тях с цел проституция;</p> <p>Продаване или предлагане пряко или чрез посредник на едно или повече лица каквито и да е помещения или места, свободният достъп до които не е разрешен, като деецът знае, че те проституират в тях</p>	<p>Лишаване от свобода до десет години и глоба до 750 000 евро</p>		
<p>Детска проституция</p>	<p>Склоняване към, встъпване в или получаване срещу заплащане или обещание за заплащане на сексуално отношение от дете, което</p>	<p>лишаване от свобода</p>	<p>Деянито е продължавано престъпление или има множество пострадали;</p> <p>Контактът на дееца с детето е установен по повод или в рамки-</p>	<p>лишаване от свобода до пет години и глоба до 75 000 евро</p>

	<p>проституира дори да не е по занятие. Когато деянието е са извършено в чужбина от френски гражданин или от лице, постоянно пребиваващо във Франция, се прилага френското право.</p>		<p>те на използването на или разпространението на съобщения до неограничен кръг получатели по далекосъобщителна мрежа; Деянието е извършено чрез злоупотреба с правата, които деецът упражнява спрямо детето. Детето не е навършило петнадесет години</p>	<p>лишаване от свобода до седем години и глоба до 100 000 евро.</p>
--	---	--	---	---

ЕСТОНИЯ

Естония прилага аболиционистки режим, заимстван основно от Франция. Проституцията не е незаконна, а сводничеството е криминализирано, но липсва обособена гържавна политика. Парламентарните обсъждания през последните години са съсредоточени около възможността за данъчно облагане на проституцията.

I. Развитие на режима

След Първата независимост на Естония действа регламентаристки модел (1918–1940 г.), който през Съветския период се сменя с прохибиционистки (1940–1990 г.), а след Втората независимост – с аболиционистки.

Регламентаристкият се основава на съображения за опазване на общественото здраве и морал и прекъсване на връзката на проституцията с престъпността. Между май 1920 г. и декември 1927 г. правомощията по контрол върху проституцията са преодоставени на полицията, а след това са прехвърлени към Министерството на здравето и социалната помощ.

След прекратяване на съветската зависимост за кратко проституцията се толерира от обществото, което я интегрира в представите си за пазарна икономика, стопанска инициатива и свобода на личността.

Неконтролираната проституция достига разцвета си през 1994–1995 г. От 1996 г. тя е изтласкана към невидимия свят на организираната престъпност в резултат на първите законодателни интервенции, първите тенденции на обществено неодобрение и първите симптоми за трайна стабилизация на законния пазар.

Въпреки че обществото не се чувства застрашено от проституцията (дял от 80 процента), то я свързва с високопрофилни обществени рискове като престъпност, разпространение на СПИН и полови бо-

Профил на проституиращите: над 90 процента развиват психични и физически заболявания в резултат на проституирането, които при 2/3 са трайни и включват депресии, хетеродна неспособност, СПИН, наркотична зависимост. Мнозинство от 60 процента преживяват насилие в проституцията, вследствие на което не могат да създадат семейство и приятелски кръг. Само 5 процента позитивират проституцията.

Между 2003 г. и 2008 г. всяка осма жена в Естония е била склонявана към проституция, което възлиза на общо 60 000 (средно 12 000 / година) на възраст между 15 и 74 години. Най-силен е натискът върху възрастовата група на 20-29 годишните (всяка пета жена) и се упражнява в големите градове.

Всеки седми мъж (15 процента) е получавал предложение за сексуална услуга срещу заплащане, като най-силен е натискът върху възрастовата група 40–59 години, която е и най-благоприятно настроена към проституцията, и най-слаб върху непълнолетните момчета и мъжете над 60, сред които неодобрението е най-силно.

лести, злоупотреба с наркотици и алкохолизъм и развива към проституиращите негативни и дискриминационни нагласи, които стават фактор за социалното изключване на тази група.

II. Действащ режим

Действащият режим се оформя през 1995–1996 г., когато са въведени съставите на чл. 201–202 от НК. Те предвиждат наказателна отговорност за всеки, който допуска в негови помещения да се извършват незаконни дейности, и за всеки, който въвлеча деца в проституцията. Тези разпоредби предизвикват затварянето на много публични домове поради връзката им с престъпни дейности.

През септември 2002 г. са въведени разпоредби за предоставяне на възможност за извършване на незаконна дейност и сводничество, които предвиждат парична санкция или лишаване от свобода до три години за предоставяне на помещения за незаконна употреба на наркотици, незаконен хазарт или проституция. През 2006 г. те са развити в съставите за сводничество по чл. чл. 174–175 и чл. 267 от НК, които действат и в момента.

Липсва законово определение за проституция, но понятието се използва от закона. Липсват състави за сводничество, издръжка от доходи от проституция и др. свързани дейности.

Подчиняването на гражданското население в проституция, когато се извършва систематично или мащабно или е подстрекавано или ръководено от държава, организация или група, се наказва като престъпление против човечността с лишаване от свобода от осем до двадесет години или доживотен затвор (чл. 89).

	Подпомагане на проституцията на друго (чл. 268, в сила от 16.07.2006 г.)	Подпомагане на детска проституция (чл. 176, в сила от 16.07.2006 г.)	Въвлечане на деца в проституция (чл. 175, в сила от 16.07.2006 г.)
Вид престъпление	Против обществения ред (Глава XVI, Раздел II)	Против младежта (Глава XI)	
Състав	Подпомагане проституирането на друго чрез посредничество, предоставяне на помещение или по друг начин	Подпомагане проституирането на лице, ненавършило осемнадесет години, чрез посредничество, предоставяне на помещение или по друг начин	Упражняване на влияние върху лице, ненавършило осемнадесет години, чрез убеждаване, заплашване или друго действие с цел то да започне или да продължи да проституира.
Субсидиарност	Не е предвидена		ако извършеното не съставлява поробване (чл. 133) / насилствено въвлечане в полови действия на зависимо лице (чл. 143)
Наказание	Основно: глоба или лишаване от свобода до пет години Допълнително: парична санкция / разширена конфискация Имуществена санкция за юридическо лице		Основно: глоба / лишаване от свобода до пет години Допълнително: парична санкция / разширена конфискация

Обстоятелства, обуславящи по-тежко наказание (квалифициращи)	1) извършване на деянието по поръчение или в изпълнение на решение на група или престъпна организация; 2) извършване на деянието от лице, вече извършило престъпление срещу младежта,		
Наказание при квалифициращи обстоятелства	Основно: лишаване от свобода от три до дванадесет години за физическо лице	Основно: лишаване от свобода от три до петнадесет години за физическо лице	Не са предвидени
	Допълнително: парична санкция / разширена конфискация Имуществена санкция или принудително разтурване за юридическо лице		

Обществена реакция към режима

Естонското общество **не възприема проституцията като нормална трудова дейност дори при извънредни обстоятелства** (гълготрайна безработица, задължение за издръжка на зависими лица). Въпреки това през 1990–2005 г. общественото одобрение към публичните домове бележи плавно покачване в рамките на 3–4 процента на година поради разбирането, че те са присъщи на пазарната икономика и свободната стопанска инициатива.

В периода 2005–2008 г. в резултат на системна и мащабна информационна кампания за рисковете, които проституцията поражда, и промяната на закона от 2006 г., позитивните нагласи към публичните домове падат с десет процента и при двата пола. Въпреки че остават пасивно толерантни (45 процента), нараства критичността (около 40 процента). На границата на обръщането на тенденцията обществото се разделя в отношението си към проституцията, като делът на незаинтересованите рязко

Приложимите наказания – обща уредба

Глобата се налага в размер на 30 до 500 дневни трудови надници, изчислени на основата на средно получаваното от осъдения трудово възнаграждение през годината, предшестваща началото на престъпната дейност, или годината на осъждане, ако началото на престъплението не може да се установи. При определяне на размера се приспадат гължимите данъци. Той може да бъде намален при смекчаващи обстоятелства, но не по-малко от минималното дневно възнаграждение за страната (50 крони), или увеличен на основата на стандарта на живот. Ако геецът е непълнолетен, наказанието се налага в размер между 30 и 250 дневни надници и само ако той разполага с независими доходи.

Максималната продължителност на **лишаването от свобода** е 20 години (10 години за непълнолетните).

През 2007 г. като допълнителни наказания са възприети паричната санкция и разширената конфискация. Те се налагат заедно с основното предвидено наказание за посегателства, извършени преди 2007 г., ако законът изрично ги предвижда за конкретното престъпление и ако са изпълнени следните условия:

- за **паричната санкция**. Ефективно осъждане на лишаване от свобода над три години по преценка на съда. Санкцията е в размер между придобитото от престъплението и равностойността на цялото имущество на гееца;

- за **разширената конфискация**. Ефективно осъждане на лишаване от свобода над три години или доживотен затвор, ако естеството на престъплението, законният доход на осъдения, разликата между финансовото му положение и стандарта му на живот или друго обстоятелство позволяват да се предположи, че той е придобил това имущество чрез престъплението, за което е осъден. Съдът конфискува цялото или част от имуществото, с което осъденият разполага към момента на присъдата и за което не е доказал законен произход. Ако към този момент подлежащо на конфискация имущество е собственост на трето лице, то може да се конфискува, ако е придобито по-малко от пет години преди датата на престъплението като дар или срещу цена, значително по-ниска от пазарната, или ако третото лице е знаело, че имуществото се прехвърля, за да се избегне конфискация.

намалява (през 2003 г. е над 25 процента, а през 2008 г. е под 15) и се разцепва между одобрение и неодобрение.

Изследванията разкриват **ясна обществена претенция за активна намеса на държавата** (близо 90 процента изискват специална политика). През 2005 г. предпочитанията клонят към разрешаване на проституцията под стриктен държавен контрол (47 процента), а след това отслабват и се изравняват с привържениците на забраната (36 процента).

След влизане в сила на поправките в НК от 2006 г. обществените предпочитания към вида политика се запазват. **Ефективното ограничаване на сводничеството се приема за най-важен елемент** (86 процента от жените и 77 процента от мъжете), непосредствено следвано от забраната на самата проституция (съответно 61 и 48 процента). С относително най-слаба обществена подкрепа е забраната на потреблението (56 процента от жените и 40 процента от мъжете)²⁵.

ЧЕШКА РЕПУБЛИКА

До 1990 г. Чешката Република преследва проституцията като форма на престъпен паразитизъм (получаване на доходи не от общественополезен труд). След това е въведен **аболиционистки модел**, оценяван като неефективен поради небрежността на прилагащите органи. Организираната проституция и свързаните с нея дейности са криминализирани, но индивидуалната проституция на пълнолетно лице не е нито забранена, нито регламентирана, а изолирана в зона на полузаконност и слаб контрол върху нея.

I. Действащ модел

Законовата основа на аболиционистката политика на Чешката Република се изчерпва с разпоредбата на чл. 204 от НК, която криминализира различни състави на сводничеството (наемане, принуждаване или склоняване към проституцията) и използването на проституирането на друго.

Уредбата отдава значение на квалифициращи обстоятелства на:

1. употребата на методи за манипулиране на волята – употреба на сила или заплашване със сила или с друго тежко увреждане, злоупотреба със затруднено положение или с положение на зависимост.

2. възрастта на жертвата. В тази връзка е от значение дали тя е дете (ненавършило осемнадесет години лице) и дали е достигната възраст, при която законът отдава правно значение на съгласието за интимно общуване (петнадесет годишна възраст). Втората хипотеза обуславя най-тежко наказуемото сводничество – лишаване от свобода от пет до дванадесет години (чл. 204, ал. 4). Ако детето е навършило петнадесет, но не е навършило осемнадесет години, наказанието за извършителя е лишаване от свобода от две до осем години.

3. престъпния резултат. По основния състав престъплението е формално и ангажира отговорността на гееца независимо дали от деянието са настъпили отрицателни последици. Когато обаче те се изразяват в значителна материална облага, която геецът е придобил в причинна връзка с деянието, срокът на наказанието лишаване от свобода се увеличава от до три години на от две до осем.

²⁵ Вж. *Pettai, I. I., Proos, H., Kase. On the Meaning of Prostitution in Estonia: Critical Attitudes Are Increasing. Materials of sociological study. 2008.*

Престъпление	Чл. 204 от НК			
Основен състав	Наема другого да проституира	Принуждава другого да проституира	Склонява другого да проституира	Използва обстоятелството, че друг осъществява полови контакти срещу заплащане
Наказание	лишаване от свобода до три години			
Квалифициращи обстоятелства	Употреба на сила	Заплашване със сила или с друго тежко увреждане	Злоупотреба със затруднено положение на пострадалия	Злоупотреба с положение на зависимост на пострадалия
Наказание при квалифициращи обстоятелства	лишаване от свобода от една до пет години			
	Придобиване от дееца на значителна облага от извършването на деянието		Извършване на деянието като участник в организирана група	пострадалият не е навършил 18 години
	Лишаване от свобода от две до осем години			
	пострадалото лице не е навършило петнадесетгодишна възраст			
	Лишаване от свобода от пет до дванадесет години			

4. качеството на дееца. За да се поведе деянието под квалифициран състав, законът изисква извършителят да бъде участник в организирана група и да извърши престъплението в това качество. От тази конструкция следва, че групата, в която участва, има за предмет на дейност престъпление по чл. 204 и хипотезата се отнася до сводничеството и експлоатацията на проституция, извършвани като организирана престъпна дейност.

Разпоредбата на чл. 204 страда от **несъгласуваност на основния състав по ал. 1 и състава по ал. 2, квалифициран с оглед употреба на насилствен метод**. Формата на изпълнителното деяние по чл. 204, ал. 1 „принуждава“ по необходимост изисква опорочаване на волята на жертвата, като деецът осъзнава съпротивата ѝ и с деянието си се стреми да я сломи чрез принуда. Принудителни средства са именно използването на сила и заплашване, които предполагат квалифициране по по-тежко наказуемия състав на чл. 204, ал. 2. Оттук следва, че приложното поле на основния състав при тази форма на изпълнителното деяние е силно ограничено от въвеждането на форми на принудително въздействие в квалифициращи признаци по съседен състав. То се свежда до случаи, в които волята на пострадалия е негативно повлияна от насилие, което не включва физическа принуда, нито заплашване със сила или тежко увреждане.

Въпреки липсата на изрично законодателно произнасяне относно **понятието за проституция**, от горната разпоредба може да бъде направен извод, че за чешката правна система това е осъществяване на полови контакти срещу заплащане (чл. 204, ал. 1), тъй като този израз се използва като синонимен на понятието „проституция“. Правната теория го описва като предоставяне на сексуална услуга (акт на удовлетворение на полово желание чрез използване на тялото на другого, независимо от неговия пол.) другому срещу заплащане.

II. Опити за въвеждане на регламентаризъм

След 1994 г. правителствата правят няколко неуспешни опита да узаконят проституцията, от които най-сериозният през 2004–2005 г., при две последователни правителства на Социалдемократическата партия.

На 28 април 2004 г. Министерският съвет гласува Постановление № 387/2004, с което приема **Концепция за регулиране на проституцията**. Според правителството

изграждането на нормативен режим снабдява относимите институции с правни инструменти за противодействие на принудителната и незаконната проституция, включително тази, която се извършва в рамките на трафик на хора. Законната проституция е ограничена от разрешителен и контролен режим, който включва задължителни редовни медицински прегледи и регистрация при лицензиран лекар.

След Нежната революция от 1989 г. проституцията се разраства и е основно съсредоточена в столицата и по границите с Германия и Австрия.

По данни на Националното статистическо бюро от 2002 г. годишният оборот от тази дейност възлиза на близо 217 млн. долара. По-съвременни изследвания изчисляват броя на проституиращите между 10 000 и 25 000.

Според Министерството на вътрешните работи в страната действат над 860 публични домове, 200 от които са в Прага. След 1997 г. предлагането на платени сексуални услуги по интернет се увеличава над пет пъти (от 45 до над 200 сайта). В Прага е отворен първият в света публичен дом, който оперира изцяло в интернет. Данните на болничните заведения показват устойчиво осемкратно нарастване на заболяванията от сифилис между 1990 г. и 2001 г.

Концепцията възлага на Министъра на вътрешните работи, който е и първи заместник министър-председател, да внесе законопроект и проект за генонсиране на Конвенцията за ограничаване на трафика на хора и експлоатирането на проституцията на другия от 1951 г., чиито разпоредби се считат в противоречие с Концепцията.

През 2005 г. правителството приема законопроект за лицензиране на проституиращите и ограничаване на търговията със сексуални услуги до определени райони като част от мерките за противодействие на проституцията и организираната престъпност. Според мотивите на проекта не е реалистично да се смята, че проституцията може ефективно да бъде забранена, но тя може да бъде ограничена чрез регулация до размери, в които обществото не я разпознава като заплаха за сигурността и здравен риск. Проектът предвижда платено лицензиране на проституиращите, задължаването им да преминават през месечни медицински прегледи, да плащат данъци и здравни осигуровки. Годишните лицензи се издават само на граждани на Чешката Република и гържави членки на ЕС, които са навършили осемнадесетгодишна възраст и нямат полицейски досиета. Нелицензираната проституция е незаконна и се преследва като престъпление, наказуемо с глоба. Предлагането на проституция е забранено в близост до училища, детски площадки, църкви и гробищни паркове.

В началото на 2006 г. и както законопроектът за проституцията, така и този за генонсиране на Конвенцията от 1951 г. са отхвърлени от Камарата на Представителите. Обществото и чуждестранните експерти, консултирали законопроектта, споделят убеждението, че **проституцията не е приоритетна в политиките на гържавата, поради което законопроектът не е бил добре подготвен и защитен**. На него остро се противопоставя група международни правозащитници. В официално писмо до Президента и правителството, подписано от 110 организации, те настояват проектът да бъде оттеглен. Според тях узаконяването на проституцията ще бъде грешка, тъй като организираната престъпност я контролира и легализацията само би подкрепила то-

зи контрол в противоречие със свободолюбивите традиции на чешкия народ и във вреда на репутацията на гържавата и нейната история.

Поради това развитие законодателството се запазва непроменено по същество.

ИТАЛИЯ²⁶

В Италия действа аболиционистки режим, установен през 1959 г.

I. Развитие на режима

От 1860 г. до 1959 г. действа разрешителен регулационистки режим, сходен с ранните френски и белгийски, които доминират континенталните модели. Той регулира предлагането на платени сексуални услуги в общо над 700 публични домове (*case chiuse*), които плащат данъци на общините. Проституиращите подлежат на задължителна полицейска регистрация, задължителни прегледи два пъти седмично от оправомощени от правителството лекари и задължителна хоспитализация, ако бъдат диагностицирани като заразени с полово предавана болест. Законът императивно определя зоните, в които проституиращите могат да се движат, да пребивават и да предлагат сексуални услуги, както и облеклото и документите, което са длъжни да носят. Нарушението на тези правила влече задържане от нравствената полиция (*polizia dei costumi*). Криминализирани са сводничеството, склоняването на близък, експлоатацията на проституцията на друго, трафикът на хора с цел сексуална експлоатация и насилствената проституция (чл. 531 и сл. от НК).

Режимът е изграден върху Закона Кавур, приет веднага след обединението на Италия, и основаните върху него Закони Криспи (1888 г.), Никотера (1891 г.) и Мусолини (1923 г.). Той действа при липса на обществено съгласие относно предпочитания подход към проституцията и неяснота на понятията. Концепцията му е повлияна от средновековната теологична традиция на Католическата църква. Тя остро клеймява извънбрачната полова интимност, но толерира проституцията, тъй като според нея тя е необходимо социално зло. Със Закона Криспи първоначалният рестриктивен и силно стигматизиращ режим е слабо облекчен, като полицейският и здравният контрол са насочени спрямо публичните домове, а не проституиращите лица. Със Закона Никотера полицейската регистрация е възстановена, а със Закона Мусолини – и здравният контрол върху проституиращите. В сравнение със Средните векове и Ренесанса този режим силно понижава социалния статус на проституиращите. Той например им отнема правото да водят съдебни иски срещу свои клиенти, сводници или трети лица, които преди това са се разглеждали от съдилища по благонараието

През 1959 г. е въведена поправка на НК, извършена със Закон № 75 за отмяна на уредбата за проституцията и за борба с експлоатацията на проституцията от друго, придобил известност като Закона „Мерлин“²⁷. С него завършва близо едновековен период на опити за реформиране на регулационистката система, инициирани основно от представители на демократичната левица в Парламента и впоследствие подкрепени от феминисткото движение. Той третира проституцията едновременно като форма на безнравственост, и като нарушение на правата на проституиращите. Стремешът на

²⁶ Изложението се основава на косвени източници за съдържанието на италианското законодателство относно проституцията, тъй като то е достъпно само на италиански, а този език не се ползва от автора на изследването.

²⁷ По името на вносителя си, народната представителка от Социалистическата партия Анджелина (Лина) Мерлин (1887-1979 г.), първата жена сенатор на Италия и един от най-значимите италиански политици след Втората световна война.

законодателя да овласти зависимите проституиращи с повече права и възможности да напуснат занаята води до видимо нарастване на уличната проституция до 65 процента, особено след края на Студената война, когато общият брой проституиращи в Италия достига 50–70 000. Въпреки това липсва законодателство, специално насочено към ограничаването ѝ.

Законът Мерлин не променя съществено проституцията, тъй като в основните си форми тя е улична или се предлага в публични домове, а именно тях законът забранява, като задължава полицията да следи за изпълнението му. Полицията заобикаля забраната за регистрация, като квалифицира тези лица като „криминално проявени“ и следователно подлежащи на регистрация. Законната забрана за „подпомагане“ на проституирането на другого се прилага неустойчиво от съдилищата и често води до осъждане на членове на семейството или домакинството на проституираща жена поради поддържаната с нея близост, на лекари, които я преглеждат, наемодатели на жилища и т.н., както и на самата проституираща жена, ако съжителства с другого проституиращо лице. По този начин разпоредбата ефективно сегрегира проституиращите от обществото, като им пречи да напуснат професията.

II. Действащ режим

Италианското законодателство **не дефинира ясно понятието за проституция**. Законът Кавур определя проституиращите като „жени, които практикуват проституция по общоизвестен начин“ (чл. 17). Законите Криспи и Никотера определят публичния дом като „място, където обичайно се практикува проституция“ (чл. 4 и 5). Това предоставя на съдилищата и полицейските органи известна свобода да определят понятието, но съдебната практика така и не се произнася. През целия XIX век полицията избирателно третира като проституиращи жени от ниските слоеве на обществото – бедни, бездомни, безработни и пр.

Законът Мерлин изобщо не дефинира понятия, относими към проституцията (тъй като я декриминализира), но възприема по-голямо неутрален изказ. С това се запазва свободата на преценка на правоохранителните и правораздавателните органи.

Действащият режим разрешава частната проституция и преследва организираната клубна проституция, сводничеството и формите на сексуална експлоатация.

Особеност на съвременното италианско законодателство, развито след 1998 г. по инициатива на правителство на левите демократи, е интерпретирането на проституцията и свързаните с нея престъпления **в контекста на сексуалната експлоатация и отдалечаване от разбирането за проституцията като нравствен въпрос**. Поради това действащото законодателство разчита основно на разпоредбите за трафик на хора при противодействието на проституцията, която се възприема, аналогично на относимите международни конвенции, като форма на престъпна сексуална експлоатация, а детската проституция – като форма на поробване (Закон № 269/1998 за сексуалната експлоатация на деца). Преди влизането им в сила посегателства от вида на склоняване към проституция и подпомагане на проституирането на другого са определени от законодателя като престъпления против обществената нравственост и са преследвани от разпоредби, внесени в НК със Закона Мерлин. Последният предвижда по-тежко наказуеми състави при пострадало дете. Закон 269/1998 отменя квалифициращия признак „извършено спрямо лице, ненавършило пълнолетие“ и създава самостоятелни престъпни състави за детска проституция като престъпления против личността (чл. 602).

Разпоредбата на чл. 601, въведена със Закон № 269/1998, се оказва неефективна. Тя криминализира трафика на деца с цел сексуална експлоатация, дефиниран като форма на

поборване, но поради неяснота на формулировката и несъгласуваност с други състави на трафика на хора е трудна за прилагане и изисква тълкувателната намеса на Касационния и Конституционния съд. През 1991 г. Конституционният съд се произнася с Решение № 96/1991 по съдържанието на понятието „положение, сходно с робството“. Според него то е относимо към институтите, неизчерпателно изброени в чл.1 от Женевската Конвенция от 1956 г. (крепостничество, поборване за дълг, продажба и наследяване на съпруга, продажба на дете за трудова експлоатация и пр.). През 1998 г. Касационният съд изрично приема, че текстът на чл. 601 действа и при експлоатация на незаконно пребиваващи имигранти. Въпреки това съдебната практика остава противоречива и скептична към разпоредбата. В някои случаи например съдилищата приемат, че е осъществено поборване чрез незаконно лишаване от свобода, когато жертвата е била подложена на психическо подчинение, дори да не е била обективно лишена от възможност да се придвижва в пространството.

През 2000 г. по предложение на Правната комисия на Парламента е въведена поправка в НК, която отменя чл. 601 и променя чл. 600. Новият текст свързва понятията за робство и положение, сходно на робството, като определя изрично и двете, и формулира новия основен състав на трафика на хора.

Разпоредбата плътно следва възгледите на международните актове. Тя изрично определя робството като положение, при което върху поробените фактически се упражняват права на собственост или други вещни права. Свързано с него е понятието за положение, сходно на робството, дефинирано като всяко положение, при което поробеният е държан в подчинение и принуден да извършва сексуални или други услуги против волята си.

Италия ангажира юрисдикцията си независимо от местоизвършването на престъплението, както и винаги, когато пострада от него е италиански гражданин²⁸.

Следващите сериозни промени в Закона Мерлин са извършени през 2003 г., тъй като законодателят установява спад в ефективността на закона поради промяна в практикуването на проституция. Значително са увеличени наказанията за детска проституция, въведена в фигурата на организираното сводничество и организираната експлоатация на проституция, криминализирано е потреблението на уличната проституция и отпада разбирането за отдаването под наем на апартаменти, в които се проституира, като форма на подпомагане на проституцията на другого.

²⁸ Вж. *Gibson, M. Italy*. – In: *Prostitution: An International Handbook on Trends, Problems, and Policies*. Westport, 1993.

Престъпление	Престъпен състав		Престъпен състав		Наказание
	Закон Мерлин, 1959 г.	Закон Мерлин, 2003 г.	Закон № 269/1998 г.	Изменение от 1999 г.	
Вид на престъплението	против обществената нравственост		против личността		
Потребление на улична проституция		Практикуване на проституция на публично място или общодостъпна част от клиента Квалифициращ признак: повторност			запиране до 3 м и глоба
Потребление на детска проституция			Чл. 600 bis (2): Извършване на полово действие по отношение на лице, навършило четиринадесетгодишна възраст, но ненавършило шестнадесет години, срещу заплащане или друга материална облага, ако не съставлява по-тежко наказание престъпление Квалифициращ признак: жертвата не е навършила 14 години или деецът е неин близък или лице, което се грижи за нея		лишаване от свобода от 6 м до 3 г. или глоба най-малко 500 000 евро
Сводничество	Склоняване към проституция и подпомагане на проституирането на другого, независимо дали публично		Чл. 600 bis (1): Склоняване на лице, ненавършило осемнадесет години, да проституира, както и насърчаване или получаване на облага от проституирането на такова лице		лишаване от свобода за срок от 6 до 12 г. и глоба от 15 500 до 150 500 евро

Престъпление	Престъпен състав		Престъпен състав	Престъпен състав		Наказание
	Закон Мерлин, 1959 г.	Закон Мерлин, 2003 г.		Закон № 269/1998 г.	Изменение от 1999 г.	
Закон	или не; Квалифициращ признак: жертвата не е навършила 18 г.			Квалифициращ признак: жертвата не е навършила 14 г. или деецът е неин близък или лице, което се грижи за нея		
Държане на публичен дом	Притежаване, упражняване или отдаване под наем на помещение, в което се практикува проституция, както и всички форми на участие и подпомагане на тези дейности					
Толериране на проституция	Толериране на проституция в помещението, които са свободно достъпни или използвани от гражданите (хотели, общежития, клубове и др.)					
Набиране с цел проституция	Набиране на другото за проституция и подпомагането на другото да започне да проституира					

Престъпление	Престъпен състав		Престъпен състав		Наказание
	Закон Мерлин, 1959 г.	Закон Мерлин, 2003 г.	Закон № 269/1998 г.	Изменение от 1999 г.	
Закон					
Експлоатация на проституцията на друго	Използването на каквато и да е форма на проституцията на друго				Принуждаване или склоняване чрез употреба на сила или заплашване или чрез въвеждане в заблуждение на друго да влезе или да остане на територията на Италия или да я напусне, или да се движи в нея с цел да бъде икономически или сексуално експлоатирано или да бъде държано в робство или положение, сходно на
Трафик на хора с цел сексуална експлоатация	склоняване на друго да се премести на място или в държава, различни от тези на посто-яното му пребиваване, за да про-стипуира, както и подпомагане на местването		Чл. 601: трафик и търговия с роби с цел сексуална експлоатация Квалифициращ признак: жер-твата не е навършила 18г:		лшаване от свобода от 8 до 20 г.

Престъпление	Престъпен състав		Престъпен състав		Наказание
	Закон Мерлин, 1959 г.	Закон Мерлин, 2003 г.	Закон № 269/1998 г.	Изменение от 1999 г.	
Закон					робството
Организирано свобничество и експлоатация на проституцията на друго			деиност на нацио- нални или чуждест- ранни организации по набирание на лица, за да бъдат въвлечени в проституция, и по експлоатация на тяхната проститу- ция, както и подпо- магането на такива организации		
Туризм с цел експлоатация на детска прости- туция					чл. 600 <i>quinquies</i> : организиране или оповестяване на туристи- ческо пътуване, насочено към експлоатацията на детска проституция
Оказване на не- законно влияние или правствено подчиняване					чл. 603. През 1981 г. Конституционният съд обявява за противоконституционен текстът поради неспазване на принципа за законоустановеност на престъпния състав при формулирането му, довело до норма с неясно съдържание.
					лишаване от свобода от 6 м до 12 г. и глоба

КРАЛСТВО ДАНИЯ

Дания е сред последните държави, които се отказват да преследват наказателно проституцията и първата в съвременна Европа, която я разпознава официално като трудова дейност. Въпреки това установеният режим е ограничено аболиционистки, тъй като проституцията така и не придобива статус на нормална стопанска дейност.

I. Развитие на режима

До 1863 г. проституцията се преследва наказателно, въпреки че обществото я толерира и полицията развива незаконна практика да регистрира проституиращите. За да я постави под полицейски контрол, през тази година Дания изменя Наредбата за полицията на Копенхаген, като дава права на началника на полицията да налага наказания на проституиращите жени и да ги поставя под полицейски надзор. Така се слага началото на пакет закони, влезли в сила през 1863–1874 г. и запазили действието си до 1906 г.

Датският модел е характерен със силна роля на полицията и постепенна декриминализация на проституцията. През февруари 1866 г. новият НК предвижда лишаване от свобода за жени, които продължават да проституират след като са били предупредени от полицията да престанат (чл. 180). През април 1874 г. Законът за мерките за борба с разпространението на полово предавани болести въвежда задължителна полицейска регистрация на проституиращите и представлява опит за ограничаване на скритата проституция и засилване на полицейския контрол върху официалната. Така на полицейската регистрация подлежат жени, които не са се съобразили с полицейско предупреждение, били са арестувани за проституиране и впоследствие отново уличени в проституиране, т.е. жените, които проституират по занятие. Регистрацията включва задължение на регистрираната да се явява ежеседмично в полицията под страх от наказание.

С Наредба от 1877 г. Копенхаген поддържа уредба регистрацията, с което узаконява проституцията в столицата, докато други градове в кралството или изобщо не приемат такива актове, или ги приемат за кратко и после ги отменят.

В Дания липсва надеждна статистика на проституцията. Изчисленията от 1990 г. сочат приблизително 1500 активно проституиращи на ден в цялата страна, като 70 процента от услугите се предоставят чрез масажни центрове, в които все повече работят чужди граждани. Уличната проституция (около 15 процента) включва почти изцяло наркотично зависими лица. Проституцията в барове и ескортната проституция заемат дял съответно от 12 и 3 процента. Нараства дялът на скритата проституция, която се предлага по мобилен телефон и интернет, за сметка основно на уличната. Проституиращи, ненавършили 15 години (възрастта на съгласие за интимно общуване), няма, а броят на ненавършилите 18 години е ограничен. В масажните центрове се наемат служители, навършили 21 години. Общият годишен оборот на сектора се равнява на близо 70 милиона евро от около 1.5 милиона сеанса (приблизително 5000 сеанса на денонощие).

Сводничеството е изключително рядко срещано в Дания. Причината частично се дължи на либералния режим за рекламиране на проституция, която улеснява контакта на проституиращите с потенциални клиенти, и частично на историческата традиция в ограничаването на проституцията.

Съдебната статистика показва вяло преследване на публичните домове. Наказателно производство се образува само по сигнал или когато е пострадало лице под 15-годишна възраст, или в масажен център е установена служителка под 21-годишна възраст или незаконно пребиваващо проституиращо лице.

Източник: www.ageofconsent.com

Престъпление	Основен състав	Наказание	
Потребление на детска проституция (223а)	Встъпване като клиент в полов акт с лице под 18 годишна възраст срещу облага или обещание за облага	Глоба или лишаване от свобода до две години	
Сводничество (чл. 228)	Склоняване на другото да търси облага чрез полова разпуснатост	лишаване от свобода до четири години	
	С користна цел склоняване на другото да се отдава на полова разпуснатост с трети лица или пречи на другото, който е въввлечен в такава дейност по занятие, да се откаже		
	Държане на публичен дом		
	Склоняване или подпомагане на лице, ненавършило 21 годишна възраст, да участва в действия на полова разпуснатост по занятие		
	Подпомагане на другото да напусне Кралството с цел да участва в действия на полова разпуснатост по занятие зад граница или да бъде използван за такава разпуснатост, когато подпомаганият не е навършил 21 годишна възраст или не знае действителната цел на пътуването		
Използване на проституцията на другото (чл. 229)	Рекламираше на полова разпуснатост като посредник, за да се извлече облага или чрез често повтарящи се действия	лишаване от свобода до три години.	Смекчаващи обстоят.: запирание или глоба
	Извличане на облага от участието на другото в действия на полова разпуснатост, извършвани по занятие		
	Отдаване на стая в хотел или гостоприемница за извършване на проституция по занятие		
Публично предлагане от клиент (чл. 233, НК)	Склоняване или подканване на други лица към проституция или излагане на показ на безнравствени навици по начин, който може да раздразни другото или да предизвика обществено възмущение	Запирание или л.св. до една година	Смекчаващи обстоят.: глоба

Непоследователната политика поражда остро обществено обсъждане и прераства в политически сблъсък между партии с аболиционистки и регулационистки възгледи. Първите оценяват действащия правен режим като оскърбителен, дискриминационен, безнравствен и несправедлив и настояват за безусловната му отмяна. Опозиционният възглед в подкрепа на режима е поддържан от лекари и правителствата на Дания през XIX век, но с времето отслабва, когато се установява липса на значима връзка между общественото здраве и морала и натезават аргументите за противоконституционност на режима в частта, относима към правата на човека. Първото ограничение идва през 1895 г., когато се забранява задържането на жена в публичен дом против волята ѝ. През 1901 г. се отнемат разрешителните на публичните домове, а през 1906 г. цялата система е отменена със Закона за борба с обществената безнравственост и полово предаваните заразни болести.

II. Действащ режим

Действащото датско законодателство третира проституцията като нравствен въпрос. То забранява детската проституция и нейното потребление, различни форми на експлоатация на проституцията на друго, своднически дейности и публичното склоняване към проституция от клиент.

От 1 юли 1999 г. (със закон от 17 март 1999 г.) правителството на социалдемократите декриминализира проституирането, стига да не е единствен източник на доходи за проституиращия. След като в продължение на години не се прилага, е отменена разпоредба на НК, която оправомощава полицията да наложи „предупреждение“ на всеки, който се издържа с доходи с незаконен произход. Като адресати на разпоредбата са разпознати проституиращите. След отмяната проституцията вече не се разглежда като източник на незаконни доходи, включително по отношение на лицата, които биват издържани от доходите на проституиращо лице.

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ

Великобритания прилага собствен модел на ограничен аболиционизъм, при който законодателството криминализира множество разнообразни форми на сводничество, експлоатация, контрол и потребление на проституцията, но не забранява практикуването ѝ.

I. Развитие на режима

1. Прохибиционизъм

Режимът започва да се развива от първата половина на XIX век, когато е въведен класически прохибиционизъм. През 1824 г. Законът за скитничеството криминализира за първи път „разгулно или непристойно поведение, осъществено от проститутка на публично или оживено място“, за което предвижда наказание глоба или запаране. Между 1839 г. и 1847 г. поредица полицейски закони започват да преследват проституиращите за приканване и свождане с цел проституция, ако с това предизвикват възмущението на гражданите. Това престъпление води до незабавно задържане. Ако лицето бъде осъдено, наказанието е глоба, която нараства при рецидив.

Под изключителен обществен натиск, предизвикан от журналистическо разследване на организирана детска проституция, през 1885 г. Парламентът вдига възрастта на законното съгласие за встъпване в интимни отношения от тринадесет на шестнадесет години, въвежда закрилни мерки спрямо децата и криминализира гържането на публичен дом и предоставянето на помещения за използването им за публичен дом. Започва кампания срещу проституиращите жени, които живеят заедно. От същата година е серията садистични убийства на проституиращи жени, извършени от неизвестно лице, придобило известност под псевдонима Джак Изкормвача. До 1922 г. е криминализирано получаването на издръжка от проституирането на друго и форми на престъпна експлоатация на деца.

Към този момент Великобритания е в криза на контрола върху уличната проституция. Обмисля се от Закона за скитничеството да отпадне изискването проституиращото лице да е възмутило гражданин с поведението си, за да се улеснят арестите и осъдителните присъди, постановени по съкратена процедура. Това предизвиква енергични протести на правозащитни и феминистки организации, но законът не се променя до средата на 50-те, въпреки множеството законопроекти.

2. Ограничен аболиционизъм

Съвременният модел започва с влизане в сила на Закона за половите престъпления от 1956 г., който консолидира действащите към момента разпоредби и впоследствие е допълван и изменян с едноименни закони от 1985 г. и 2003 г. Той отразява заключенията на Комисията Уолфенден, която в средата на 50-те години проучва проституцията и хомосексуалността в Обединеното кралство и разглежда и двете като нравствен въпрос. Тя се солидаризира с либертарианските възгледи от XIX век, че държавата не следва да се намесва в частните въпроси на нравствеността и препоръчва декриминализиране на хомосексуалността и изоставяне на разбирането за проституцията като непременно неморална. Все пак, тя не предлага отмяна на остро критикуваните закони относно проституцията, а рационализация на репресивния подход чрез въвеждане на темата за правата. Последната е интерпретирана в доклада не с оглед правата на проституиращите на равенство пред закона, а с оглед правата на „почтените“ граждани на социална среда, свободна от улична проституция, включително на жените от заплахата да бъдат въввлечени в проституция или оскърбени от лица, погрешно възприели ги за проституиращи.

В резултат на доклада на Уолфенден именно отрицателните страни на действащото законодателство се засилват. Отпада изискването за възмутителност на поведението на проституиращото лице, което рязко увеличава възможността на полицията да прочисти улиците. Тази поправка позволява преследване на всяка жена, за която се твърди, че проституира, тъй като законът формулира престъплението като поведение на „проститутка“. Дискриминационният характер на уредбата, която изрично е ориентирана само срещу проституиращите жени, е подкрепен с аргумента, че жените формират основната и най-видима група проституиращи.

Според официалните данни общият брой на заетите в пазара на проституция е 80 000 души, като потреблението се изчислява на 4.3-11 процента от пълнолетното мъжко население. Уличната проституция включва почти изцяло експлоатирани лица (жертви на трафик) и зависими от психоактивни вещества. Секторът генерира годишен доход от 1 млрд. лири.

Общественото мнение за подходящите мерки за ограничаване на проституцията е разделено. Дял от 36 процента (65 процента от респондентите на възраст между 18 и 24 години; 48 процента от жените и 39 процента от мъжете) одобряват криминализирането на потреблението срещу 47 процента, които го отхвърлят. Въпреки това 58 процента биха го подкрепили в рамките на противодействие на трафика на хора. Само 17 процента не смятат заплащането за сексуални услуги за форма на сексуална експлоатация, подлежаща на наказателно преследване.

Източник: homeoffice.gov.uk – 2009

Всички препоръки на Комисията са изпълнени от правителството и действително водят до една от най-успешните кампании за заличаване на уличната проституция през 60-те във Великобритания. Промяната изтласква този вид проституция в по-невидимите сфери на ескортна, клубна и пр. проституция и рязко увеличава престъплението, извършвани спрямо проституиращи лица.

Тези ефекти на закона са запазени и в момента, въпреки значителните изменения в обществено културния контекст и появата на допълнителна уредба. Диференцираното разбиране за същността на проституцията като явление, зависимо от бедност, насилие и социално изключване, промяната на общественото положение на жената и основаната на тези процеси близо вековна постоянна критика към закона, не успяват да повлияят на нормативната уредба за проституцията, която се превръща в **една от най-стабилните в историята на английското право**.

3. Органичен аболиционизъм с криминализиране на потреблението

На 1.04.2010 г. Влиза в сила криминализирането на потреблението на насилствена проституция от експлоатирано лице. Изменението е повлияно от разбирането за проституцията като нарушение на правата на жените и децата, чийто социален произход е в търсенето на техните платени сексуални услуги. Този възглед е радикално нов за английския законодател, който през 2008 г. **престава да идентифицира закрилата на проституиращите с толериране на проституцията.**

Поправката от 2010 г. е основана на обширен доклад на МВР от ноември 2008 г., който изследва състоянието на пазара на проституция в Обединеното кралство и сравнява шведския и холандския модел, за да отговори на въпроса дали регулационизмът или аболиционизмът чрез криминализация на потреблението е по-подходящ инструмент за ограничаване на търсенето във Великобритания²⁹. Възприема се ограничено въвеждане на шведския модел, оценен като значително по-ефективен. Поради несъразмерно поголемия пазар във Великобритания и по-разделено обществено мнение, отколкото в Швеция към момента на въвеждане на мярката, пълното му възпроизвеждане се прогнозира като неприложимо.

Изследването на общественото мнение и възгледите в институциите показва, че противодействието на проституцията се свързва с мерките срещу сексуалната експлоатация в рамките на трафика на хора и свързаните с него престъпления. Според относимите академични трудове, на които правителството се позовава, рискът от задържане при или по повод консумиране на услугите на проституиращо лице намалява със 70 процента търсенето им³⁰. Собствени изследвания на полицейските органи на Великобритания обосновават, че страхът от публично опозоряване и от отваряне на полицейско досие са извънредно мощни превантивни фактори, въздържащи търсенето (всеки с 30 процента дял). Поради тези съображения правителството се ориентира към криминализиране на потреблението на сексуални услуги, предоставяни от проституиращо лице, контролирано от сводник или трафикант с користна цел, т.е. експлоатирано.

За да повлияе допълнително на стимулите за потребление, както и на обществената представа за проституцията, правителственият законопроект презумира, че клиентът осъзнава положението на експлоатация на проституиращия. В мотивите към него се казва, че след като клиентът не може да не го допуска, следва да носи изцяло отговорността, ако то е налично.

Криминализирането на потреблението е съчетано с отпадане на признака за настоячивост на формите на склоняване към проституция, въведени със Закона за половите престъпления от 1985 г. Това позволява ангажиране на наказателната отговорност на дееца при първото деяние, тъй като според съдебната практика настоячивостта изисква извършване на поне две отделни деяния за период от най-много три месеца (вж. Таблица 2).

Цялостната политика на държавата е комбинирана със серия мерки за повлияване на общественото мнение и повишаване на чувствителността сред групата на потребителите относно същността и вредите от сексуалната експлоатация, както и с увеличаване на правомощията на полицията да поиска от съда да затвори публичен дом за

²⁹ Вж. Tackling the Demand for Prostitution: A Review, Home Office, Nov.2008, www.homeoffice.gov.uk.

³⁰ Вж. Brewer, D.P, J.J; Muth, S.Q; Roberts, J.M; and Dudeck, J.A, (2007) A Large Specific Deterrent Effect of Arrest for Patronizing a Prostitute. Final Report to the U.S department of Justice, National Institute of Justice, US.

първоначален период до три месеца при обосновано предположение, че в тях се осъществява забранена проституция.

II. Действащ режим

1. Обща характеристика

Особеностите на прецедентната правна система, свързани с продължително действие на стари закони, води до състояние на несъгласуваност на правната уредба на проституцията и свързаните с нея престъпления. Законодателството съдържа разпоредби с различна давност, които обективират разнопосочни политически концепции и частично влизат в противоречие с актуалното състояние на обществото и явлението проституция. Много от текстовете видимо представляват политическа реакция на конкретен казус (целия ЗПП '1985 г. например), а по-старото законодателство, формиращо основата на нормативната рамка, е явно повлияно от изоставени от обществото по-лово ориентирани предразсъдъци³¹.

Въпреки това равнището на изчерпателност на уредбата е относително високо за този тип правна система, при ясно изразено усилие за изясняване на водещи понятия. Наблюдава се тенденция последните законодателни инициативи да се солидаризират с постиженията на европейските законодателства и да се ориентират към по-голяма абстрактност, осигуряваща по-широко приложно поле на текстовете и намаляваща възможностите за заобикалянето им и за дискриминиране на адресатите им.

2. Понятия

От 2003 г. законодателството на Великобритания съдържа **определение за проституирац и проституция**, както и за понятията сексуални услуги и имотна облага.

Понятие	Съдържание
Проституиращо лице	Чл. 51, ЗПП '2003: лице, което поне веднъж, независимо дали доброволно или под принуда, предложи или предостави сексуална услуга на друго лице срещу заплащане или обещание за заплащане в своя полза или в полза на трето лице. Тази дефиниция измества понятието „проститутка“, което е традиционно за английското право и все още се използва от закона.
Проституция	Чл. 51, ЗПП '2003: следва да се разбира в съответствие с определението за проституиращо лице.
Сексуална услуга	чл. 49, ал. 6, ЗПП '2003: видове полови действия, сред които анално или вагинално проникване с част от тялото на проникващия или с предмет, орално проникване с половия орган на проникващия, като последният може да бъде както деецът, така и пострадалият. Според чл. 44 от ЗПП '1956 г. половият акт се счита довършен от момента на проникване, независимо от характера на последното. За полов орган се приема и този, който е оперативно инкорпориран при оперативна смяна на пола.
Сексуално действие	Чл. 78, ЗПП '2003: действието е сексуално, ако всеки разумен човек би приел, че независимо от обстоятелствата и целите на дееца, то има сексуален характер или поради естеството си то може да бъде сексуално или не и сексуален характер му придават обстоятелствата и/или целите на дееца.
Имотна облага	Чл. 54, ЗПП '2003: всяка финансова изгода, включително освобождаване от задължение за плащане, получаване безвъзмездно или с отстъпка от цената на стоки или услуги (вкл. сексуални услуги), както и благоразположението на всяко лице, което в бъдеще може или изглежда би могло да донесе финансова изгода.

³¹ Вж. още Stevenson, K., Observations on the Law Relating to Sexual Offences: the Historic Scandal of Women's Silence, 1999, <http://webjcli.ncl.ac.uk/1999/issue4/stevenson4.html>.

Понятие	Съдържание
Заплащане	Чл. 51 и сл., ЗПП '2003: Всяка финансова изгода, включително освобождаване от задължение за плащане, получаване безвъзмездно или с отстъпка от цената на стоки или услуги (вкл. сексуални услуги).
Улица	Чл. 4, ЗПП '1985: Всеки мост, път, алея, пешеходна пътека, подлез, площад, двор или прелез, независимо дали разрешени за преминаване или не, които към момента на деянието са фактически свободно достъпни, както и входове към помещения, изходящи на улица (в описания смисъл), и земята, граничеща и отворена за достъп откъм улица.

Законодателството не съдържа **определение за публичен дом**, но съдебната практика е изградила такава. Това е помещение, използвано за целите на проституцията от повече от една жена едновременно или по различно време (делото Singleton v. Ellison, 1895 г.). Такова е и всяко помещение, в което съжителстват поне две проституиращи лица. След 1885 г. до средата на XX век това съжителство е основание за наказателно преследване на съжителниците за престъпления, извършвани в или по повод на публичен дом, независимо дали тези лица проституират в същото помещение и дали всяка осъзнава занятието на другата.

3. Зоните на наказателна забрана. Престъпления, свързани с проституция

Поради особеностите на прецедентното право, законодателството на Великобритания има казуистичен характер. То включва значително повече по брой и по-ограничени по приложно поле състави на престъпления в сравнение с правните системи, основани на континенталното право.

Престъпните прояви, които законите на Обединеното кралство свързват с проституцията, могат да се обособят в следните групи:

2.1. Престъпления, насочени към стимулиране на проституцията. Това са различни хипотези на сводничество, сред които най-общ е съставът по чл. 22 от ЗПП '2003. Към тази група принадлежат и съставите за потребление на проституция. Това са разпоредбите за търсене и склоняване към улична проституция по ЗПП '1985, заплащане за сексуални услуги, предоставяни от сексуално експлоатирано лице, и потребление на детска проституция по ЗПП '2003, всички извършвани от клиента.

Това е относително многобройна група разпоредби, които описват поведение, насърчаващо преди всичко уличната проституция, срещу която правната система на Великобритания традиционно реагира приоритетно. Много от тях се осъществяват и чрез заговаряне на случайни граждани на улицата, поради което представляват и форма на рекламиране на дейността.

Особеност на английското право е запазването на престъпния характер на предлагането по публичен начин или на публично място на сексуални услуги от лице, заето в улична проституция (чл. 71 от Закона за уличните нарушения). То представлява първата и най-стара разпоредба, относима към проституцията, въпреки че в оригиналната си формулировка тя се отнася само до проституиращи жени. През 2006 г. е възстановен признакът „настойчивост“.

2.2. Престъпления, насочени към насърчаване на проституцията на закрито. Това е особено многобройна група разпоредби, които обхващат всички разновидности на предоставяне и използване от трети лица на помещения за практикуване на проституция, независимо от качеството на двете страни по договора за ползване.

2.4. Престъпления, свързани с експлоатацията на проституция. Това са хипотези на получаване на издръжка от проституцията на друго, контролиране на проституцията, сводничество с користна цел и др.

Нарушение	Акт	Основен състав	Наказание	Процедура
Настойчиво публично предлагане или склоняване към проституция (чл. 71, изм. 2006 г.)	Закон за уличните нарушения 1959 г.	Настойчиво предлагане или склоняване към проституция, извършено от мъж или жена на улицата или на друго публично място		Съкратена
Причиняване на проституирането на жена (чл. 22)	Закон за половите престъпления, 1959 г.	Склоняване на жена да стане проститутка, където и да е по света, както и склоняването ѝ да напусне обичайното си местопребиваване в Обединеното кралство или да напусне пределите му, като деецът цели тя да бъде настанена или да посещава публичен дом, където и да е по света, за да проституира	2 години лишаване от свобода	Обща
Причиняване/ насърчаване на проституцията на зависимо лице (чл. 28)		Причиняване или насърчаване на проституирането на момиче, ненавършило шестнадесет години, за което деецът носи отговорност (родител или приравнен на него субект).		
Свождане от мъж (чл. 32)		Настойчиво склоняване или предлагане на услугите на проституиращо лице на непознати лица на публично място	2 години лишаване от свобода	Обща
Свождане на момиче под 21 години (чл.23)		Свождане на момиче, ненавършило 21 годишна възраст, за да осъществи незаконен полов акт с трето лице, където и да е по света	6 месеца л.св.	Съкратена
Задържане на жена в публичен дом (чл. 24)		Задържане на жена против волята ѝ в каквото и да е помещение с цел тя да извършва незаконни полови действия с мъже или с определен мъж, или в публичен дом. Целта на дееца може да се изрази в отнемане на грехи и други принадлежности, ако с това пострадалата бива принуждавана или убеждавана да остане в помещението, както и в заплашването ѝ с предприемане на законни действия срещу нея, ако откаже да носи предоставените от него или по негово указание грехи. Пострадалата не носи юридическа отговорност, ако приеме да носи или държи такива грехи, каквито биха я улеснили да напусне помещението / публичния дом		

Държане на публичен дом (чл. 33)	Държане, управление или подпомагане на управлението на публичен дом		
Държане на публичен дом (чл. 33А)	Държане, управление или подпомагане на управлението на публичен дом, в който посетителите практикуват действия, включващи изцяло или отчасти проституция.		
Предоставяне на помещение за публичен дом (чл. 34)	Хазяин или съдържател на помещение или негов представител, който съзнателно предостави цялото или част от помещението, за да бъде използвано или за да продължи да бъде използвано за практикуване на проституция като публичен дом.	3 месеца лишаване от свобода и/или глоба от 100 лири; удвояване на наказанията при рецидив	Съкратена
Толериране на проституция от наемател (чл. 35)	Наемател, обитател или негов представител, който допусне използването от него помещение да бъде изцяло или частично използвано за практикуване на проституция като публичен дом. Осъждането по такова обвинение разширява правата на наемателя и съдържателя да прекратят договора за ползване на помещението. Ако не го направят и престъплението по чл. 35 бъде повторно осъществено в помещението, носят наказателна отговорност по чл. 34, освен ако не докажат, че са предприели всички разумни мерки, за да го предотвратят		
Толериране на проституция от наемател (чл. 36)	Наемател, който допусне използването от него помещение да бъде изцяло или частично използвано за практикуване на проституция като негово обичайно предназначение		
Получаване на издръжка от проституция (чл. 30)	Умишлено издръжане, изцяло или отчасти, на мъж от доходите от проституция.	7 години лишаване от свобода	Обща
		6 месеца л.св.	Съкратена
Контролиране на проституция от жена (чл. 31)	Контролиране, ръководене или влияние, осъществено от жена спрямо проституирането на друго лице по начин, който представлява подпомагане или принуждаване на това лице да проституира	7 години лишаване от свобода	Обща
		Шест месеца л.св.	Съкратена

<p>Търсене на улична проституция (kerb crawling) (чл. 1)</p>	<p>Закон за половите престъпления, 1985г.</p>	<p>Настойчиво склоняване на една или различни жени към проституцията, извършено от МПС, докато последното се намира на улицата или публично място, или на улицата или публично място в непосредствена близост до МПС, което деецът е напуснал току-що, по начин, който може да предизвика раздразнението на склоняваната или една от склоняваните жени или възмущението на други присъстващи лица. Деецът е клиент. (след 2010 г. отпада признакът „настойчиво“)</p>	<p>Глоба до 1000 лири</p>	<p>Съкратена</p>
<p>Склоняване към улична проституция (чл. 2)</p>		<p>Настойчиво склоняване на една или повече жени към проституцията, извършено на улицата или на публично място, от лице, което желае да получи сексуалната услуга. (след 2010 г. отпада признакът „настойчиво“)</p>		
<p>Причиняване или склоняване към проституция с цел имотна облага (чл. 52)</p>	<p>Закон за половите престъпления, 2003 г.</p>	<p>умишлено причиняване или склоняване на друг да започне да проституира, където и да е по света, с цел деецът да получи или поради очакване на дееца да получи имотна облага лично или за трето лице</p>	<p>лишаване от свобода до 7 години</p>	<p>Обща</p>
			<p>лишаване от свобода до 6 години и/или глоба до 1000 лири</p>	<p>Съкратена</p>
<p>Контролиране на проституция с цел имотна облага (чл. 53)</p>		<p>Умишлено контролиране на което и да е от действията на другото, свързани с неговото проституиране, където и да е по света, с цел деецът да получи или поради очакване на дееца да получи имотна облага лично или за трето лице</p>	<p>лишаване от свобода до 7 години</p>	<p>Обща</p>
		<p>лишаване от свобода до 6 години и/или глоба до 1000 лири</p>	<p>Съкратена</p>	
<p>Потребление на проституцията на експлоатирано лице (чл. 53А)</p>		<p>Получаване на сексуални услуги срещу заплащане или обещание за заплащане, предоставяни от другото, който е принуден, заплашен (независимо дали с използване на сила или не), експлоатиран, въведен в заблуждение или по друг начин мотивиран против волята му да проституира от лице, който действа с цел имотна облага. Знанието на дееца, че предоставящият услугата действа по принуда, се предполага необоримо.</p>	<p>Глоба до 1000 лири</p>	<p>Съкратена</p>

2.5. Престъпления, свързани с детската проституция

Тази категория престъпления е регламентирана основно в Раздел „Злоупотреба с деца чрез проституция или порнография“ в Закона за половите престъпления от 2003 г., както и в Закона за половите престъпления от 1859 г. (вж. Таблица 3).

Нарушение	Акт	Основен състав	Наказание	Процедура	Квалиф. състав	Наказание/ процедура
Заплащане на сексуални услуги, предоставени от дете (чл. 47)	Закон за половите престъпления от 2003 г	Умишлено получаване на сексуални услуги от друго лице след предварителното им заплащане или обещаване да бъдат заплатени на това друго лице или на трето лице или при съзнание, че друг ги е заплатил или е обещал да ги заплати, когато предоставящият услугата не е навършил тринадесет годишна възраст или, макар да я е навършил, не е навършил осемнадесет и деецът не може да се позове на разумно впечатление, че предоставящият услугата е пълнолетен	лишаване от свобода до 14 години	Обща	Жертвата не е навършила 16 г. (17 г. за Северна Ирландия)	лишаване от свобода до 7 г. само общ рег
		лишаване от свобода до 6 месеца и/или глоба до 1000 лири	Съкратена	Жертвата не е навършила 13 г.	доживотен затвор само общ рег	
Причиняване / склоняване на дете да проституира (чл. 48)		умишлено предизвикване или склоняване на другото да започне да проституира, където и да е по света, когато той не е навършил 13 годишна възраст или, макар да я е навършил, не е навършил осемнадесет години и деецът не може да се позове на разумно впечатление, че е пълнолетен	лишаване от свобода до четиринадесет години	Обща процедура		
		лишаване от свобода до шест месеца и/или глоба до 1000 лири	Съкратена процедура			
Контролиране на детската проституция (чл. 49)	Умишлено контролиране на действията на другото, свързани с неговото проституиране, където и да е по света, когато той не е навършил 13 годишна възраст или, макар да я е навършил, не е навършил осемнадесет години и деецът не може да се позове на разумно впечатление, че е пълнолетен.	лишаване от свобода до четиринадесет години	Обща процедура			
		лишаване от свобода до шест месеца и/или глоба до 1000 лири	Съкратена процедура			
Организиране/ Подпомагане на детска проституция (чл. 50)	Умишлено организиране или подпомагане на проституирането на лице, което не е навършило 13 годишна възраст или, макар да я е навършило, не е навършило осемнадесет години и деецът не може да се позове на разумно впечатление, че е пълнолетно.	лишаване от свобода до четиринадесет години	Обща процедура			
		лишаване от свобода до 6 месеца и/или глоба до 1000 лири	Съкратена процедура			

<p>Толериране на проституцията на малолетна в помещение (чл. 25)</p>	<p>Закон за половете престъпления от 1859 г</p>	<p>Склоняване или умишлено допускане на момиче, <u>ненавършило</u> 13годишна възраст, да се настани или да пребивава в помещение, за да осъществи незаконни полови действия с мъже или с определен мъж, когато геецът е собственик, държател или лице, което управлява, охранява или подпомага управлението или охраната на помещението</p>	<p>Доживотен затвор</p>	<p>Обща процедура</p>
<p>Толериране на проституцията на непълнолетна в помещение (чл. 26)</p>		<p>Склоняване или умишлено допускане на момиче, <u>навършило</u> 13годишна възраст, да се настани или да пребивава в помещение, за да осъществи незаконни полови действия с мъже или с определен мъж, когато геецът е собственик, държател или лице, което управлява, охранява или подпомага управлението или охраната на помещението</p>	<p>две години лишаване от свобода</p>	<p>Обща процедура</p>

Разпоредбите на чл. 48–50 от ЗПП от 2003 г. криминализират причиняването или склоняването на дете да проституира, контролирането на тази дейност и организирането или подпомагането ѝ. Особеност на тези текстове е едновременното третиране на детската проституция и детската порнография, с което законодателят ясно изразява разбирането си, че двете явления типично се осъществяват заедно, а свързаните с тях действия са еднотипни. Жертвата е формулирана като лице, ненавършило тринадесет години или, макар да ги е навършило, не е навършило осемнадесет и това е очевидно за гееца.

Наказателната юрисдикция е разпростряна извън границите на държавата без ограничение. Престъпленията се преследват, където и по света да са извършени, което позволява срещу тях да се реагира, дори при сложни механизми за извършването им в рамките на организирана престъпна дейност.

При осъждане по съкратена процедура наказанието и за трите престъпления е лишаване от свобода до шест месеца и/или глоба до максимално предвидения в закона размер, а при осъждане по общия ред – лишаване от свобода до четиринадесет години. Възрастовите особености на жертвата не диференцират наказателната отговорност за тези посегателства.

4. Дискриминация по полов признак

Особеност на английската нормативна уредба е диференциацията по полов признак на жертвата и извършителя на престъпленията, свързани с проституцията. Становището на законодателя, че проституиращите са жени и момичета, а извършителите на аксесорните престъпления са мъже, е изрично указано в повечето състави, въпреки търсената неутралност на ЗПП '2003. При възможност определено посегателство да бъде извършено от жена, за него по изключение е създаден специален състав (например, кон-

пролиране на проституцията). По този начин, въпреки обратната тенденция през последните години, законодателят все още привилегирова жените извършители и изключва групата на мъжете и момчетата от общността на жертвите. Така той косвено насърчава експлоатацията на последните, която **във Великобритания е значително по-разпространена, отколкото в останалите държави от ЕС с тенденция да нараства.**

5. Обективна наказателна отговорност

Друга особеност е използването на **оборими и необорими презумпции, които съответно прехвърлят доказателствената тежест върху обвиняемия или въвеждат елементи на обективна наказателна отговорност.** Те са възможни в системата на прецедентното право поради липса на презумпция за невиновност в наказателния процес, който има изцяло състезателен характер.

Такива са следните презумпции (вж. Таблица 2):

- Разпоредбата на чл. 28, ЗПП '2003 г. приема, че **ако пострадалото момиче е започнало да проституира, то геецът е причинил или насърчил това**, при условие, че умишлено е допуснал тя да съжителства, да започне или да продължи да работи за друго проституиращо лице или за лице с общоизвестна безнравственост. Презумпцията изхожда от особените отношения на гееца с пострадалата, която е зависимо от него лице – негова низходяща сродница или лице, за което той полага грижи от родителски тип. Тази презумпция е необорима.

Същата разпоредба въвежда и оборима презумпция, че **момичето е под шестнадесет годишна възраст**, ако съдът може да направи обосновано предположение в този смисъл и то не бъде опровергано от изрични факти по делото.

- Според разпоредбата на чл. 30 от ЗПП '2003 г. до доказване на противното се счита, че **мъжът се издържа от доходите на проституираща жена**, ако съжителства с нея или обичайно я съпровожда, както и ако контролира, ръководи или влияе на поведението ѝ по начин, чрез който я подпомага или принуждава към проституиране.

- Според разпоредбата на чл. 35 от ЗПП '2003 осъждането на наемател, обитател или негов представител за това, че е допуснал в използваното от него помещение да се практикува проституция, разширява правата на наемателя да прекрати договора за ползване на помещението с осъдения. Поради това, ако той не бъде прекратен и престъплението бъде извършено повторно, тези лица носят отговорност за **съзнателно предоставяне на помещението за тези цели** (чл. 34). Презумпцията, според която те действат умишлено, може да се обори само ако тези лица докажат, че са предприели всички разумни мерки, за да не допуснат повторното използване на помещението за проституция.

- Разпоредбата на чл. 53А от ЗПП '2003 г. въвежда необорима презумпция, че **клиентът съзнава положението на експлоатация на проституиращия**. Така законът концентрира доказателствения процес изключително върху въпроса за доброволния или принудителния характер на услугите, предоставяни от конкретното лице, като при установяване на принуда подсъдимият носи обективна наказателна отговорност.

При тази преценка се привлича понятието за съгласие по смисъла на чл. 74–75 от ЗПП '2003. Според разпоредбата на чл. 74 лицето е дало съгласие, когато е имало възможност да избира в условия на свободна воля и психични годности (капацитет) за избор. В чл. 75 са изброени обстоятелства, които изключват съгласието, освен ако подсъдимият не докаже, че не е знаел за тях и не е предполагал съществуването им. Това са използването на сила или заплашване срещу жертвата или трето лице непосредствено

преди деянието или в процеса на извършването му; към същия момент жертвата е незаконно лишена от свобода, а извършителят не е; към същия момент жертвата е в безпомощно състояние или поради физическо увреждане не е способна да даде съгласие за полов акт, или е упоена. Ако жертвата изрично е отказала съгласие и това е възприето от гееца като автентичен отказ, несъгласието се приема за окончателно доказано.

КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ

„Не е разумно да се наказва лицето, което продава сексуални услуги. В мнозинството от случаите то е по-слабата страна, която е експлоатирана от онези, които само търсят за задоволяване на сексуалните си желания“

*Мотиви на правителството към Законопроекта за изменение на НК*³²

Швеция прилага собствен модел на **аболиционизъм, характерен с криминализация на потреблението на проституция.**

I. Развитие на режима

Ограничаването на проституцията е постоянен вътрешно- и външнополитически приоритет след 1980 г. Той произхожда от идеологията на феминисткото движение, което е особено силно в Швеция, и е разглеждан като елемент от усилията на шведските правителства да демократизират и модернизират шведското общество.

През 1999 г. правителството на социалдемократите криминализира потреблението на проституцията, насочвайки наказателно преследване срещу всеки, който консумира сексуални услуги срещу облага или обещание за облага.

Законът за забрана на купуването на сексуални услуги, който изменя Закона за защита на жените от насилие (1998 г.), предвижда глоба или лишаване от свобода за срок до шест месеца за всеки, който придобие секс срещу заплащане, ако извършеното не представлява престъпление по НК. За сравнение, максималният срок на наказанието лишаване от свобода по шведското законодателство, е десет години, а според практиката на Върховния съд минималният размер на глобата е равностойно-

Мотиви на законодателя, основани на официални изследвания, 1999 г.

- **Профил на проституцията:** проституцията е стратегия за оцеляване за жени, израснали в насилие и застрашени от социално отпадане поради бедност, неграмотност, бездомничество, дискриминация и пр. Този зловещ социален профил се потвърждава за почти 100 процента. Проституцията го стабилизира и заглъбчава социалната и личностова деградация на проституцията, като обуславя смъртност сред тях 40 пъти по-висока от нормалната.

- **Профил на потребителя:** финансово и социално осигурени, образовани сексуално активни мъже на възраст около 45 години с опит в интимните връзки (вкл. брак), които не са застрашени от социално отпадане.

- **Тенденции в потреблението:** то не се основава на явления като самота и свръхсексуалност на определени мъже, а на възможността да се потребява. Сравнението с гържави, узаконили проституцията, дава основание да се очаква то да расте.

Източник: Вж. официални правителствени доклади, 2004, www.sweden.gov.se; Раймонд, Дж. Десет причини да не се узаконява проституцията, 2003 г., <http://www.londoncouncils.gov.uk>; Раймонд, И., Търси се проституция: узаконяването на купувача като сексуален консултант, 2004 г., <http://action.web.ca>; Руама, Д., Следващата стъпка: доклад от изследване на бариерите пред проституиращите жени; Доклад на Специалния докладчик по правата на жертвите на трафик на хора, Интеграция на човешките права на жените и перспективи на половете, февруари 2006 г.; Екберг, Г., Търсенето на проституция: шведския закон, който забранява купуването на сексуални услуги, 2004 г.

³²Вж. <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/01/87/74/6bc6c972.pdf>

стта на петдесет трудови дневни надници. Въпреки това по дела, свързани с проституцията, съдилищата обикновено налагат глоби в размер на до 150 дневни надници.

С този акт законодателят застава на радикалната за времето си позиция, че **проституцията представлява тежко насилие срещу проституиращото лице, (обикновено жена или дете), което неизбежно води до социалното му изключване и безусловно уврежда цялото общество, защото пречи на общонационалната цел да бъде осигурена пълна равнопоставеност на половете.** Законът е революционен с амбицията да изкорени проституцията, като отреже нейното търсене и в същото време подкрепи проституиращите, които търсят алтернативна реализация извън пазара на сексуални услуги. Това е **първият европейски закон, който ориентира регулацията според потребностите на проституиращите, като се обосновава с положението им на социално по-слабата страна по договора за проституция.**

Ефект на закона: статистически данни

През 1999 г. пазарът на сексуални услуги включва приблизително 125 000 потребители и 2 500 предлагачи. Средно всеки осми пълнолетен шведски гражданин и всеки десети на възраст между 16 и 18 години купува сексуални услуги в Швеция или зад граница.

До 2005 г. уличната проституция се свида с две трети, като в някои градове напълно изчезва. Общият брой известни на властите проституиращи жени пада на 500 при население 9 милиона. Чуждестранната проституция също изчезва. Дял от 60 процента от заварените от закона проституиращи жени напускат този пазар, сводниците намаляват с 80 процента, а потребителите – с между 75 и 80 процента.

Обвинения по новия закон са повдигнати на 914 мъже на възраст между 16 и 70 години, от които ефективни наказателни присъди са произнесени срещу около 200 с общ размер на наложените глоби около 53 000 ш.г.

От голямо значение за ефективността на закона е промяната на професионалните нагласи на полицията, която по принцип поддържа консервативни хомосоциални „мъжки“ нагласи.

Законът се подкрепя от над 80 процента от населението.

Източник: *Екберг, Г., Шведският закон, който забранява купуването на секс: добри практики за предотвратяване на проституцията и трафика на хора, 2005 г.; Официални правителствени доклади, <http://www.sweden.gov.se>.*

II. Действащ режим

Законът за забрана на купуването на сексуални услуги е интегриран в НК с ревизия на Глава Шеста „Престъпления против половата неприкосновеност“ от април 2005 г. Поправката си поставя за цел да засили защитата на половата неприкосновеност, включително като разшири обхвата на редица полови престъпления (вкл. изнасилване и сводничество) и създаде нови престъпни състави (изнасилване, сексуална експлоатация и сексуална злоупотреба с дете и детска проституция). Концепцията за „полови отношения“, чието осъществяване при определени условия е криминализирано, е заменена с „полов акт/контакт“, предпочетен поради по-неутралното си звучене и липса на внушения за доброволност и взаимност.

Потребление на проституция	НК, 1999 г.	НК, 2005 г.
Купуване на сексуална услуга		Осъществяване на случаен полов акт срещу заплащане, дори последното да е обещано или дадено другиму (чл. 9).
Наказание		глоба или лишаване от свобода до шест месеца
Субсигуарност		Прилага се, ако извършеното не представлява друго престъпление против половата неприкосновеност
Купуване на сексуална услуга от дете	Осъществяване или опит към осъществяване на случайно полови отношения с лице под осемнадесет години чрез обещаване или даване на облага (прелъстяване на дете)	Склоняване на лице, ненавършило осемнадесет години, да встъпи или претърпи полов акт срещу заплащане, ако извършеното не представлява друго престъпление против половата неприкосновеност. (купуване на сексуални услуги от дете)

Наказание	глоба или лишаване от свобода до шест месеца.	глоба или лишаване от свобода до две години
Субсидиарност	Прилага се, ако извършеното не представлява друго престъпление против половата неприкосновеност	
Особености на режима на наказателна отговорност	Наказанието се налага и на извършител, който, макар да не е знаел със сигурност възрастта на пострадалия, е можел да предположи, че той не е навършил пълнолетие.	
		Наказателна отговорност не се носи, ако с оглед незначителната разлика във възрастта и развитието на извършителя и пострадалия и другите обстоятелства по делото е очевидно, че деянието не е увредило половата неприкосновеност на пострадалия (чл. 14).

Сводничество	НК, 1999 г.	НК, 2005 г.
Основен състав	Окуражаване или използване за придобиване на парична облага и по непристоен начин на случайни полови отношения с другиго, който е встъпил в тях, за да получи заплащане (чл. 8)	Окуражаване или използване за придобиване на парична облага и по непристоен начин на случайни полови контакти срещу заплащане от другиго (чл. 11)
	Всеки, който, като има право да използва помещение, го предоставил за ползване другиму и впоследствие е узнал, че то се използва изцяло или в значителна степен за осъществяване на случайни полови отношения срещу заплащане, пропусне да предприеме необходимите разумни мерки за прекратяване на ползването, ако дейността продължи или бъде възобновена в това помещение, се наказва за окуражаването ѝ с наказанието по предходната алинея	Всеки, който, като има право да използва помещение, го предоставил за ползване другиму и впоследствие е узнал, че то се използва изцяло или в значителна степен за осъществяване на случайни полови контакти срещу заплащане, пропусне да предприеме необходимите разумни мерки за прекратяване на ползването, ако дейността продължи или бъде възобновена в това помещение, се наказва за окуражаването ѝ с наказанието по предходната алинея
Наказание	лишаване от свобода до четири години	
По-тежко наказуем (квалифициран) състав	<ul style="list-style-type: none"> - осъществена в голям мащаб или • осъществена в условия на безмилостно (грубо) експлоатиране на другиго (чл. 9, ал. 2). 	<ul style="list-style-type: none"> - осъществена в голям мащаб; • донесла значителна материална облага; • осъществена в условия на безмилостно (грубо) експлоатиране на другиго (чл. 12).
Наказание при квалифициран състав	лишаване от свобода от две до шест години	лишаване от свобода от две до осем години

Тъй като всички закони на Швеция се прилагат независимо от местоизвършването на престъплението, описаните деяния се преследват и извън територията на кралството.

Шведският закон предизвиква социална промяна, тъй като не е изолирана идеологическа мярка, а елемент от амбициозна правителствена програма, основана на широко обществено съгласие и включваща още комплексни социални, здравни и образователни мерки.

КРАЛСТВО НОРВЕГИЯ

След 2009 г. законодателството относно проституцията в Норвегия възпроизвежда шведския модел.

I. Развитие на режима

В продължение на повече от 300 години норвежкото законодателство преследва наказателно проституцията. Първи Наказателният кодекс от 1697 г. наказва както проституиращото лице, така и неговия клиент, за извършване на „неморално действие в боргеи“, но наказанията за всяко са различни. За проституиращото лице е предвидено лишаване от свобода за продължителен срок, изтърпявано в затвор, или публично бичуване. За клиента е предвидено 8-дневно задържане при първо осъждане и двойно по-дълго при повторност. Тази регулация обаче се прилага споредно.

Съвременният режим е основан на Наказателния кодекс от 1902 г. Неговата оригинална редакция съдържа разпоредби, действащи и в момента, които забраняват нарушаването на обществената порядъчност и насърчаването на прояви на безнравственост на обществено място (чл. 376–378). Те са насочени само към проституиращото лице и целят не да премахнат проституцията, а нейната видимост. Поради това традиционно се приема, че в Норвегия проституцията никога не е била незаконна.

Разпоредбите за сводничество са характерни с изискване да се докаже, че деецът се е облагодетелствал от проституирането на другото или че лично го е въвлякъл в проституция. Те включват само състави на активно сводничество и нямат за предназначение да предпазват проституиращите. Едва през 1963 г. към тях е добавен състав за пасивно сводничество, формулирано като забрана да се „получава издръжка от жена, която има неморално поведение“ (чл. 205).

Описаните закони се прилагат вяло и рядко, поради което не погледват и обществен дебат. За тях е характерен нравственият подход към проституцията и интерпретацията ѝ като типично за жените поведение, но 1979 г. е повратна за естеството на възгледите, в които този подход се проявява. Концепциите до 1979 г. представляват псевдонаучни предразсъдъчни вярвания, според които проституиращото лице е умствено изостанало, нецивилизовано или обладано от абнормен полов нагон, произхождащ от физическо или умствено заболяване. След 1979 г. започва усилено интердисциплинарно изследване на феномена, в рамките на което израстват съвременните европейски хуманитарни разбирания за проституцията. Според тях това е форма на насилие, произхождаща от отрицателни социални фактори, която оказва стихийно раз-

Структура на проституцията в Норвегия

Около 40 процента от проституцията е улична, като 80 процента от нея е чуждестранна с произход Румъния, Балтийските републики и Нигерия и се захранва от трафик на жени. Оставащият дял от 20 процента се формира от норвежки жени, почти изцяло зависими от наркотични вещества.

Другата основна форма на проституиране е чрез обяви в медиите.

Ефектът от криминализацията на потреблението е незабавен. Тя заварва около 3000 проституиращи. Само месец след влизането ѝ в сила уличната проституция почти изцяло секва, образуваните производства в Осло са над 30, а рекламирането на услугите намалява с 30 процента.

Източник: медийни публикации в Норвегия

Приложими наказания – обща уредба

Размерът на глобата се преценява от съда, като се взема предвид както естеството на извършеното, така и материалното положение на осъдения, което предполагаемо би му позволило да я плаща. При налагането ѝ съдът определя и срок за изтърпяване на наказание лишаване от свобода от един ден до четири месеца и половина, което се изпълнява, ако глобата не бъде заплатена.

Лишаването от свобода може да се наложи за срок от 14 дни до 15 години, като в изключителни специално предвидени случаи може да се увеличи до 21 години.

рушително въздействие върху физическото и психическото здраве на проституиращото лице³³.

Това неизбежно поставя въпроса за отговорността на потребителя и отнема тежестта на нравственото обвинение от проституиращото лице. За последен път религиозно-нравствени аргументи навлизат в дебата за кратко през 1998 г., когато се обсъжда криминализиране на предлагането, но обществото не го подкрепя. През ноември 2008 г. е гласувана поправка в НК, в сила от 01 януари 2009 г., която изоставя нравствения подход и **въвежда шведския модел на наказателно преследване на потребителя**. За него е предвидено наказание лишаване от свобода до шест месеца или глоба.

II. Действащ режим

Актуалният норвежки законодател възприема **проституцията като нарушение на човешките права и форма на сексуална експлоатация**. Исторически му е чуждо разбирането за нея като вид стопанска дейност или вид труд.

Въпреки това правната система не дава категоричен отговор на въпроса дали проституцията не попада в групата на занятията, които подлежат на данъчно облагане в условия на оперативна самостоятелност на данъчните органи. В тези случаи последните са компетентни да решат дали да облагат данъчно дадената дейност и ако за нея не бъдат внесени данъци, лицето губи социалноосигурителни, пенсионноосигурителни и здравноосигурителни права.

Престъпление	НК преди 1994 г.		Потребление на детска проституция (чл. 203)	НК след 1994 г.		
	Сводничество			Сводничество		Изгръжка от проституирането на другото (чл. 206, ал. 3)
	(чл. 202, ал. 1)	(чл. 202, ал. 2)		(чл. 206, ал. 1)	(чл. 206, ал. 2)	
Вид			Глава XIX „Престъпления срещу половете неприкосновеност“			
Основен състав	Рекламирање на проституирането на другото или предоставяне на помещения от лице, което знае или предполага, че те ще бъдат използвани за проституция	Предлагане, организиране или търсене на проституция по недовусмислен начин в публично съобщение	Извършване на платен полов акт с лице под осемнадесет години. Незнанието на възрастта не извинява гееца, ако се дължи на непрегназливост	Склоняване на другото да проституира или да продължи да проституира по занятие или подпомагане на тази дейности	Подпомагане или използване на проституирането на другото, както и свождане на другото към развратни действия с корисна цел или използване с такава цел на такива действия	Получаване от мъж на средствата му за изгръжка изцяло или отчасти от доходите на жена, която проституира
Наказание	глоба / лишаване от свобода до пет години.	глоба / лишаване от свобода до шест месеца	глоба и лишаване от свобода до две години.	лишаване от свобода до пет години	глоба / лишаване от свобода до пет години	лишаване от свобода до две години.

³³ Вж. *Finstad, L., C., Huijgerd. Norway.* – In: *Prostitution: An International Handbook on Trends, Problems, and Policies.* Westport, 1993.

Разпоредбите на чл. 202 и на чл. 213 въвеждат официални определения съответно за проституцията и за полов акт. Първото понятие описва „встъпване в полов акт или осъществяване на полово действие с друго лице срещу заплащане“. Второто се отнася до „вагинално или анално съвкупление или проникване с предмет, както и орално проникване на пениса“.

Норвегия е единствената държава в Европа, която изрично забранява потреблението на проституцията от държавни служители по време на техни служебни пътувания, както и на военните лица. Забраната е въведена с акт на администрацията през 2002 г. от левоцентристко правителство³⁴.

ИСЛАНДИЯ

„Напълно неприемливо е жената или когото и да е човешко същество да се продава като стока!“

Колбрюн Халдърсдотир, вносителка на законопроекта за криминализиране на потреблението на проституцията, 24.03.2010 г.

	Чл. 206, НК, отменен 2007 г.	Чл. 206, НК, в сила от април 2009 г.			
Престъпен състав	Проституиране за себе си	Получаване на заетост или доходи за издръжка от нецеломъдренето (unchastenes) на друго лице	Примамване, насърчаване или принуждаване на друго лице да осъществи плътско съвкупление или друг вид полово интимност срещу заплащане или да извърши нецеломъдрени действия с цел получаване на печалба, чрез отдаване под наем на помещение или по друг начин	Организиране на полови отношения между други лица срещу заплащане, дори деецът да не получава облага	Предлагане, посредничене или поискване на секс с друго лице срещу заплащане в публично рекламно известие
Наказание	Лишаване от свобода до две години	Лишаване от свобода до четири години. При смекчаващи обстоятелства: лишаване от свобода до една година или глоба			Лишаване от свобода до шест месеца или глоба

От 2009 г. в Исландия действа аболционизъм с криминализиране на потреблението. Той заменя класическия прохибиционизъм с криминализиране на предлагането, действал до 2007 г. Промяната е извършена от лявоцентристко правителство и мотивирана със съображението, че мнозинството проституиращи са принудени от друго лице или от обстоятелствата да проституират и забраната на търсенето на услугите им ще облекчи престъпния натиск върху тях. Забраната на рекламирането е обосновава със стремеж проституцията като явление да бъде по-малко видима.

³⁴ Вж. Ministry of Justice and the Police, Norway. (undated) „Ethical Guidelines for Government Employees prohibiting the Purchase and Acceptance for Sexual Services.“
<http://odin.dep.no/jd/engelsk/publ/veiledninger/012101-990367/index-dok000-b-n-a.html>

Промяната се подкрепя от 70 процента от населението (82 процента от жените и 52 процента от мъжете) и целия неправителствен сектор, като среща опозицията само на 10 процента от гражданите. Исландия е известна с изключително силното си радикално феминистко движение и големия брой жени в управлението на страната, които споделят част от възгледите му (близо половината от народните представители са жени, а настоящият президент на страната е жена с открита хомосексуалност). За разлика от феминистките движения в други държави, в Исландия то възприема единна и крайно отрицателна позиция спрямо проституцията. Това създава благоприятна обществена среда за радикалност на законодателната реформа.

Съгласно действащото законодателство **понятието за проституция** включва полови действия (плътско съвкупление, друг вид полово интимност, секс), извършени срещу заплащане. Понятието за нецеломъдреност се отнася до стриптизьорските услуги. **През 2009 г. Исландия става първата държава в света, която криминализира организирането и представянето на стриптиз по публичен начин и срещу заплащане.**

ФИНЛАНДИЯ

Традиционно проституцията във Финландия се интерпретира като нравствен, здравен, социален и чуждестранен проблем, юрисдикцията върху който е разделена между Министерството на правосъдието в частта за преследване на свързаната с нея пресъпътна дейност, Министерството на вътрешните работи относно опазването на обществения ред и Министерството на социалната политика и здравеопазването относно социалните аспекти. Децентрализацията на компетентността и разкъсването на проблематиката, типични по принцип са аболиционизма, улесняват израстването на проституцията в направления без ясен държавен ангажимент.

Когато в началото на 90-те ръстът на проституцията, включително чуждестранната, започва бързо да се покачва, обществото посреща процеса напълно неподготвено, а на държавата ѝ трябва близо десетилетие, за да изгради политическа реакция. През 1994 г. в столицата е отворен първият публичен дом, а през следващите две години са отворени още дванадесет³⁵. Това връща проституцията в политическия дневен ред за първи път след като през 80-те години държавата официално приема проблема за несъществуващ.

Приложимите наказания – обща уредба
Лишаването от свобода се налага за период от четиринадесет дни до дванадесет години, като при кумулация на наказания може да достигне абсолютен максимум от петнадесет години.

Глобата се изчислява в дневни трудови надници в размер от една до сто и двадесет. Те се изчисляват около 1/60 от месечния доход на осъдения след приспадане на данъците и обичайните разходи за издръжка, като се взема най-скорошната данъчна декларация.

I. Развитие на модела

До 1907 г. Финландия регулира проституцията чрез разрешителни режими в компетентността на полицията.

До 1943 г. приоритет получават мерките за защита на общественото здраве, а след това е установен прохибиционистки режим със Закона за скитничеството. Според него проституцията е четвърта категория скитничество, изразяващо се във „водене на

³⁵ Вж. Trafficking of Women to the European Union: Characteristics, Trends and Policy Issues, European Conference on Trafficking in Women. (June 1996). IOM, 7 May 1996.

разгулен живот по занятие“ и „получаване на доходи по непристоен и морално окаян начин“. Проституиращите са поставени под контрола на социалните служби и в краен случай са изпращани в трудовоправителни институции.

През 1987 г. е възприет аболционистки режим, който забранява само сводничеството³⁶. През 1998 г. в Глава XX, „Престъпления против половата неприкосновеност“ от НК са създадени съставите за потребление на детска проституция и сводничество.

През 1999 г. поправка в Закона за чужденците от 1991 г. позволява депортирането на граждани на държави извън ЕС и Шенгенското пространство, за които съществува обосновано предположение, че проституират на територията на Финландия. Тази мярка, която за първи път ревизира дотогавашната политика спрямо явлението, е приета без никаква гласност и обществото няма мнение по нея.

През 2003 г. Законът за обществения ред забранява купуването и продаването на сексуални услуги на обществени места. Проституцията е интерпретирана като нарушение на обществения ред *per se*, а обществените места са широко дефинирани и включват заведения за хранене и работни помещения.

Една година по-късно е криминализиран трафикът на хора.

През 2006 г. Рикстагът отхвърля законопроект на центристкото правителство от 2005 г. за криминализиране на **потреблението на сексуални услуги** изобщо, заимстван от шведския закон, но приема да го забрани, когато услугата се предлага от жертва на трафик на хора и сводничество. Наказанието е глоба или лишаване от свобода до шест месеца. Поправката е подкрепена от 158 народни представители срещу петнадесет. Три години по-късно липсва съдебна практика по този текст.

II. Действащ модел

Финландският модел е труден за класифициране, защото стои на границата между шведския аболционистки модел на забрана на потреблението и регламентаристкия модел.

Анализаторите спекулират около **значението на ограничената криминализация на потреблението за изграждането на единен скандинавски модел за противодействие на проституцията**. Те или приемат отклонението от шведския първоизточник за не-съществено, или обосновават с него извод за узаконяване на проституцията. Първите се позовават на рестриктивната насоченост на поредицата законодателни инициативи след 1999 г., които задушават явлението, а не го узаконяват. Вторите споделят критичен възглед, според който легализацията е ефект на неправилно разграничение между доброволна и насилствена проституция, довело до разрешаването на всеки вид проституция.

В разпоредбата на чл. 10 от гл. XX от НК законодателят пояснява **понятията полов контакт и полово действие**. Първото описва „съвкупление чрез проникване на полов орган в полов орган в тялото на другия“. Второто се отнася до „действие, насочено към полова възбуда или удовлетворение, което е сексуално значимо с оглед обстоятелствата и въвлечените лица“.

³⁶ Вж. Контула, А.. Секструженичката и нейните удоволствия. – В: Съвременна социология. № 56, 2008.

Престъпление	Вид престъпление	Състав	Наказание
Потребление на детска проституция (чл. 8, зл. XX)	Престъпление против половата неприкосновеност	Склоняване или опит към склоняване чрез обещаване или даване на облага на лице, ненавършило осемнадесет години, да встъпи в полов акт или да извърши полово действие	Лишаване от свобода до 6 месеца или глоба
Сводничество (чл. 9, зл. XX)		Държане с цел придобиване на икономическа облага за себе си или за другото на стая или друго помещение, в което срещу заплащане се предлагат полови контакти или сравними с тях полови действия	глоба или лишаване от свобода до три години
		Извличане по друг начин на облага от извършването на такава дейност от другото или опит към таква извличане	
		Склоняване или опит към склоняване на другото към такива действия чрез убеждение или заплашване	

Криминализацията от 2006 г. сериозно намалява проституцията, внасяна от Естония и Русия, която в началото на 90-те формира близо половината от пазара на сексуални услуги във Финландия. В същото време проституцията, дори и изтласкана извън обществото, в по-голямата си част е доброволна. Поради това **законодателната политика, насочена приоритетно срещу насилствената проституция, е негодна да я ограничи съществено.**